

GLAS

ANTIFAŠISTA

Hrvatska vlada

**USTAŠKI
POZDRAV
NIJE
DOMOLJUBLJE**

Predsjedništvo SABA RH

**DOSTA NAM JE NEIZVRŠENIH
OBEĆANJA**

Otvoreno pismo

**ZAKONOM
ZAUSTAVITI
ESKALACIJU
NEOUSTAŠTVA**

Antifašizam u udžbenicima

**MLADIMA
DATI
POTPUNU
INFORMACIJU
O PROŠLOSTI**

Povijesna stajališta

ODGOVOR TITOVIDM KRITIČARIMA

NACIONALNI IDENTITET I ANTIFAŠIZAM

Sudjelujući u raspravi na znanstvenom skupu »Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu«, što je pod njegovim pokroviteljstvom i u organizaciji Centra za demokraciju i pravo »Miko Tri-palo« održan na zagrebačkom fakultetu, predsjednik Republike Stjepan Mesić rekao je da je u perspektivi skorog ulaska Hrvatske u EU naše povijesno iskustvo i za nas i za Europu od velike važnosti.

Mogu li, primjerice, u globalizirajućem društvu antifašizam i Domovinski rat biti elementi hrvatskog nacionalnog identiteta, zapitao je Predsjednik, ističući da je uvje-

ren da mogu ako se promatraju u kontekstu trajnog nastojanja za postizanje slobode i demokracije.

Očuvanje nacionalnog identiteta izraz je potrebe da se imamo čime legitimirati u svijetu koji se sve više povezuje, da budemo netko, a ne nešto - poručio je predsjednik Republike.

Hrvatski narod, iako brojčano malen, ima višestoljetnu tradiciju otpora okupacijama te ne podnosi totalitarnu svijest, smatra Mesić, za kojeg očuvanje nacionanog identiteta ima sve veću važnost u uvjetima suvremenog svijeta.

RUSKO ODLIKOVANJE SLAVKU KOMARU

Upristvu članova Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, predsjednica dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović uručila je potkraj prosinca istaknutom antifašističkom borcu i narodnom heroju dr. sc. Slavku Komaru visoko priznanje Ruske federacije za zasluge i osobni doprinos u borbi protiv fašizma u Drugom svjetskom ratu.

U znak sjećanja na zajedničku borbu za slobodu, Komar je odlikovan zajedno sa skupinom hrvatskih antifašističkih boraca, ali iz opravdanih razloga priznanje nije mogao

primiti u lipnju prilikom boravka delegacije ruskih veteranu u Hrvatskoj, pa mu je orden sada naknadno uručen.

ZANIMLJIVA AKCIJA OSNOVNOŠKOLACA

Osnovnoškolci iz Šenkovača kod Zagreba pokrenuli su zanimljivu akciju u sklopu projekta »Učenje o ljudskim pravima na primjeru holokausta«. Preko interneta odaslali su objašnjenje i pozvali na sudjelovanje u akciji prikupljanja običnih spajalica koje, kako objašnjavaju, nemaju veze s holokaustom, ali su vezu spajalica i Drugog svjetskog rata našli u Norveškoj, gdje je u tom razdoblju stanovništvo izražavalo protivljenje nacizmu noseći na odjeći upravo spajalice koje su značile »držimo se skupa«.

Upomen na šest milijuna žrtava holokausta jedna je američka škola odlučila prikupiti toliko spajalica, no zbog iznimnog odaziva sakupili su ih čak 20 milijuna.

Šenkovački učenici akcijom solidarnosti žele prikupiti 100 tisuća spajalica, od kojih će napraviti lance spajalica različitih boja kao spomen na različite ljudi kojima su bili žrtve holokausta.

»Ne želimo velike donacije, nego vas želimo potaknuti na razmišljanje i suradnju« - šenkovački osnovnoškolci su poručili svojim vršnjacima i odraslima.

Rogoznički primjer

Nakon što su članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rogoznice u selu Poglavice postavili spomen-obilježje s imenima žrtava na 66. obljetnicu strijeljanja 16 mještana, rogoznička općina odlučila je da se na njenom području obnove sva devastirana obilježja u čast antifašističkoj borbi.

Prema riječima zamjenice načelnice općine Ljube Županović, ukupno će se obnoviti svih osam takvih obilježja koja su u cijelosti devastirana i u takvom stanju se nalaze već godinama. Samo na području ove općine fašistički okupatori ubili su više od 100 civila, uključujući djecu i starije osobe.

Rogozničani će najviše pažnje posvetiti spomenicima u Sapinom Docu i u samom centru tog primorskog mjesta, na koji će biti vraćena ploča s imenima poginulih antifašista koja je svojedobno bačena u more. Također namjeravaju na taj spomenik dopisati i imena branitelja poginulih u Domovinskom ratu s područja Rogoznice, a razmišljaju i o ideji da braniteljima u čast podignu i poseban spomenik.

Fotografije na 1. stranici:

Na okruglom stolu o antifašizmu u školskim udžbenicima sudjelovalo je i predsjednik Republike

Članovi Predsjedništva usvojili su, uz ostalo, program aktivnosti u 2009. godini
(snimio: Z. Herceg)

Moguća i protestna okupljanja antifašista

Uvodno izlaganje na sjednici podnijela je predsjednica SABA RH dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, a o finansijskom stanju i materijalnom poslovanju u proteklom razdoblju izvještaj je podnio tajnik SABA RH Petar Raić. On je rekao da je još uvijek neizvjesno s koliko finansijskih sredstava čemo moći računati u ovoj godini. Dodao je da će se o kompletном završnom računu raspravljati na slijedećoj sjednici Predsjedništva.

U raspravi Antun Magić je naglasio da je SABA RH imala brojne aktivnosti, ali je upozorio da, osim verbalnog priznanja, u provođenju Deklaracije o antifašizmu nismo ništa dobili. Sve veća je ofenziva neofašističkih i neoustaških elemenata. Stoga se moramo snažno boriti protiv falsificiranja povijesne istine i omalovažavanja NOB-e, rekao je Magić. On je obrazložio plan aktivnosti na njegovaju i razvijanju tradicija NOB-e u ovoj godini. Napomenuo je da, uz ostalo, ove godine obilježavamo 65. obljetnicu 10. Korpusa zagrebačkog, 11. Korpusa i Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a. Uz uobičajene tradicionalne manifestacije koje se održavaju svake godine, u 2009. prvi put će se posebno održati i Komerčiracija žrtvama fašističkog terora u koncentracijskom logoru Jadovno.

Miljenko Benčić je podsjetio na značaj odluka ZAVNOH-a i AVNOJ-a, a posebno i Pariške mirovne konferencije i Ugovora o miru i razgraničenju između Italije i bivše Jugoslavije. Naglasio je da treba dati podršku predsjedniku Mesiću i svima onima koji pokreću inicijative za poboljšanje odnosa između Hrvatske, Slovenije i Italije.

Rudolf Kahlin je upozorio da bi morali biti odlučniji u traženju provedenja Deklaracije o antifašizmu. Iz vlasti najčešće slušamo izjave koje služe samo njima za svakodnevnu upotrebu, ali pomaka nema. Formiraju se domobranske udruge koje onda afirmiraju oružane snage NDH. A sastavni dio tih oružanih snaga su bili i ustaše.

Obnoviti porušene spomenike

Dragutin Vukušić je ocijenio da je vraćanje i obnova porušenih spomenika od izuzetne važnosti za antifašiste. Jedan od takvih spomenika je i Džamonjin u Virovitici. U školama se ne prezentira istina o Drugom svjetskom ratu pa to ima negativne posljedice među mladima. Često se

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske raspravljalo je, na redovnoj sjednici 15. siječnja, o aktuelnim temama rada i djelovanja organizacije i pripremama za Izbornu skupštinu SABA RH, koja će se održati 16. travnja ove godine. Dogovoreno je da će se prije toga, 19. ožujka, sastati Predsjedništvo SABA RH.

Izvještaj o radu podnijela je predsjednica SABA RH

krivotvori broj žrtava. Jedne preuveličavaju, a druge umanjuju, rekao je Vukušić.

Tomislav Ravnić se požalio na slabu prisutnost u javnosti. U tom kontekstu je spomenuo i naš »Glas«.

Jakov Jukić je najavio da se ove godine obilježava 65. obljetnica oslobođenja Zadra. Trebalo bi tu proslavu podići na razinu višu od lokalne, posebno zato što za nju nema razumijevanja kod vlasti u samom Zadru.

Milivoj Lalin kaže da našim političkim zatvorenicima II. svjetskog rata nije priznat status. Stoga je vlast priznala i isplatila obećanje samo domobranima i ustašama, ali antifašistima nije.

Deklaracija o antifašizmu se mora ostvariti, a za to moramo dati rok, jer čekanja više ne može biti, rekao je Lalin. On je ocijenio da je »neofašizam gori od fašizma. Zato bi svaku neofašističku pojavu trebalo proglašiti zločinom protiv čovječnosti«.

Martin Jendrašić je još jednom upozorio da u Karlovcu i dalje nema razumijevanja vlasti za vraćanje spomen-ploče Većeslava Holjevca. Kada tražimo da se to učini, oni nas ignoriraju. Skupit ćemo se nas nekoliko stotina i demonstrirati zbog toga, kazao je Jendrašić. Dodao je da druga domobrana u Karlovcu naziva Holjevca ratnim zločincem.

Ulice i trgovi s imenom Tita u 17 zemalja svijeta

U Izvještaju o radu Izvršnog odbora Predsjedništva SABA posebno je naglašeno da smo se stalno suprotstavljali skupinama koje žele promijeniti ime Trga maršala Tita u Zagrebu.

Na te mitinge mladi antifašisti odgovarali su protu-protestom u kojem su sudjelovali i članovi Marge洛vog instituta i dio mladih SDP-a. To je izazvalo pozornost javnosti, kaže se u Izvještaju u kojem je naveden nepobitni podatak da ime Josipa Broza Tita »nose ulice i trgovi u 17 zemalja svijeta«.

Na taj način je predocen najbolji dokaz tko je bio Tito, i što o velikanu naše povijesti misle u svijetu.

Milan Ivančević je ocijenio da je teško biti antifašist u Hrvatskoj, iako je Hrvatska definirana kao država utemeljena na antifašizmu. Moramo biti radikalniji

Sa sjednice predsjedništva

u našim zahtjevima da se donesu zakonski propisi koje tražimo već godinama. Ako ne uspijemo, te naše probleme moramo internacionalizirati.

Dr. Marko Pavković predlaže da se, nakon svega što smo poduzeli, ipak organiziramo i idemo na Markov trg. Nemojmo više moljakati. Skupit će nas se dovoljno da zajedno idemo pred Vladu, rekao je dr. Pavković

Dr. Stanko Nick se založio da se u aktivnostima više koristimo internetom. Ako nam mediji ne daju prostora, internet nitko ne može zaustaviti. Stoga, kako je naglasio, sve udruge valja uključiti i dati im upute kako to koristiti.

Andrija Miočević se zauzeo za bolju suradnju s medijima. Predlaže da se formira ekipa koja bi suradivala s novinarima, a napominje da bi tu mogao pomoći i SDP.

Gordana Lacković, predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije, podržala je prijedlog da se udruge antifašističkih boraca i antifašista više koriste internetom. U tome mladi mogu najviše pomoći, rekla je Lacković, koja je najmlađa predsjednica udruge u Savezu antifašističkih boraca i antifašista u Hrvatskoj.

Dr. Tomislav Badovinac je predložio da se na svakom skupu, na kojem se govori o Jasenovcu, spomenu i ostali logori u vrijeme NDH. Po riječima dr. Badovinaca, proustaše se u javnosti promoviraju kao »domoljubi«. Formiraju se udruge u kojima se okupljaju domobrani i ustaše. Dovoljno je samo tri člana pa da se formira neka udružba, kaže dr. Badovinac i naglašava da bi se i mi morali bolje organizirati i nastupati u medijima. Valja odgovoriti na pitanje što je antifašizam, a to nije bila samo NOB-a, kaže dr. Badovinac.

Rok za provedbu Deklaracije - 60 dana

Branko Grošeta ocjenjuje da ne možemo biti zadovoljni ponašanjem državne vlasti – Vlade i Sabora. Ogorčeni smo što se prezentiraju da su antifašisti, a ništa ne čine da se realizira Deklaracija o antifašizmu. Moramo im pobrojati što tražimo i dati rokove za rješavanje. Ako se ne poštuju rokovi trebamo ići na proteste i na internacionalizaciju problema, kaže Grošeta,

Mirko Mećava smatra da treba podržati zahtjeve da se u Karlovcu postavi spomen-ploča Većeslavu Holjevcu.

Arhiva usmene građe

Mladi antifašisti Zagreba, osim protestnih skupova i lijepljenja plakata protiv terorizma i fašizma, organizirali su i nekoliko predavanja povjesničara i projekcije filmova o bitkama na Neretvi i Sutjesci. Kako se navodi u Izvještaju o radu, najnovija akcija koju provode mladi antifašisti je snimanje intervjuja naših boraca NOR-a o njihovim sjećanjima na ratne dane.

Time je započelo stvaranje arhive usmene građe, kao osnove koja će, uz dokumente, poslužiti prenošenju istine o povijesnim zbivanjima u Drugom svjetskom ratu.

Apsurdno je da u gradu Zagrebu Holjevcu proglašavaju posmrtno počasnim građaninom, a da ga u Karlovcu smatraju ratnim zločincem. Mećava upozorava da se antifašizam pokušava promovirati, ali bez NOB-e i Tita. Navodi da u saborskoj Deklaraciji o antifašizmu nigdje nije spomenuta NOB.

Mr. Ivan Fumić je govorio o nastupima u medijima do kojih je, kako kaže, moguće doći i provokacijom, koja ne mora biti samo negativna. To znači da potiče na raspravu o nekoj temi kako bi istina lakše prodrla u javnost. Spomenuo je i brojne knjige koje su objavljene s dokumentiranim sadržajima o antifašističkoj borbi. Njima se reagira na literaturu u kojoj se iznose povijesne laži i falsifikati. Takva je, npr. knjiga o fašističkim logorima u Hrvatskoj, jer je pisana kao dokument u kojem su nabrojena 82 logora i sve o njima od osnutka do kraja.

Vedran Žuvela je naglasio da se na sjednicama Izvršnog odbora Predsjedništva SABA stalno analizira što je od zaključaka izvršeno, a što još ostaje. Takav način rada treba i nastaviti, rekao je on.

Govoreći o medijima, Žuvela je spomenuo da list »Senior« SDP-a često piše o temama vezanim za antifašizam.

Stipe Tadić je rekao da treba u kontaktima s vlastima tražiti rješenja. Dobro je suradivati i s opozicijom, ali ako ne ide, onda valja ići na internacionalizaciju našeg problema, smatra Tadić.

Josip Skupnjak je izvjestio da su Sabor i Vladi upućeni konkretni prijedlozi zakona kojima bi se proveli zaključci Hrvatskog sabora o Deklaraciji i to u roku od 60 dana. Pri tome surađujemo s SDP-om, HNS-om, IDS-om i s zastupnicima nacionalnih manjina. Računamo na široku podršku, kaže Skupnjak.

Ako se to ne ostvari, obratit ćemo se Vijeću Europe i drugim međunarodnim institucijama. Postoji mogućnost i da borci NOR-a tuže Republiku Hrvatsku.

Ante Morić upozorava da u Istri nema nijedne udruge Saveza ratnih vojnih invalida te da bi ih trebalo oformiti. Ogovorenio mu je da u Istri djeluje jedinstvena organizacija antifašističkih boraca i antifašista i da ratni vojni invalidi nisu odvojeni.

Radovan Vujošević je rekao da su za sad od plaćanja participacije za zdravstvene usluge oslobođeni jedino invalidi svih kategorija, ali ne i borci NOR-a, za koje bi to također trebalo riješiti.

Vinko Šunjara je upozorio na ofenzivu neofašističkih i neoustaških snaga. Na našoj strani je istina, kaže Šunjara dodajući da je program SABA do sada bio dobar i da ga treba nastaviti.

Dr. Vesna Čulinović-Konstantinović

Napadi na Tita su napadi na antifašizam

Dr. Vesna Čulinović-Konstantinović podsjetila je daje Savezantifašističkih boraca i antifašista sljednik nekadašnjeg SUBNOR-a koji je osnovan 1948. godine. Sam početak rada, prije 60 godina, bio je značajan za održavanje zajedništva boraca jer su proživljene ratne godine bile još svježe u sjećanju. Tada smo svi bili zajedno, ali »sada dio boraca – invalida ima zasebnu udrugu. Na sreću, mi ipak surađujemo, a vjerujem da će ta suradnja ubuduće biti još tješnja, jer se naše dvije grupacije u dijelu lokalnih udruga sve više spajaju. To je važno, jer vidimo da se razne nacionalističke ekstremne grupacije trude da našu oslobodilačku borbu diskreditiraju. Glasnim optužbama i uvredama nastoje

sa sebe i svojih ustaških prethodnika sprati ljage njihove krvave prošlosti«, rekla je dr. Čulinović-Konstantinović i dodala: »Kad je drug Ivo Fumić u svom govoru u Jasenovcu oštrosno iznio istinu, nastala je organizirana hajka na njega, iako nitko nije mogao pobiti istinitost njegovih izjava. Sjetit ćete se i tzv. »obavijesnih razgovora« u vezi kojih su neznani inspektorji, bez dokaza o legitimnosti njihova dolaska, ispitivali naše članstvo o putu i ponašanju za vrijeme NOB. Kad smo to dali u javnost, ispitivanja su prestala. Počela su optuživanja i okrivljavanja partizana za sva grobišta, bez obzira na to što se već sada za neka od njih zna da su u njima ukopane upravo žrtve fašista.

Žrtve u fojbama se npr. upotrebljavaju za optužbu boraca NOB-e, iako postoje dokazi da su talijanski fašisti prvi u njih bacali upravo antifašiste. Mnogo je laži protiv kojih se danas moramo boriti, ali je važno da ne dozvolimo negativcima koji siju mržnju da nas razdvoje«.

Napadi na Tita su napadi na antifašizam, rekla je predsjednica SABA RH i navela da je »Antifašizam u Evropi« jedna od glavnih tema rasprave na međunarodnom planu, radi suprotstavljanja profašističkim strujama.

U tome, kako je rekla, »imamo oslonac u međunarodnim forumima, kao što je Forum permanente (Stalni forum) – udruge antifašista i partizana i povijesnih instituta jadranskih i jonskih gradova. Na ovogodišnjem sastanku Foruma glavna tema rasprave je bila *Potreba snažnijeg pokretanja antifašizma u Evropi*«.

U takvim našim nastojanjima aktivnu ulogu imaju mladi antifašisti, koji svoje djelovanje zasnivaju na tradicijama NOB-e. Oni šire antifašističke ideje i suprotstavljaju se pojавama fašizma, neonacizma i ustaštva, a poduzeli su već niz akcija, rekla je dr. Čulinović-Konstantinović.

Mladi nastavljaju i nastavljat će našu borbu za istinu, mir i solidarnost. »Oni su naša snaga i mi im u toj borbi moramo stati uz bok i nastojati da što više mlađih uđe u naše redove«.

U nastavku predsjednica SABA je ocijenila da sva nastojanja da se poboljša status boraca NOR-a do sada nisu dala rezultata. Nakon mnogih naših razgovora i dopisa s obrazloženjima, »na žalost od raznih političara dobivamo samo verbalnu podršku«. Još se osjećamo građanima drugog reda, iako naše apele za to podupire predsjednik Republike **Stipe Mesić** i čelnici stranaka koje njeguju antifašističke tradicije.

»Radi svega navedenog i radi našeg opstanka, dok ima profašističkih ekscesa, naš Savez moramo sačuvati jedinstvenim i eventualne unutrašnje probleme, kojih ipak ima, moramo podrediti zajedničkom cilju – borbi za očuvanje antifašističkog morala, pravde, demokracije, jednakosti, tolerancije i slobode«, zaključila je dr. Vesna Čulinović-Konstantinović.

**Savan Tomašević
Antun Zibar**

Izvještaj o radu

Tražimo zakone za provedbu Deklaracije

Na sjednici je usvojen Izvještaj o radu Izvršnog odbora Predsjedništva SABA za razdoblje od ožujka do prosinca prošle godine. Ocijenjeno je da su svi zadaci, o kojima se odlučivalo na 33 sjednice Izvršnog odbora, obavljeni.

-Kroz proteklo vrijeme kontinuirano se raspravljalo o važnim problemima i nastojalo provesti u djelo Deklaraciju Hrvatskog sabora iz 2005. god. i kroz to ostvariti poboljšanje životnog standarda naših boraca i invalida. Radi toga smo razradili »Prijevod zakonskih mjer za provođenje zaključaka Hrvatskog sabora o Deklaraciji o antifašizmu«, kaže se u izvještaju.

Uz ostalo, tražimo da se donesu Zakoni za rješenje statusa antifašističkih boraca u socijalnom i zdravstvenom pogledu, da preživjeli logoraši fašističkih logora dobiju svoja prava i naknadu, a tražimo i Zakon o obnovi porušenih spomenika, kao i uskladivanje sadržaja povijesnih udžbenika s osnovama Ustava RH.

O tome su vođeni razgovori s predstvincima vlasti i oporbe. »Pokušavamo time prevladati šutnju nadležnih organa koji do sada nisu pokazali političku volju da se prava boraca antifašista izjednače s drugim

veteranima u skladu s dokumentima i pravima čovjeka UN-a i WVF-a, pa i našeg Ustava«, naglašeno je u izvještaju i zaključeno: »Ako Hrvatski sabor ne stavi naša traženja na dnevni red sjednice, tražit ćemo 25 potpisa zastupnika da se to postigne«.

Ocenjujući odnose s vlašću istaknuto je da »trajan pozitivan odnos imamo s predsjednikom **Mesićem** koji u svakoj prilici javno ističe vrijednosti antifašističke borbe i potrebu rješavanja naših problema«.

No, »još npr. čekamo da nas osobno primi i sasluša premijer **dr. Ivo Sanader**. Predsjednik Hrvatskog sabora **Luka Bebić** primio nas je samo 11. lipnja u vezi proslave 1. zasjedanja ZAVNOH-a u Otočcu. Bio je pokrovitelj te proslave, govorio je, i osnovao Državni odbor za obnovu zgrade ZAVNOH-a u Topuskom u kojem su i naši članovi. Međutim, na naša pisma u vezi aktiviranja tog saborskog Odbora nismo još dobili odgovor«.

Takav odnos najodgovornijih političara odražava se i na odnos nekih lokalnih vlasti prema nama, upozorenje je u izvještaju i zaključeno da, »iako puževim tempom, ipak organi vlasti usmjeravaju ka antifašističkim temeljima naše države«.

Okrugli stol o antifašizmu u školskim udžbenicima

•Kad bi mladi bili upoznati s onim što se stvarno zbivalo, ne bi se pjevale pjesme o Jasenovcu i Gradiški Staroj

Savjet antifašista Republike Hrvatske organizirao je 18. prosinca u Zagrebu Okrugli stol na temu »Antifašistička Hrvatska (1941.-1945.) u srednjoškolskim i osnovnoškolskim udžbenicima povijesti« na kojem su izlagali autori udžbenika, predstavnici Vlade, ugledni znanstveni i javni radnici.

U prepunoj dvorani Saveza antifašističkih boraca i antifašista skup je otvorio član Izvršnog odbora Savjeta antifašista RH **Juraj Hrženjak**. Posebno je pozdravio predsjednika Republike Hrvatske **Stjepana Mesića**, ističući da on od izbora na tu dužnost, već skoro devet godina, odlučno i bekompromisno, u svakoj prilici, promovira antifašističku Hrvatsku. Predsjednik Mesić zalaže se da se »Republika Hrvatska izgrađuje na antifašističkim vrijednostima i da njeguje povjesnu istinu o antifašizmu kao temelju svog postanka i opstanka« istaknuo je Hrženjak. Dodao je da je Mesićevo zalaganje za afirmaciju antifašističke Hrvatske u svijetu, u Europi i u samoj Hrvatskoj, »snažno usmjerilo Hrvatsku u budućnost i ma tko došao na čelo Hrvatske, nakon isteka njegovog mandata, neće je moći više vratiti u prošlost«.

Skup je potom pozdravio akademik **Petar Strčić**, a uvodno izlaganje podnio je predsjednik Savjeta antifašista RH **dr. Branko Dubravica** koji je na početku rekao:

»Okupili smo se na ovom Okruglom stolu da izrazimo svoje poglede na one dijelove udžbenika povijesti koji govore o antifašizmu u Hrvatskoj u Drugom svjetskom ratu. Prelistavajući brojne naslove udžbenika odabrali smo dva osnovnoškolska i dva srednjoškolska za koje smo utvrdili da su po odabiru nastavnih pitanja slična, a po interpretaciji sadržaja se međusobno razlikuju. Radi se o dva udžbenika Povijesti za 8. razred osnovne škole koje su napisale **Snježana Koren** i **Vesna Đurić**, te dva udžbenika Povijesti za 4. razred gim-

nazije koje su napisali, jednog **Ivo Perić** i drugog tri autora **Mira Kolar-Dimitrijević**, **Hrvoje Petrić** i **Jakša Raguž**. Oni su napisani u vremenskom rasponu od 1993.

Ukloniti povijesne falsifikate

do 2007. u ratnim i poratnim godinama, za vladavine HDZ-a i koalicione Vlade na čelu s SDP-om«.

Analiza udžbenika

U analizi sadržaja udžbenika dr. Dubravica je iznio niz primjedbi među kojima je i ona o Sisačkom partizanskom odredu. Osnutak tog odreda dovodi učenike u zabludu jer se barata s različitim podacima o mjestu njegova osnivanja, a nađe se i pogrešno navedeno prezime prvog zapovjednika, pa se umjesto **Vlado Janić Capo**, navodi Janjić.

Treći problem susrećemo oko veličine odreda: »U jednom udžbeniku se govori da je pri osnutku bilo 19, a pred odlazak na Šamaricu da je bilo 77, ili da se broj boraca učetverostručio. Drugi udžebnik iznosi samo brojku od 39 i kaže da je odred brojio toliko, samo ne kaže u kojem periodu«.

ustanka prebacio na Dan antifašističke borbe. Za ustanak na tromedi govorit će da je krajem srpnja srpsko stanovništvo otpočelo oružanu borbu širih razmjera, pobunjenička masa kasnije se počela razdvajati na partizane i četnike«.

Na Okruglom stolu je govorio predsjednik Republike **Stjepan Mesić**, ocjenjujući da se u školskim udžbenicima povijest Drugog svjetskog rata često tretira neadekvatno. U posljednjih desetak godina, po riječima Mesića, mnogo je toga učinjeno i »udžbenici koje danas naša djeca dobivaju u ruke u pravilu su mnogo bolji od onoga s čime ih se doslovno indoktriniralo u prvim godinama samostalne hrvatske države«. Mesić je upozorio da mu upada u oči kako u udžbenicima postoji prividno neutralni stav u tretmanu nacifašizma i antifašizma. »Meni se, međutim, čini da je zapravo riječ o minoriziranju zločinačke prirode nacizma i fašizma i dovođenju u pitanje vrijednosti antifašizma«, naglasio je Mesić. (Cjelovito izlaganje predsjednika Mesića objavljujemo na str. 8 i 9).

Državni tajnik Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta **Želimir Janjić** pozdravio je organiziranje ovakvog skupa i napomenuo da je 2001. godine donošenjem Zakona o udžbenicima otvorena mogućnost poboljšanja kvalitete udžbenika koje u školama biraju nastavnici. Filter za udžbenike su autori, recenzenti i Povjerenstvo Ministarstva, rekao je Janjić dodajući da je teško djecu nešto naučiti ako nemaju kvalitetan tekst u udžbeniku. Analizirat ćemo što činiti u dalnjem poboljšanju udžbenika povijesti vezanu i za Drugi svjetski rat, naglasio je Janjić.

U raspravi je jedna od autorica udžbenika, profesorica **Snježana Koren** podsjetila da za osnovne škole ima 20 udžbenika iz povijesti s tematikom koja obrađuje Drugi svjetski rat. Međutim, udžbenici, po njenoj ocjeni, nisu ključni faktor u stvaranju slike kod mladih o tom vremenu.

Promjena udžbenika je bila početkom devedesetih godina i to je bilo nužno. Ali je u tim promjenama glavnu riječ imala politika, a ne struka, rekla je ona. Pojavljivanjem alternativnih

Predsjednik Republike u razgovoru s članovima vodstva SABA RH

Dr. Dubravica je u nastavku primjetio da »gotovo nigdje nema napomene kako se do 1990. obilježavao ustanak u Hrvatskoj 27. srpanj u Srbu, ni zašto se Dan

udžbenika učinjen je pomak u njihovoj kvaliteti, ocijenila je Koren.

Akademik **Dušan Bilandžić** upozorio je da su devedesetih godina na površinu izbile tvrdnje kako su »partizani rušili NDH – našu državu« i kako su činili zločine u Bleiburgu. Polazna osnova za to je bilo naglašeno hrvatstvo. Međutim, to je zapravo išlo u korist antihrvatskim snagama koje su vodile propagandni rat protiv antifašističkog pokreta u Hrvatskoj, smatra Bilandžić.

ZAVNOH nije bio jednostranački

Dr. Josip Deželjin je rekao da u udžbenicima povijesti treba naglasiti kako je došlo do formiranja Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske i kako su formirani Glavni štabovi, kao što je bio Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

ZAVNOH nije bio jednostranački, već su ga sačinjavali predstavnici više stranaka, a to treba i u udžbenicima jasno reći, poručio je dr. Deželjin.

Dr. Stanko Nick je ukazao da se u povijesti pre malo uči o uzrocima nekih pojava i događaja, a previše daje detalja koji djecu opterećuju da pamte samo gole fakte, datume i godine. Za razliku od Hrvatske mnoge zemlje Europe kažnjavaju isticanje nacifašističkih obilježja, napomenuo je dr. Nick.

Ante Jelaska, publicist iz Splita, upozorio je na promidžbu koja govori samo o partizanskim zločinima. Čak i one koji su u izravnoj borbi s partizanima poginuli stavljaju na spisak žrtava. Ne negiramo da je bilo i zločina, ali su oni bili izvan pravila antifašističkog ratovanja, kazao je Jelaska.

Branko Škare je napomenuo da se u udžbenicima često iskriviljuje istina. Pri tome navodi primjere u kojima se o ustaškim zločinima govori malo, a o partizanskim znatno više i to s ilustracijama. Na taj način se pobuđuje mržnja prema izvršiteljima zločina, a saželjenje prema žrtvama, naglasio je on.

Na kraju je spomenuo da je njegov otac bio sudionik NOB-e, a pripadao je HSS-u. Istina je da su komunisti bili organizatori, ali Narodnooslobodilačka borba u Hrvatskoj nikad ne bi bila masovna da u njoj nije bilo HSS-ovaca, tvrdi Škare.

Mr. Ivan Fumić je ocjenio da su udžbenici onakvi kakvo nam je društvo u cjelini. Nisu svi udžbenici isti niti su svi autori jednaki. Kada se govori o Bleiburgu uglavnom se kaže kako su partizani tamo sve pobili. Pa kako onda danas ima više živih domobrana, nego partizana, zapitao je Fumić. On je upozorio na brojne povjesne falsifikate i širenje mržnje prema antifašistima. A mi se zalažemo samo za objektivnost i povjesnu istinu, zaključio je Fumić.

Saborska zastupnica SDP-a **Marija Lugarić** ističe da u znanosti još ne postoji suglasnost što je povjesna istina. Svrha nastave povijesti nisu samo brojke i datumi. Moraju se stvarati i vrijednosni sustavi i mladoj generaciji objektivno iznositi činjenice. Stoga se mora napraviti

jasno prikazano opredjeljenje naroda za NOB. Ne navodi se zašto su vojnici NDH ratovali kod Staljingrada ili kako je NDH najavila rat Americi.

Student **Aleksandar Musić** ustvrdio da su profesori ti koji formiraju mišljenje. Stoga treba predavanja bazirati na istinama. Posebno je pri tome upozorio da se nedovoljno prikazuje istina o Jasenovcu te da ima opravdavanja ustaških zločina. Kada bi mladi bili upoznati s onim što se stvarno zbivalo, ne bi se pjevale pjesme o Jasenovcu i Gradiški Staroj, rekao je Musić.

Mladi antifašist **Mario Šimunković** je upozorio da se nakon osamostaljenja Hrvatske počeo javljati povjesni revizionizam, zatim rušenje antifašističkih spomenika. Za Jasenovac se čak govori da je bio »radni logor«, a da je Bleiburg mjesto

masovnog zločina. Kaže se da su partizani »ušli« u Zagreb, a ne da su ga oslobodili. Umanjuje se uloga NOB-e kao da je NOB bila protiv Hrvata, a ne protiv fašista i njihovih slugu.

Dr. Tihomir Radić podsjeća da se razdoblje od 1941. do 1990. često naziva »jugokomunističkom vladavinom« i da se time negira sve što je postignuto. A kada se govori o Drugom svjetskom ratu spominje se kako se »ginulo na obje strane« te se time zaobilazi objašnjenje da su na jednoj strani bili

antifašisti i borci za slobodu, a na drugoj fašisti i služe okupatora.

Akademik **Marko Šarić** navodi da postoje nepobitne činjenice iz Drugog svjetskog rata i da su u NDH postojali zločini i genocid u Jasenovcu. U udžbenicima ne smiju zločini partizana zauzimati više prostora, nego cijela antifašistička borba, kaže Šarić.

Viši savjetnik za povijest Agencije za odgoj i obrazovanje **Timur Križak** je ocjenio da osnovnoškolski programi daju slobodu nastavnicima da mogu progovoriti na drugi način, ako žele. Međutim oni to ne žele, smatra Križak i naglašava da nastavnik ima bitnu ulogu. O povijesti Drugog svjetskog rata ne može se govoriti bez povijesti Narodnooslobodilačke borbe, dodao je Križak i zaključio da su promjene u tom pravcu su potrebne.

U raspravi su sudjelovali i **Jakša Raguž, Ivan Milat, Svetozar Livada, Milutin Baltić, Rade Bulat, Savo Borota i Dragomir Vojnić.**

S. Tomašević
A. Zibar

Stjepan Mesić, predsjednik Republike Hrvatske

MLADIMA PRUŽITI POTPUNU INFORMACIJU O PROŠLOSTI

•Samo demokratska, civilizirana, antifašistička Hrvatska, suočena sa svojom prošlošću, ali oslobođena njezinih okova, sposobna za suočavanje s punom istinom o toj prošlosti, samo takva Hrvatska ima šanse za budućnost u ujedinjenoj Evropi

Pozdravljam prije svega **ideju** da se ovakvo savjetovanje održi. Kako sam **i osobno** ne jednom spominjao način na koji se - po mojem uvjerenju često **neadekvatno** - tretira povijest Drugoga svjetskog rata u našim školskim udžbenicima, **nisam se uopće dvoumio da li da prihvatom Vaš poziv** i danas budem, barem neko vrijeme, s vama.

Ja, naravno, **nisam ni pedagog, ni znanstvenik**. Ja sam **političar**. I upravo kao političar dobro i predobro znam kakve **tragične posljedice** može donijeti **nepotpuno ili netočno informiranje mladih o prošlosti** - osobito onda, kada nas sablasti te prošlosti **i dalje progone**.

Nekritičnost i demonizacija

Činjenica je, naime, da smo mi početkom devedesetih godina, kako se to obično kaže, **pustili duha iz boce** - kada se smatralo da je **nekritički pristup ustaštvu i demoniziranje antifašizma**, samo zato što su na njegovome čelu bili komunisti, najbolji način za **homogeniziranje Hrvata** u raskidu s Jugoslavijom i u obrani od pobune koja je u vidu agresije bila potpomognuta izvana.

Dakle, duha smo pustili iz boce, a povjesno nas iskustvo uči da **nikada nikome nije uspjelo nijednoga od tako oslobođenih duhova vratiti u poslovničnu bocu**. Dozvolili smo da malobrojni, **doista malobrojni** ustašonostalgičari nametnu prilaz nedavnoj povijesti koji je mogao rezultirati samo jednim: **trovanjem mlađe generacije**, i to ne samo jedne, usmjeravanjem mladih na **pogrešni kolosijek**, rušenjem idealja koji su to s ute-meljenjem **bili** i uspostavljanjem nove skale vrijednosti u kojoj **ništa vrijedno-ga nema**.

Najpogubniju ulogu, uz politiku, u tome su odigrali **povijesni udžbenici**, mada od odgovornosti ne mogu, a i neću amnestirati **ni medije**. Pod plaštjem rata odigrao se u osnovi **ideološki mo-**

Predsjednik Mesić nije zadovoljan kako se u udžbenicima prezentira Tita

tivirani i najgrublji mogući raskid s prošlošću, zapravo falsificiranje prošlosti, pri čemu su - sada govorim krajnje pojednostavljeno - borci za slobodu postali zločinci i kriminalci, oslobođenje od okupacije je pretvoreno u **početak okupacije**, a pravi zločinci su prozvani **domoljubima** koji su se, duduše, ponekada malo zanjeli, ili - kako piše u jednome udžbeniku koji je i danas u upotrebi - koji su u svojim zločinima **prevršili mjeru**.

Dakle, određena količina zločina se **moe tolerirati** - naravno, samo kada se govorи о jednoj strani!

U međuvremenu mnogo je toga učinjeno, govorim o razdoblju od posljednjih desetak godina, i **udžbenici koje danas naša djeca dobivaju u ruke** u pravilu su mnogo bolji od onoga sa čime ih se, doslovno, indoktriniralo, u prvim godinama samostalne hrvatske države.

Ja, duduše, nemam pregled nad **svime** što školskoj djeci dolazi u ruke, no neke sam stvari **dobro pogledao i pročitao**. I upada mi u oči da postoji **prividno neutralni stav** u tretiranju nacifašizma i antifašizma. Meni se, međutim, čini da je zapravo riječ o **minoriziranju zločinačke prirode na-**

cizma i fašizma i dovođenju u pitanje vrijednosti antifašizma.

A, koliko sam informiran, nerijetka je pojava da nastavnici **naprosto izbjegavaju predavati** o tome osjetljivom razdoblju naše nedavne prošlosti. Naravno, **neinformiranost**, baš kao i pogrešna informiranost plodno su tlo za sijanje teorija koje nemaju veze s povijesnim istinama. No, **da se vratim udžbenicima**.

Ne može se razglabljati o zločinima komunista u ratu i poraću uz **upadljivo malo pozornosti** koja se posvećuje zločinima okupatora i ustaškoga režima opravdati činjenicom da se o ovim potonjim zločinima ionako mnogo govorilo u vrijeme bivše Jugoslavije, dok se one prve prešućivalo.

Za dijete koje **danas** ide u školu to je **potpuno irrelevantno**. Ono mora, naglašavam: **mora** dobiti **punu i potpunu informaciju o svemu**.

Ako se, dakle, govorи o **Bleiburgu**, onda se ne smije propustiti da se upozori ne samo na zločine, nego i na **zločinačku prirodu** ustaškoga režima koja je svoje ostvarenje našla u logorima poput **Jasenovca, Gradiške, Jadovnoga** i da dalje ne nabrajam. Treba, drugim riječima, upozoriti na ono što

je prethodilo Bleiburgu i naglasiti razliku u prirodi jednoga i drugoga - dok je jedno osveta, koja se ne može ni opravdati, ni braniti, drugo je formulirana i formalizirana **politika**, to drugo je **izraz i odraz prirode režima koji je bio uspostavljen u hrvatsko ime**.

Ne može se govoriti o svećenicima koji su **stradali** od ruke partizana, a da se ne pokloni dužna pozornost onim svećenicima koji su **potražili i našli svoje mjesto u partizanskim redovima**. Niti se smije prešućivati činjenica da su partizanski odredi imali nerijetko svoje **vojne svećenike**.

Ne može se isticati **nikoga** zato što je u vrijeme ustaških progona naglašavao kako svaki narod i rasa imaju pravo na život u dostojanstvu, a da se ne kaže kako je u istome dahu govorio o »omraženim Židovima i ponosnim arnjicima«. Niti se može samo slaviti nekoga tko je, a i to je dokumentirano, čovjeku kojega je osobno poznavao i koji je tražio pomoći za svoju uhičenu kćerku odgovorio: »Za komuniste **ne interveniram!**«.

Jedinstven i autohton NOP

Ne može se narodno-oslobodilački pokret na području bivše Jugoslavije stavljati **u isti red** s pokretima otpora u drugim okupiranim evropskim zemljama, jer je on bio **jedinstven** - kako po **obujmu i organiziranosti**, tako i po svojoj **autohtonosti i karakteru**. Svi su pokreti otpora, uključujući njihove neprijeporne heroje, djelovali više-manje na osnovi instrukcija neke od velikih savezničkih sila, svi - **osim onoga u bivšoj Jugoslaviji**. I zašto to ne naglasiti? Zar **samo zato**, što su na njegovome čelu bili komunisti?

Zar pripadnost komunističkom pokretu **umanjuje veličinu borbe protiv okupacije i za slobodu?** Zar je narodno-oslobodilačka borba doista bez razloga bila cijenjena **širom svijeta?** Pa ako se spominje da su Amerikanci u vrijeme rata snimili film o četničkom vodi Draži Mihajloviću, zašto se ne spomeni da su Nijemci, **upravo Nijemci**, jedan od svojih najboljih filmova o Drugome svjetskom ratu snimili na temu **rata u Jugoslaviji** i da su svoje dojučerašnje neprijatelje - partizane prikazali kao **idealiste i plemenite borce za slobodu?** Za one koji ne znaju, ili koji se prave kao da su zaboravili, govorim o filmu »**Posljednji most**« s Marjom Schell u glavnoj ulozi.

Ne može se u jednoj rečenici kon-

statirati kako su i četnici i partizani bili protiv Nezavisne Države Hrvatske, sugerirajući time da su bili **jednaki**, da su i jedni i drugi bili neprijatelj i hrvatske države, a da se ne naglasi **zašto** su partizani bili protiv tzv., ponavljajući: tako zvane Nezavisne Države Hrvatske.

Simbol borbe za slobodu

I zašto ja to sada sve govorim? Samo s jednom, jedinom svrhom: kako bih pledirao za **objektivan pristup prošlosti**, kako bih pozvao na pošteno prezentiranje svih, reći ću još jednom: **svih relevantnih podataka** mladića koji tek zakoračuju u život. Ako to učinimo, siguran sam da ćemo sutra na **prste jedne ruke** moći nabrojiti one koji će se pojavit na dubioznim estradnim koncertima ukrašeni ustaškim znakovljem, baš kao što će se na **minimum** svesti broj onih koji bi podržali zahtjev da se - u smislu zabrane **izjednače kukasti križ, ustaško »U« i crvena petokraka zvijezda**.

Ta je zvijezda **ovdje**, usprkos tome što je kasnije bila simbolom i autokratskog režima, mada **neusporedivog** s onima na istoku Evrope, **prije svega i iznad svega znak pod kojim je vođena borba za slobodu**. To i samo to: **borba za slobodu**.

I nisu je na kapama nosili samo komunisti. Ona je bila i na **hrvatskim trobojnicama** pod kojima su se borile hrvatske postrojbe Narodnooslobodilačke vojske, bila je - na kraju krajeva - i na zastavi **hrvatske federalne jedinice**, najprije Narodne, a potom Socijalističke Republike Hrvatske u jugoslavenskoj federaciji.

Kako na nju gledaju u zemljama koje su bile pod dominacijom bivšeg Sovjetskog Saveza, **to je njihova stvar**, ali njihova odbojnost ne treba i **ne smije** biti ni povodom, ni opravdanjem našeg mogućeg beskompromisnog negativnog stava.

Napokon, **zašto u udžbenicima ne naglasiti da je Josip Broz Tito bio Hrvat?** Zašto bježati od činjenice da je legendarni vođa antifašističkog pokreta i **danas cijenjen širom svijeta**, što - međutim - ne znači da treba prešućivati negativne strane režima kojemu je desetljećima bio na čelu. Ja sam, sasvim sigurno, posljednji koji bi nekritički branio Tita. **U njegovo vrijeme bio sam u njegovome zatvoru**. No, to mi ne daje pravo da zatvaram oči pred **cjelevitom** slikom naše prošlosti.

U ime te **cjelovite, objektivne i poštene slike** moram izraziti **nerazumijevanje** za registriranje Udruge bojovnika, ustaša i domobrana koji će, kako kažu, na sjetne dane paradirati u »tradicionalnim odorama«, što znači da ćemo **na našim ulicama gledati ustaške uniforme**, one i onakve u kojima se ubijalo u Jasenovcu, mučilo u zatvorima. Zamislite da u Njemačkoj ulicama paradiraju uniformirani SS-ovci. **Apsolutno nemoguće**.

Kod nas aveti prošlosti ponovo traže ukidanje Trga maršala Tita u Zagrebu. Uzet ću i opet primjer Njemačke. Tamo su oficiri koji su pokušali ubiti Hitlera, čelnoga čovjeka nacističkog režima - **nacionalni junaci**, njima se na razini države odaje počast. A mi s jedne strane tražimo da nam se vrati Mercedes ustaškog pogлавnika, **ratnoga zločinca**, dok bismo s druge strane prvaka borbe za slobodu **protjerali u zaborav**.

Baš kao što smo **šutnjom pristali na to** da se dinamitom i bagerima protjeraju u zaborav brojne **žrtve fašizma i borci protiv fašizma** čiji su spomenici porušeni i očito **nikada neće biti vraćeni** tamo, gdje bi potvrdili ono što proglasavamo u ustavu ove države, naime njezine antifašističke korijene.

Znam da će mi neki **zamjeriti** ovo što govorim, da će tvrditi kako želim ograničiti pravo na iznošenje vlastitoga mišljenja. **Nikako!** Svatko ima pravo na svoje mišljenje, ali u **pravoj demokraciji** dobro se zna može li javno izražavanje određenoga mišljenja biti u **koliziji s demokracijom** i to se onda na primjereni način sankcionira. A ja, i kao **građanin**, i kao **predsjednik Republike** imam ne samo pravo, nego i **dužnost** reći sve ovo što sam danas ovdje iznio.

Ponavljam: **to je i moja dužnost**, jer samo **demokratska, civilizirana, antifašistička Hrvatska, suočena** sa svojom prošlošću, ali **oslobodena njenim okovima**, sposobna na suočavanje s **punom istinom** o toj prošlosti, samo takva Hrvatska ima šanse za budućnost u ujedinjenoj Evropi.

A ujedinjena je Evropa **ne samo** naša budućnost, **ne samo** naša sudbina, nego i naša **jedina šansa**. Poigravanje s istinom o prošlosti i trovanje mlade generacije, moglo bi dovesti do toga da **tu šansu proigramo**.

Naprosto zato što te, **pogrešno usmjerene, mlade generacije** neće biti sposobne za život u ujedinjenoj Evropi.

Smijemo li to dopustiti?

Moj je dogovor: **ne smijemo i nećemo!**

ZAUSTAVITE ESKALACIJU NEOUSTAŠVA

•Savez antifašističkih boraca i antifašista RH traži od državnih čelnika i nadležnih organa da se zakonski regulira i odlučno provede zabrana udruživanja i propagiranja ustaško-fašističkih simbola i raspirivanja mržnje

Uotvorenom pismu najvišim državnim dužnosnicima i nadležnim organima - predsjednicima Republike, Sabora, Vlade, Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Ministarstvu pravosuda i Državnom odvjetništvu - Savez antifašističkih boraca i antifašista RH zatražio je da se u Hrvatskoj zakonski regulira i odlučno provede zabrana udruživanja i propagiranja ustaško-fašističkih simbola i raspirivanja mržnje.

Apostrofirajući nedavno osnivanje i registraciju jedne takve udruge u Zadru, Savez je upozorio i na druge primjere eskalacije djelovanja s neoustaškim pozicijama. Tekst pisma glasi:

»Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske u brojnim je prilikama ukazivao na nedopustivo isticanje nacističkih, fašističkih, ustaških i drugih kvisilinskih simbola iz vremena II. svjetskog rata, članaka, slika ili crteža, sloganova i parola, na javno pjevanje pjesama i slične istupe, kojima se veliča nacifašizam ili ustaštvo, širi i raspiruje mržnja i netole-

rancija prema pojedinim nacionalnim, vjerskim, jezičnim ili drugim skupinama. Jasno je da su svi takvi akti u izravnoj suprotnosti sa slovom i duhom Ustava Republike Hrvatske i nizom zakonskih akata, Deklaracijom Sabora RH o antifašizmu i - razumije se - s brojnim međunarodnopravnim dokumentima UN, Vijeća Europe, pa svakako i političkim obvezama koje Republika Hrvatska ima kao zemlja-kandidat za članstvo u Europskoj uniji.

Ovo stanovište bezbroj puta je potvrđeno i od strane najviših državnih dužnosnika RH i u njihovim javnim istupima.

Utoliko veće zaprepaštenje izaziva vijest koju su prenijeli mediji da je u Zadru osnovano »Hrvatsko obredno društvo bojovnika II. svjetskog rata i Domovinskog rata Zadarske županije« (HODS), s ambicijom da okupi branitelje Domovinskog rata »koji su ratovali pod Pavelićevom slikom i ustaškom ikonografijom«. Još više zabrinjava podatak da je HODS uredno registriran u nadležnom uredu državne uprave.

Ne može se izbjegći utisak da se ovdje radi ne samo o eskalaciji neoustašva, već o otvorenom naci-fašističkoustaškom udruživanju, ohrabrenom gotovo potpunim odsustvom konkretnih zakonskih i upravnih mjera.

Sličnih ekscesa je bilo tijekom proteklih godina - provokacije, rušenje spomenika, otvoreno isticanje ustaških i nacističkih simbola i parola, pozivanje na rat pod parolama kao što su »Rat još nije gotov« itd., na ubojstva »Ubij Srbina!«, glorifikacija nasilja i čitav niz drugih akata netolerancije i mržnje.

Sazrelo je vrijeme da se zakonski regulira i provede zabrana udruživanja i propagiranja ustaško-fašističkih simbola i raspirivanje mržnje. Očekujemo odlučnu akciju nadležnih organa, jer budući naraštaji ne zaslužuju da odrastaju pod sjenom kukastoga križa, sjekire u snopu pruća ili velikoga slova U« - navodi se u otvorenom pismu koje je u ime SABA RH potpisala predsjednica dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović.

Zahvalnice

ZAHVALNICE BORCIMA NERETVE I SUTJESKE

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske na prigodnoj je svečanosti uručilo zahvalnice borcima Neretve i Sutjeske u povodu 65. obljetnice tih slavnih bitaka NOR-a. Na skupu u Zagrebu, preživjelim borcima iz bitaka na Neretvi i Sutjesci (njih oko šezdeset) i njihovom doprinosu govorio je **Vinko Šunjara**, član Predsjedništva SABA RH. Nazočne su pozdravili dr. **Vesna Čulinović-Konstantinović**, predsjednica i Vedran Žuvela, član Predsjedništva SABA RH (ujedno i izaslanik zagrebačkog gradonačelnika **Milana Bandića**). Osim partizanskih boraca, sudionika četvrte i pete neprijateljske ofenzive, svečanosti su prisustvovali brojni članovi Predsjedništva SABA RH.

Kao što je znano, značajna prekretnica u borbi protiv okupatora bila je 1943. godina: bitka na Neretvi – operacija Weiss koja se vodila od 9. veljače do 23. ožujka i bitka na Sutjesci (operacija Schwartz) od 15. svibnja do 15. lipnja 1943. godine. U bitki na Sutjesci najviše je učestvovalo boraca iz Hrvatske. Također, najviše je poginulih boraca bilo iz Hrvatske.

snimio: Z. Herceg

Marko Protić, sudionik bitaka na Neretvi i Sutjesci prima zahvalnicu od predsjednice SABA RH

Nakon bitke na Neretvi i Sutjesci istina o događanjima u Jugoslaviji brže je prodrala u svijet. NOVJ je priznat kao zaraćena strana u antihitlerovskoj koaliciji. Tako je u dvije velike bitke koje su vođene u

okupiranoj Jugoslaviji 1943. godine velik doprinos dao narod Hrvatske, jedinice i borci koji su stasali u jedinicama Glavnog štaba Hrvatske.

B. M.

JUBILEJ SELJINE BRIGADE

Po izuzetnoj hladnoći, ispred spomenika palim borcima u Crvenić brdu, položeni su vijenci i cvijeće, a u Lovačkom domu u Pokupskom održana je komemorativna svečanost povodom 65. obljetnice osnutka udarne brigade »Franjo Ogulinac Selja«. O ratnom putu Seljine brigade govorio je njen prvoborac (pilot u mirovini) **Josip Zubek**, a **Vladimir Jurak**, predsjednik ZUABA ZŽ i GZ evocirao je sjećanja na 34. udarnu diviziju (formirana 30. siječnja 1944. godine) u čijem sastavu je osim ostalih, bila i brigada »Franjo Ogulinac Selja«.

Borce i uzvanike pozdravili su **Juraj Čužić**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Velike Gorice, **Juraj Brković** i **Vid Vlahović**, ratni pripadnici Seljine brigade, **Vedran Žuvela**, član Predsjedništva SABA RH, **Goran Beus Richemberger**, zamjenik gradonačelnika Velike Gorice, **Božidar Škrinjarić**, načelnik i **Vesna Ljubić**, vijećnica općine Pokupsko. Komemorativnoj svečanosti, uz ostalo, prisustvovali su **Petar Raić**, tajnik SABA RH, **Branko Božić**, tajnik Sekcije 1. korpusa, **Slavica Kanić Detelić** i **Nikola Mika Pavličić**, predstavnici Sekcije 34. divizije, **Franjo Mladen**, brat Ivana Mladena, prvog komandanta brigade, predstavnici udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Samobora i Velike Gorice.

U sastavu 34. divizije

Brigada »Franjo Ogulinac Selja« formirana je naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske 8. siječnja 1944. godine u šumi kod sela Cerja, nedaleko Pokupskog, od jednog bataljona (Kljuka), Žumberačko-pokupskog NOP odreda i dva bataljona Turopoljsko-posavskog NOP odreda, s ukupno 829 boraca. Brigada je imala prateću četu, vod za vezu i bolnički vod. Za komandanta brigade imenovan je **Ivan Mladen**, dotadašnji komandant Turopoljsko-posavskog odreda, za komesaru **Marijan Badel**. Za zamjenika komandanta postavljen je **Milan Tojagić**, za načelnika štaba **Feodor Škrinjar Feđo**, za informativnog oficira **Vladimir Valjan**, za intendantu **Vlado Kraljević**, za referenta saniteta **Stjepan Štefci**. Sekretar organizacije SKOJ-a bio je **Petar Lamza**, referent agitpropa **Krešo Car**. Komandant 1. bataljona bio je **Pavao Radović Šavro**, komesar **Dušan**

•Obilježena 65. obljetnica udarne brigade »Franjo Ogulinac Selja«

Vid Vlahović i Juraj Čužić odaju počast poginulim borcima Seljine brigade

Krist; komandant 2. bataljona – **Julije Veseljko**, komesar **Josip Crnić**; komandant 3. bataljona – **Ljuban Ajdinović**, komesar **Ivan Srebrić**.

Do 30. siječnja 1944. godine, brigada je bila pod komandom Štaba Žumberačko-posavskog sektora, a zatim u sastavu 34. divizije NOV Hrvatske. Djelovala je, uglav-

d sredine svibnja 1945. godine ometala je povlačenje Nijemaca i ustaša prema Karlovcu i Zagrebu, borila se na Baniji, na Kordunu, zajedno s 3. brigadom 13. divizije vodila borbe pri zauzimanju Tounja i Zdenca, a zatim uspješno djelovala kod Bosiljeva, Netretića, Ozlja, Kupćine i Petrovine.

Uspješni i neuspješni

Pored mnogobrojnih borbenih uspjeha, brigada je doživjela i kritične sukobe s neprijateljskim formacijama, kada joj je prijetilo uništenje. Najprije u veljači 1944. godine za vrijeme borbi s Čerkezima u Posavini, kada je među poginulim bio i komandant **Ivan Mladen**. Zatim u ožujku u borbama oko Kraljevačkih sela u Pokuplju, kada je brigada potpuno bila opkoljena. Među poginulim borcima bio je i načelnik Štaba **Feodor Škrinjar Feđo**, te u ljeto 1944. godine u borbama u Žumberku, kada je brigada pretrpjela velike gubitke, među kojima je bio i omiljeni komesar **Marijan Badel**. U siječnju 1945. godine, prilikom napada na ustaško uporište Žažinu, brigada je nepotrebno pretrpjela vrlo velike gubitke.

U većini borbenih okršaja brigada je postizala primjerene uspjehе. U završnim borbama u Lici, Kordunu i Žumberku brigada je 8. svibnja 1945. godine, oslobođanjem Jastrebarskog pobjedonosno završila svoj 16-mjesečni borbeni put. Na trnovitom ratnom pohodu, brigada je dala 414 života (ranjeno je 974 boraca). I pored teških gubitaka brigada se neprekidno popunjavala novim borcima i uspjela je do kraja održati visok stupanj morala i borbenog duha.

B. M.

Ivan Mladen Marijan Badel

Milan Tojagić Feodor Škrinjar

nom u Pokuplju i Turopolju, i na komunikacijama Zagreb-Sisak i Zagreb-Karlovac, a povremeno u Žumberku, Baniji, Kordunu i Posavini. U sastav brigade ušao je 1. svibnja 1944. godine još jedan bataljon (oko 170 boraca) Turopoljsko-posavskog NOP odreda kao njen 4. bataljon. Za uspješno vođenje borbe proglašena je udarnom 6. srpnja 1944. godine. Brigada je 26. kolovoza ponovo popunjena borcima iz dva bataljona Turopoljsko-posavskog NOP odreda. Od ožujka

•Na prijedlog SABA RH
Gradska skupština posmrtno
proglašila Većeslava Holjevca
počasnim građaninom glavnog grada

Gradska skupština Grada Zagreba posmrtno je proglašila počasnim građaninom hrvatske metropole Većeslava Holjevca, čelnog čovjeka grada od 1952. do 1962. godine. Tim činom odana mu je zahvalnost za velike osobne zasluge u obnovi i snažnom razvoju Zagreba u poslijeratnom razdoblju.

Prijedlog za priznanje neosporno jednom od najuspješnijih zagrebačkih gradonačelnika inicirao je Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, a nakon podrške Gradskog poglavarstva i Odbora za javna priznanja odluka je na prosinacu zasjedanju Skupštine usvojena jednoglasno.

Obrazlažući svoj prijedlog, Savez je podsjetio na sudjelovanje i velik osobni doprinos Većeslava Holjevca u antifašističkoj borbi i na činjenicu da je upravo u njegovo vrijeme suvremeni Zagreb postao najjači industrijski grad bivše Jugoslavije, zaposliviši u industriji

ZAHVALNOST NAJUSPJEŠNIJEM GRADONAČELNIKU

i trgovini više od 200 tisuća radnika i oko 50 tisuća u javnim ustanovama, kulturi, upravi i drugim djelatnostima.

U tom razdoblju grad se i svojom kulturnom ponudom profilirao kao jedan od značajnih europskih kulturnih središta. Zagreb je tada razvojno prvi put »prekoračio« Savu, izgradio niz kapitalnih gospodarskih objekata, stambenih kompleksa, kulturnih i drugih objekata.

U svemu tome, istaknuto je u prijedlogu za dodjelu priznanja, Većeslav Holjevac je odigrao ključnu ulogu i bio ne samo čelnici grada, nego i veliki vizionar, inicijator, organizator i najuporniji zagovornik takvih ideja i njihove realizacije.

Većeslav Holjevac sa suradnicima na gradilištu novog Veljesma, ljetо 1956.

U znak zahvalnosti Zagreb mu je nakon osamostaljenja Hrvatske podigao spomenik kod Mosta slobode, a uz potporu Grada objavljena je i monografija »Većeslav Holjevac - graditelj, vizionar, ratnik.«

A.Z.

•I u 2009. godini antifašiste očekuju brojni zadaci

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i ove je godine, potkraj prosinca, organizirao tradicionalni novogodišnji susret i prijateljsko druženje više desetaka predstavnika i aktivista boračkih i antifašističkih organizacija. U ime vodstva prisutnima je novogodišnju čestitku uputila predsjednica dr. sc. Vesna Ćulinović Konstantinović, izrazivši želju da i u 2009. godini bude obilježena uspješnim aktivnostima Saveza, županijskih zajednica i svih antifašističkih udruga, usprkos teškoćama u društvu izazvanim globalnom gospodarskom krizom.

Na tom nam planu glavne zadatke i dalje predstavljaju aktivnosti na ostvarivanju saborske Deklaracije o antifašizmu i rješavanju statusnih i materijalnih prava sudionika NOB-e, primanje mladih u naše redove, suradnja s antifašističkim organizacijama iz susjednih država i udrugama branitelja iz Domovinskog rata koje u svom programu i djelovanju afirmiraju vrijednosti antifašizma, kazala

je u svojoj pozdravnoj riječi predsjednica SABA RH.

Za svoje članove i goste novogodišnje

su susrete organizirale i mnoge druge udruge antifašističkih boraca i društava »Josip Broz Tito«.

A.Z.

Druženje u prijateljskom raspoloženju

snimio: Z. Herteg

U DOBROM DRUŠTVU

♦Književna večer pjesnika - antifašista

Pred blagdane, na kraju godine, dubrovački antifašisti tradicionalno, kao krunu svojih cjelogodišnjih aktivnosti, organiziraju književnu večer. Tako smo 20. prosinca 2008. godine bili na književnoj večeri, u dobrom društvu **Ante Bautovića** (84) i **Mihovila Skurle** (82), obojice antifašističkih boraca NOR-a, članova dubrovačke Udruge antifašista i afirmiranih pjesnika. Njihovu poeziju prisutnima je nadahnuto približio mladi kolega poeta, također član Udruge dubrovačkih antifašista, književnik **Mato Jerinić**.

Prisutni dubrovački antifašisti jednu predblagdansku večer ugodno su proveli u zaista dobrom društvu. Jedino je šteta što ih nije bilo više.

K.L.

Dubrovački pjesnici - antifašisti: Mihovil Skurla, Mato Jerinić i Ante Bautović

Novi članovi Savjeta antifašista

Predsjedništvo Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH imenovalo je, na sjednici 15. siječnja, nove članove Savjeta antifašista Republike Hrvatske. Dosadašnjim brojnim članovima, pridružit će se: **Ines Šaškor**, **Branko Škare**, **dr. Ivica Hrastović**, **dr. Franko Mirošević**, **Zrinka Korjan**, **Nikola Vukobratović**, **Mario Šimunković**, **Aleksandar Musić**, **Filip Škiljan**, **Damir Strbat**, **Marko Jurčić**, **Ante Jelaska**, **Rudolf Kahlina** i **Ivan Mišković**.

Prijedlog za nove članove na sjednici Predsjedništva SABA RH obrazložio je predsjednik Savjeta antifašista RH **dr. Branko Dubravica**.

Priznanje Milivoju Lalinu

Na svečanom dijelu sjednice Predsjedništva SABA RH visoko priznanje Akademija za sigurnost Ruske federacije za zasluge u borbi protiv fašizma u Drugom svjetskom ratu primio je **Milivoj Lalin**. Priznanje je, uz čestitke, uručila predsjednica SABA RH **dr. Vesna Čulinović-Konstantinović**.

Isto priznanje je dobilo još 18 antifašističkih boraca u Republici Hrvatskoj, a ona su uručena lani na svečanosti povodom Dana antifašističke borbe u Dvercima u Zagrebu, kojoj nije mogao prisustvovati Lalin.

Holokaust

Sjećanje i upozorenje

♦Moramo biti osjetljivi na pojave antisemitizma

Židovske zajednice *Bet Israel* i Židovska općina prigodnim su programom obilježile Svjetski dan sjećanja na žrtve holokausta - 27. siječnja. Uz predstavnike Vlade, Sabora, SABA i druge, na skupu u zajednici *Bet Israel* bio je i predsjednik Republike **Stjepan Mesić**, poručivši da je to još jedna prilika za obnavljanje sjećanja na zločin kako se ne bi ponovio, pogotovo jer je Hrvatska bila poprište tog zločina. Upozorio je da još postoje političke nakaze koje tvrde da holokausta nije bilo, zbog čega moramo hiti osjetljivi na svaku pojavu antisemitizma.

Dan sjećanja obilježen je i u drugim zemljama, ali su njemački Židovi komemoraciju bojkotirali zbog zabrinutosti porastom antisemitizma. Ujedno su upozorili da memorijalnom centru u koncentracijskom logoru *Auschwitz-Birkenau*, simbolu holokausta, prijeti propadanje zbog nedostatka novca.

U povodu Dana sjećanja javnosti je poruku uputio i glavni tajnik UN **Ban Ki-moon**, koji smatra neprihvatljivim poricanje povijesnih činjenica, posebno kad je u pitanju holokaust.

A.Z.

Križnjak

Vijenci za heroja

♦Antifašisti Pazina, Poreča i Rovinja obilježili obljetnicu pogibije Joakima Rakovca

O kupljanjem na Križnjaku, lokalite tu u šumi nedaleko od sela Mrgani, antifašistički borci Pazinštine, Poreštine i Rovinjštine već godinama obilježavaju obljetnicu pogibije istarskog narodnog heroja **Joakima Rakovca**, koji je upravo na tom mjestu stradao 18. siječnja 1945. godine.

Susretom na tromedi Pazinštine, Poreštine i Rovinjštine antifašisti ovog dijela Istre, odajući počast jednom od ljudi koji su pokrenuli i vodili istarski ustank u Drugom svjetskom ratu, upućuju

i aktualne poruke o korijenima današnje demokratske Europe, kojoj i Hrvatska želi pripadati. U tom svjetlu je, nakon što je na Rakovčev spomenik položen vijenac, načelnik Općine Kanfanar **Anton Modesto** ukazao da današnje mlade generacije nedovoljno poznaju događaje i osobe iz ne tako davne prošlosti, a predstavnik porečkih boraca **Božo Štifanić** na Joakima Rakovcu je podsjetio i književnošću, pročitavši memoarski zapis herojevog sina, književnika **Milana Rakovca**.

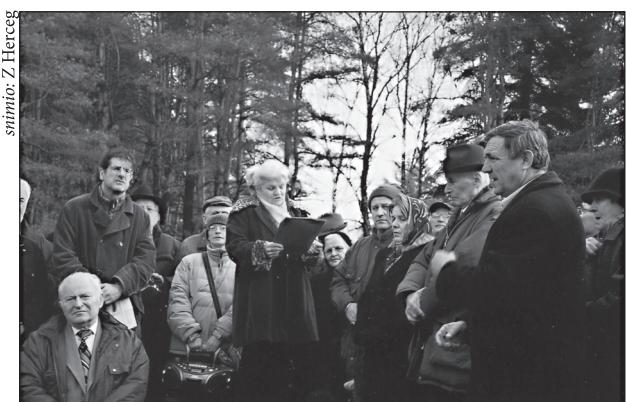
Š.D.

♦Na komemorativnom skupu izraženo žaljenje jer su nepoznati počinioci uvredljivim porukama oskrnavili spomen-obilježe žrtvama ustaškog terora

U organizaciji Saveza udruga antifašista Karlovačke županije u selu Prkos Lasinjski održan je komemorativni skup u povodu 67. obljetnice pokolja 1.500 nevinih žrtava koje su ustaše mučki ubile i masakrile 21. prosinca 1941. godine. Žrtvama je odana počast polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća pred spomen-kosturnicom (rad arhitekta Aleksandra Freidenreicha) u koju su pokopana tijela 478 stradalih iz sela Prkos zajedno s oko tisuću pobijenih u obližnjoj šumi Brezje.

Oskrnavljen spomenik

Spomen obilježje u Prkosu Lasinjskom, posvećeno žrtvama jednog od prvih masovnih zločina ustaša u Drugom svjetskom ratu, osvanulo je nedavno oskrnavljeno prostačkom šovinističkom porukom. Uz psovanje »četničke matere«, nepoznati su vandali na spomeniku žutim sprejem ispisali i »NDH« te ostavili slovo »U«. O incidentu koji je prilično uzbudio stanovnike ovog malog mjesta, naseljenog mahom Srbima, povratnicima na komemorativnom skupu zatraženo je da tijela vlasti hitro pronađu i

Otpor mržnji i podjelama – poruka je komemorativnog skupa

kazne počinitelje kako bi se poslala poruka da suvremena Hrvatska ne baštini ideologiju počinitelja zločina iz 1941. godine.

U ime Srpskog narodnog vijeća i Samostalne demokratske srpske stranke, nazočnima (preko 300 ljudi) se obratio Saša Milošević, koji je, među ostalim, istaknuo:

- Okupili smo se da odamo počast žrtvama, da ih još jednom ozalimo, ali i da još jednom, sa ovog mjesta kažemo NE fašizmu, njegovoj lokalnoj varijanti

ZATVORITI KNJIGU MRŽNJE

– ustaštvu. Da kažemo NE onima koji bi ponavljali pokolje i koji danas uništavaju spomenike poput ovoga. Previše je zla u posljednjih dvadesetak godina hodalo ovim krajevima. I mi Srbi činili smo ga prema svojoj braći i svojim susjedima – Hrvatima. No, i nama je ono naneseno, a nije nas dočekala pravda – već osveta! I kažnjeni nisu oni koji su zlo činili, već svi mi!

Na skupu su govorili i Danica Mičić, predsjednica Mjesnog odbora Prkosa Lasinjskog i Vladimir Jurak, predsjednik ZUABA GZ i ZŽ. Uz mještane, povratnike i njihovu rodbinu, komemoraciju su prisustvovali i preživjeli borci NOB-a, čelnici općina Gvozd, Krnjak i Vojnić, Jelka Glumičić, predsjednica Karlovačke udruge za ljudska prava i Martin Jendrašić, predsjednik Saveza udruga antifašista Karlovačke županije, te brojni poklonici antifašizma iz Zagrebačke i Karlovačke županije.

Ustaška ofenziva

Podsjetimo: sve veće nezadovoljstvo njemačkih i talijanskih fašista ustašama bio je glavni motiv za organiziranje prve velike ofenzive na partizane u NDH, usmjerene na najsjeverniji dio Korduna. Pavelić je, vjerojatno znajući za njemačke ponude Mačeku, htio Nijemcima i Talijanima demonstrirati značenje ustaštva i pokazati

kako uspješno uništava snage otpora, pa je u ofenzivu uključio svoje najbolje ljude i najelitnije jedinice. Kako navodi Rade Bulat, naredni heroj, njihov sastav sačinjavali su: Pavelićeva tjelesna bojna (PTS), Ustaška vojna škola iz Zagreba, dvije satnije ustaša Juce Rukavine i Maksu Luburića, 10. ustaška bojna i domaće ustaše iz Lasinje, Kovačevca, Crne Drage, Novog Sela i Ilovacka. Tim oružanim

snagama još su pridodani: brzi sklop s osam tenkova, topnički sklop od dva topa i dva bacača mina, domobranska dočasnička škola iz Zagreba, neke domobranske jedinice iz sastava „Prvog domobranskog zbora“ Sisak, Okružnički naučni odjel iz Sremske Kamenice i žandari iz Pokuplja, Lasinje i Bućice. Ukupno je bilo više od 4.000 ustaša, domobrana i žandara.

Tom ofenzivom ustaše su željele uništiti značajne partizanske snage upravo u kotaru Vrginmost i Petrovoj gori, koje su prijetile

da prošire požar narodnog ustanka u hrvatske krajeve preko Kupe prema Zagrebu i Žumberku. Na čelu Pavelićevih jedinica bili su prokušani ustaše Ante Moškov, Maks Luburić, Juco Rukavina i Dido Kvaternik. Ustaški aranžman bio je ovaj: najprije dolazi Pavelić iz područja Lasinje delegacija od 12 ustaša s molbom da »zaštitи« hrvatsko stanovništvo u tom kraju. On im obećava da će njihov kraj »očistiti« od odmetnika. Ofenziva je počela u noći 20/21. prosinca 1941. godine iz pravca Lasinje i Bućice. Najprije je opkoljeno srpsko selo Prkos, koje je do temelja spaljeno i uništeno. Samo u tom selu ubijeno je 478 žena, djece i muškaraca. U nastavku ofenzive od Dugog Sela do Bovića uhvaćeno je i ubijeno još oko tisuću stanovnika. Ustaške metode ilustrira i slučaj žandarmerijskog narednika u Lasinji, Petra Nikolića, Hrvata u prvi mah zadovoljnog stvaranjem NDH, koga su ustaše ubile zajedno sa ženom i dvoje djece, jer je pokušao pismom (koje su ustaše uhvatile) upozoriti stanovnike Prkosa o pripremanom ustaškom napadu.

Stradanje nevinih

Kako nam je kazivao Rade Bulat, jedan od osnivača Kotarskog komiteta KPH Vrginmost s proljeća 1941. godine (bio je njegov sekretar), u ratnom kotaru Vrginmost do 14. prosinca 1941. godine, u njegovom sjevernom dijelu, ubijeno je 686 ljudi, žena i djece i poginulo boraca. Poslije ofenzive taj se broj popeo na 1.971. Od toga broja u Pavelićevoj je ofenzivi ubijeno 1.268 ljudi, žena i djece. Ovdje nisu uračunati umrli i nastrandali od zime i gladi po zbjegovima Petrove gore i po Kordunu. Popaljeno je i razoren oko 70 posto kuća i gospodarskih zgrada (više od 2.000 objekata). Masakri u Prkosu učinili su ustaše iz bojne specijalno za tu priliku dovedene iz Jasenovca. Inače, na tom području su čamcem preko Kupe iz Zagreba u partizane prešli Vladimir Nazor i Ivan Goran Kovačić. Masakri u Prkosu bili su Goranu inspiracija za poemu »Jama«, a Nazoru za pjesmu »Majka pravoslavna«. Prkos je prije Drugog svjetskog rata imao oko 700 stanovnika, a 1991. oko 130 ljudi. Svi su oni izbjegli za vrijeme Oluje. Novi rat (devedesetih) uzeo je danak u svim selima i okolini – selo Lasinje krajinske su formacije temeljito opljačkale 1991. godine, a slično je prošao i Banski Kovačevac, u kome je poubijano šestero staraca. U Prkosu Lasinjskom sada živi tridesetak ljudi, uglavnom staraca koji su se vratili iz izbjeglištva.

B. M.

EUROPA MORA SANKCIONIRATI NEOFAŠIZAM

•Hrvatski antifašisti sudjelovali na zasjedanju Stalnog foruma antifašističkih i partizanskih udruga jadranskih i jonskih gradova

Sredinom prosinca u Baru (Crna Gora) održano je peto zasjedanje Stalnog foruma antifašističkih i partizanskih udruga i povijesnih instituta jadranskih i jonskih gradova, na kojem su sudjelovali i predsjednici UABA Splitsko-dalmatinske županije i Grada Splita - **Milivoj Lalini i Ante Adorić**.

Tijekom dvodnevnog zasjedanja, prvič izvan Ancone kao sjedišta Stalnog foruma, raspravljalo se o potrebi ponovnog pokretanja antifašizma u Europi i izražena zabrinutost širenjem neofašizma u svim europskim zemljama.

Prema riječima prof. Milivoja Lalina, koji je i član predsjedništva Stalnog foruma, sudionici skupa založili su se za uvođenje u zakonodavstva jasnih odredbi da svaka neofašistička pojava bude proglašena zločinom protiv čovječnosti. Također je preporučeno da se takav odnos prema neofašizmu ugraditi i u zakonodavstva i druge dokumente Europskog parlamenta i Ujedinjenih naroda.

Uz Spličane iz Hrvatske su na skupu

sudjelovali i predstavnici antifašističkih udruga iz Pule, Rijeke, Zadra i Dubrovnika, a u raspravama su svoja stajališta iznijeli **Milivoj Lalini** (Split), **Sergej Bernich** (Pula) i predsjednik Udruge logoraša Molata **Boris Baraba**.

Osnovan 2005. godine, Stalni forum je dobrovoljna internacionalna asocijacija koja okuplja udruge iz gradova Italije, Slovenije, Hrvatske, Crne

Gore, Albanije i Grčke. Na skupu u Baru priključili su im se i antifašisti iz Bosne i Hercegovine i Makedonije. Aktualni predsjednik foruma je Talijan **Nazareo Re**, a potpredsjednik Riječanin **dr. sc. Marko Pavković**.

Milivoj Lalini i Ante Adorić bili su na skupu u Baru

Svoju aktivnost forum je usmjerio na razvijanje kulture antifašizma, demokracije i mira među ljudima, te konkretni doprinos realizaciji i širenju europskih inergracija i drugih civilizacijskih vrijednosti.

A. Adorić

Split

PRILOZI POVIJESNOJ ISTINI

•Osobna svjedočenja sudionika NOB-e i preživjelih logoraša za potrebe američkog Memorijalnog muzeja holokausta

UHrvatskoj je već po treći put boravio predstavnik Memorijalnog muzeja holokausta u Vašingtonu (SAD), direktor projekta Evropska kolekcija usmene povijesne dokumentacije **Nathan Be-yarak**. Zajedno s koordinatoricom tog projekta za područje biće Jugoslavije **Aleksandrom Cholewa - Domanagić** i u suradnji s Udrugom antifašističkih boraca i antifašista Splita detaljno su intervjuirali za potrebe muzeja desetak sudionika NOB-e, a posebno one koji su preživjeli strahote ustaških i nacifašističkih logora.

Iako već u poodmaklim godinama, ali s dobrom memorijom, opširna osobna svjedočenja dali su nekadašnji skojevci i partizanski borci **Ivo Slade, Dalibor Ve-**

selica, Jerko Matošić i Srećko Ozretić, dok se **Stipe Lukin** iz mosorskog sela Putišići prisjetio svoje antifašističke aktivnosti u Dugom Ratu i Mosorskem partizanskom odredu.

Kako je američki projekt o prikupljenju antifašističkih priča preživjelih boraca zatvorenika i logoraša iz II. svjetskog rata na području bivše Jugoslavije započeo tek 2005. godine, znatno kasnije nego u drugim evropskim državama, predstavnici muzeja nastaviti će prikupljati osobna svjedočenja sudionika naše antifašističke narodnooslobodilačke borbe i u drugim hrvatskim gradovima i mjestima, kao što to rade i u nama sudjeldnim zemljama.

Anita Koludrović - Perić

Čudno je da u našoj sredini nema ni jedne ustanove kojoj bi ovakvi podaci bili zanimljivi, osim udrugama antifašističkih boraca i antifašista. Još je teže shvatiti zbog čega su ljudi, s ovakvim iskustvom, totalno marginalizirani i lišeni svih privilegija. Može li netko odgovoran usporediti, kako se tretiraju ljudi ovakve prošlosti u drugim evropskim državama, kako kod nas? Hoćemo li i to morati promijeniti, ako želimo da nas prime u EU? Ili se možda čeka da priroda učini svoje - svake godine je sve manje učesnika II. svjetskog rata. Na ovim prostorima ratovi su i nedavna povijest, ali svakodnevno smo svjedoci da se sami borci za slobodu ne cijene onoliko koliko zaslужuju. Možda baš zato što smo slabo učili iz naše prethodne povijesti? Zašto nam stranci trebaju držati lekcije iz antifašizma? Nedavna izjava našeg premijera kako je i on antifašista, ostavlja nadu da će se položaj antifašista u Hrvatskoj popraviti.

TRADICIJA KOJA TRAJE

♦Britanski ratni veterani ne zaboravljaju svoje suborce

Svake godine, pa i ove, unatoč poodmaklim godinama britanski ratni veterani, njih osam sa svojim najbližima, ne odustaju od pohoda ratnoj luci spasa, dajući počast svojim poginulim ratnim suborcima na otoku Visu.

Predvođeni pukovnikom **Peterom Bickmoreom**, predsjednikom Udruge ratnih veteranata Britanske kraljevske mornarice, komandosa i ratnog zrakoplovstva, uz prisustvo britanskog vojnog izaslanika pukovnika **Jonnyja Lowea**, vojnog atašea, viškog gradonačelnika **Dalibora Damjanovića**, te člana Predsjedništva SABA RH **Milivoja Lalina**, održana je svečana komemoracija. Ponajprije su položeni vijenci na britansko vojno groblje na poluotoku Sv. Juraj na Visu i odana je počast poginulim pilotima britanskog vojnog zrakoplovstva na području Križ.

Na spomen-ploči piše: »Trajniye od zapisa na kamenu živjet će u dijelu za koje su pali i u srcu naroda«. I na spomen-obilježju na Mulu u Komiži stoji natpis: »U spomen na britanske mornare

koji su isplovali iz ove luke kao podrška oslobođilačkim snagama čije počivalište je more«.

Nisu zaboravili uz sve počasti postaviti

i vjenac pred spomen-pločom poginulim hrvatskim antifašistima ispred Spomen-doma.

M. Lalin

Odavanje počasti poginulim britanskim vojnicima

Priznanje Zorki Prodanović

♦Dobra se djela ne zaboravljaju

Savez Rusina i Ukrajinaca RH dobio je, povodom 40. obljetnice svog postojanja, posebno priznanje istaknutoj

članici Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH, prvoboruču i društvenoj aktivistici **Zorki Prodanović**.

snimila: K. Sedmak

Zorka Prodanović s gostima

Priznanje za osobit doprinos i suradnju u promicanju i afirmaciji kulture, prosvjete i stvaralaštva Rusina i Ukrajinaca u RH, uručili su joj 14. siječnja ove godine, predsjednik Saveza **Slavko Burda** i dopredsjednik Hrvatsko-ukrajinskog društva **Teodor Fricki**.

Na prigodnoj svečanosti tim povodom u domu Zorke Prodanović bili su i potpredsjednica Saveza antifašističkih boraca antifašista RH **Katica Sedmak** i član Predsjedništva SABA RH **Krešimir Piškulić**.

Dočekujući predstavnike Saveza Rusina i Ukrajinaca, poželjela je, kako je to sama rekla, »pored sebe imati još nekog svog, nekog iz SABA RH«.

Vedra i raspoložena, drugarica Zorka je zahvalila na neočekivanom priznanju, i aludirajući na svoju dob, dodala: »Želim da i Vama netko dodijeli priznanje u 83. godini!«

K.S.

SJEĆANJA ŽIVE U SPOMENICIMA

♦Antifašisti uređivali spomenik XII. slavonskoj brigadi

Antifašisti Pakraca i Lipika odlučili su redovito obilaziti i čistiti devastirane spomenike iz vremena NOB-e. Zato su se 9. studenog okupili u nekadašnjoj spomen-šumi gdje je formirana čuvena XII. slavonska brigada.

Svega dva kilometra od Bučja pokraj Budića 11. listopada 1942. godine osnovana je brigada koja je tada imala 958 boraca. Prvi komandant bio je **Bogdan Crnobrnja**. Već u lipnju 1944. proglašena je udarnom te ubrzo potom i proleterskom brigadom. Iz nje je poniklo 14 narodnih heroja, a zbog svojih izuzetno zapaženih borbenih djelovanja postala je vazda slavna i omiljena među narodom u Slavoniji.

Okupljeni antifašisti očistili su i uređili prostor oko devastiranog spomenika, a posjetili su ih požeški gradonačelnik

Zdravko Ronko, Marijan Cesarik, predsjednik Županijske skupštine te **Borivoj Zarić** član Predsjedništva SABA Hrvatske, uz prisustvo predstavnika SDP i HNS. Obišli su ruševine spomenika i tom su prilikom saznali da je originalna ploča sa spomenika sačuvana pa tako njegova obnova ne bi predstavljala veliki finansijski izdatak.

Domaćini su izrazili zadovoljstvo posjetom, a na kraju je zajednički potvrđeno da antifašizmu nema alternative. Za njega se vrijedi i dalje zalagati prvenstveno kao

povijesnoj stečevini i temeljima na kojima je uređena Europa čijim dijelom želimo biti.

Gosti su na kraju izrazili zadovoljstvo što su bili u društvu dvojice preživjelih boraca slavne brigade **Ilike Vidića** i **Adama Lončarevića** koji će uskoro biti devedesetogodišnjak. No, godine mu nisu smetnja da još uvijek čilo kazuje stihove pjesama na čijim krilima su borci dvanaeste maknuli fašizam s naših prostora. Prisutno predsjedništvo UABA Pakrac i Lipik zahvalilo se na posjetu i izrazilo nadu za daljnju suradnju na promicanju antifašizma.

Z.B.

Zdravko Ronko u razgovoru borcima brigade

Sudionici akcije uređivanja spomenika XII. slavonskoj brigadi

Zrakoplovci

UGODNO DRUŽENJE

♦Članovi zagrebačke Sekcije umirovljenih vojnih zrakoplovaca održali tradicionalno godišnje druženje

Snimio: B. Beć

Druženje umirovljenih zrakoplovaca u Češkom domu

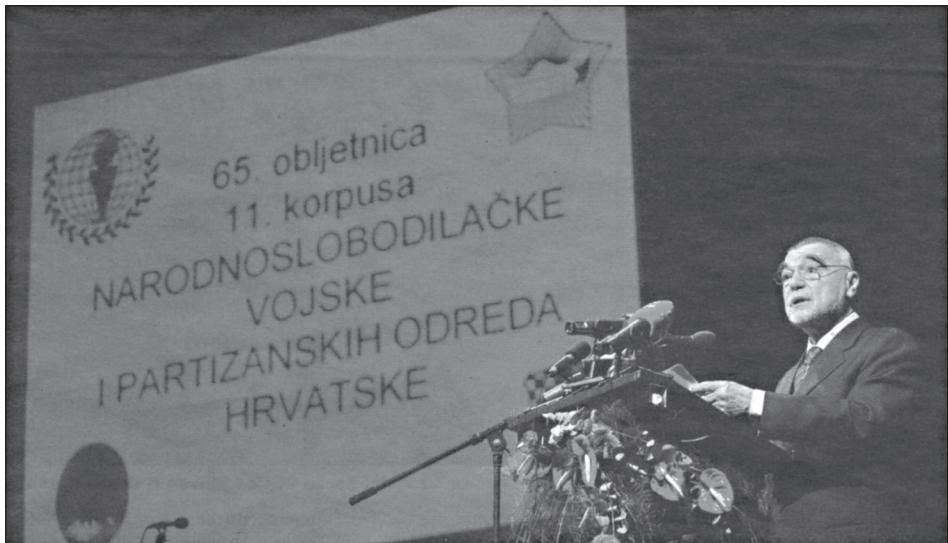
Tradicionalni susret umirovljenih vojnih zrakoplovaca ove je godine u zagrebačkom Češkom domu okupio stotinjak članova Sekcije ZVU, kao i više gostiju, među kojima su bili izaslanica gradonačelnika Zagreba **Vesna Ivičević**, član Predsjedništva SABA RH **Vedran Žuvela** i predsjednik ZUABA **Vladimir Jurak**.

Susret je protekao u ugodnom druženju i sjećanju na minule dane, a otvorio ga je umirovljeni pilot i član 10. Sekcije **Josip Zubek**, posebno zaželjevši dobrodošlicu jedinom još živom pilotu II. klase Vojne akademije **Jovici Đorđeviću**. Podsjetio je i na dugogodišnju tradiciju zrakoplovstva u Zagrebu i druženja zrakoplovaca.

Osim susreta, Sekcija je priredila i izložbu slika i drugih dokumenata o 90-godišnjem razvoju i tradiciji zrakoplovstva u Zagrebu.

Branko Beć

REVIZIONIZAM ISKRIVLJUJE ISTINU

Bez antifašizma ne bi bilo današnje Hrvatske - Stjepan Mesić

Početkom vijenca pred Spomenikom oslobođenja na riječkoj Delti otočela je svečanost obilježavanja 65. obljetnice formiranja 11. korpusa Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske. Naставljena je u prepunoj dvorani Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku svečanom akademijom – koja je kasnila zbog lažne dojave o

postavljenoj bombi. Predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić**, rekao je kasnije u izjavi za medije da se radi o nečijoj neuskonsnoj šali, no da je šteta da netko ima potrebu uz nemiravati ljudi koji su zaslužni što danas imamo hrvatsku državu. Primorsko-goranski župan **mr. Zlatko Komadina** ne smatra da je poruka time upućena posebno Rijeci, pa

Stjepan Mesić

ISPRAVITI NEPRAVDE

Predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić** na svečanoj je akademiji, među inim, istaknuo:

- Treba biti uporan da se isprave povjesne nepravde o antifašizmu, a bez antifašizma ne bi bilo ni današnje Hrvatske, ni Slovenije, niti Bosne i Hercegovine i drugih država nastalih iz bivše Jugoslavije. Čude me ljudi koji ni danas ne znaju te povjesne činjenice, i zato osobno tražim da se zaustavi ovaj povjesni revizionizam koji iskriviljuje istinu o Drugom svjetskom ratu. Vrijeme takve revizije je prošlo. Čas je da mladi shvate da je fašizam bio najveći zločin u povijesti.

Predsjednik Mesić je rekao da je nonsens što borci NOB-a nisu u pravima izjednačeni s braniteljima Domovinskog rata, a posebno ističe da su hrvatske partizanske odrede činili i Talijani, Srbi, Česi, Mađari, pa i Nijemci. »Za sve koji su željeli slobodu bilo je mesta u antifašističkim redovima«,

poručio je Mesić. Također je upozorio da se za Domovinski rat stalno traži individualizacija zločina, dok se o NOB često govori drukčije, spominjući pritom i negativnu ulogu maršala Tita, no antifašizam je bio čist i u ideji i u izvedbi, a naravno da su se individualni zločini događali u svakom ratu. »To bi bilo kao da se Franjo Tuđmana optuži za individualne zločine u Domovinskom ratu«, kazao je Mesić.

- Moramo imati iste kriterije za sve, bez toga ne možemo imati homogeno i stabilno društvo. Pa, pogledajmo što se događa sada sa Svjetskim prvenstvom – neki magarac se u Zadru sjetio da će zapaliti zastavu jedne od zemalja koja na tom prvenstvu sudjeluje, Srbije, a onda je »mudro« odlučeno da se skinu sve zastave. Kakva je to legitimacija Hrvatske kao demokratske države izgrađene na temeljima antifašizma – upitao se predsjednik Mesić u svom govoru.

»Čas je da mladi shvate da je fašizam bio najveći zločin u povijesti«, rekao je predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić na svečanoj akademiji u povodu 65. obljetnice 11. korpusa NOV i PO Hrvatske

čak ni predsjedniku Mesiću, već u prvom redu, nažalost, »sijedim glavama« zaslužnim za hrvatsku državnost.

Poruke mladima

Sa skupa okupljenih antifašista Primorsko-goranske, Istarske, Ličko-senjske i Karlovačke županije poručeno je javnosti da Hrvatska nikada ne smije zaboraviti da je njezina državnost rezultat antifašističke borbe, koja je u Drugom svjetskom ratu izvođavana, a u Domovinskom ratu obranjena, o čemu bi mladi morali stalno i iznova učiti. Na svečanosti su, osim predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića, govorili dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, predsjednica SABA RH, akademik dr. Petar Strčić, istarski župan Ivan Jakovčić, gradonačelnik Rijeke mr. Vojko Obersnel, primorsko-goranski župan mr. Zlatko Komadina, predsjednik SABA PGŽ dr. Marko Pavković te predstavnici talijanskih brigada unutar 11. korpusa, slovenskih udruga NOB-a i Stalnog foruma antifašističkih i partizanskih udruga i povjesnih instituta jadranskih i jonskih gradova. Svi su istaknuli da se zbog dnevne politike ne bi smjelo zaboraviti niti obezvrijediti antifašistički pokret u kojem su sudjelovali svi narodi na ovim prostorima.

Predsjednik SABA Primorsko-goranske županije, dr. Marko Pavković, kazao je da o onima koji su izborili pobjedu u Drugom svjetskom ratu, u okviru svjetske antifašističke koalicije, malo tko brine i često su izrugivani i poniženi, dok su im prava uzeta i do danas nisu vraćena.

Položeni su vijenci na spomenik oslobođenja na Delti

vojske i partizanskih odreda Hrvatske

Operativni štab za Istru, 1944. godine

- U okviru ove svečanosti donosimo i Zbornik radova u povodu jubileja 11. korpusa. Osobito se nadamo da će naši mladi naraštaji koji do sada, iz službenih udžbenika povijesti, slabo ili nikako nisu informirani, shvatiti tko je bio na slobodarskoj, a tko na okupatorskoj strani. Iz sadržaja ove knjige moći će se razabrati što je prava povjesna istina i činjenica, a što nije te će se moći izbjegći očite zamke u koje su upadali njihovi preci, poručio je Pavković.

Antifašizam – način življena

Riječki gradonačelnik mr. Vojko Obersnel istaknuo je da je za Rijeku antifašizam način življena, a istarski župan Ivan Jakovčić da će Istra ostati slobodna i sretna sve dok se poštuju antifašističke vrijednosti. Primorsko-goranski župan mr. Zlatko Komadina kazao je da povjesna istina o 11. korpusu demantira neistinite tvrdnje o Hrvatskoj kao sljednici kvislinške NDH, zadnji put od Državnog savjeta Slovenije. Akademik dr. Petar Strčić govorio je o povijesnom značenju osnivanja i djelovanja 11. korpusa, ali i o antifašističkom narodnooslobodilačkom ustanku i počecima NOR-a u Hrvatskoj.

U Lici, Gorskem kotaru i Hrvatskom primorju, početkom 1944. godine djelovali su samo 13. primorsko-goranska divizija i Operativni štab NOVH za Liku. Lička 6. divizija već je otišla iz sastava GŠH u Bosnu pod VŠ NOV i POJ. Početkom siječnja 1944. godine počela je žestoka njemačka ofenziva koja je trajala do 12. veljače i zahvatila teritorij od Gračaca sve do Sušaka. Iz Otočca se GŠH prebacio preko Vrhovina na Plitvička jezera.

Trebalo je reorganizirati postojeće i osnovati nove partizanske formacije.

Istog dana, 30. siječnja 1944. godine, kada je po zapovijedi GŠH formirana 35. divizija, od nje i 13. divizije i jedinica Operativnog štaba za Istru (do potkraj kolovoza 1944. godine bilo je moguće prerastanje i Operativnog štaba za Istru u 43. istarsku diviziju) osnovan je 11. korpus. Za komandanta je postavljen potpukovnik Pavle Jakšić (do tada komandant 7. banjiske divizije), komesar Artur Turkulin (komesar 13. divizije). Za načelnika Štaba postavljen je Stanko Perhavec. Korpus je imao 13.360 boraca. Sve do 2. ožujka 1945. godine bio je pod zapovjedništvom Glavnog štaba Hrvatske. Operativno područje bila je Lika, Gorski kotar, Hrvatsko primorje, Istra i povremeno Pokuplje. U ožujku 1944. godine dobio je Vojnu oblast sa 1. i 2. ličkim, gorskim i primorskim vojnim područjem. Štab se korpusa nalazio u Plitvičkom Ljeskovcu, štab 13. divizije u Dabru, a 35. divizije u Vrhovinama.

U sastavu 4. armije

Formiranjem 11. korpusa cijelokupno hrvatsko vojište bilo je pokriveno korpusnom vojnom organizacijom i spojeno u jedinstvenu cjelinu radi lakšeg zapovijedanja Glavnog štaba Hrvatske. Nema više niti jednog dijela Hrvatske koji nije pod zapovijedanjem korpusnog štaba, kao što je bilo 1942. godine, kad su postojele operativne zone Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske.

Oslobođenjem Dalmacije i formiranjem fronta u Lici početkom 1945. godine, 11. korpus našao se u pozadini strategijskog bojišta, gdje je svojom aktivnošću znatno doprinio slabljenju njemačkih i ustaško-domobranskih

Dr. Vesna Čulinović-Konstatinović

ILIGALCI BEZ SPOMENIKA

Predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dr. Vesna Čulinović-Komstatinović, među ostalim je rekla:

- Partizanske su jedinice od prve revolucionarne godine stasale u snažnu Narodnooslobodilačku vojsku. Tako je jačao i 11. korpus. No, to ne bi uspjelo da nije bilo ilegalaca na okupiranim područjima koji su vojsci u prvom redu dostavljali važne informacije o kretanju i namjerama neprijatelja. Od prvih dana rata, intenzivirao se taj ilegalni rad u kome je sudjelovalo sve više novih mlađih i starijih boraca a na ovom je području među njima bilo i dosta žena.

O turbulentnom vremenu Drugog svjetskog rata biti ilegalac bilo je veoma teško, naglasila je predsjednica SABA RH. Mnogi su od njih stradali u zatvorima i logorima, a da im se ne znaju imena. Danas im naše poštovanje možemo odati samo kao neznanim borcima.

- Ilegalcima nigdje nije podignut spomenik, a bez njih nije bilo moguće ratovati ni izboriti slobodu. Radi toga sam smatrala obavezom da slavljajuće jubileja 11. korpusa posvetimo sjećanju i na te ljudi, koji su bez hvale i priznanja radili za svoju domovinu i doprinijeli mnogo za slobodu koju od 1945. godine uživamo.

snaga. U završnim operacijama Četvrte armije djelovao je s glavnim snagama u pozadini njemačkog 15. brdskog korpusa i sudjelovao u oslobođenju Gorskog kotara, Hrvatskog primorja i Istre od dijelova njemačkog 97. korpusa. U završnim operacijama samo 11. korpus i 4. armija imali su 2.219 poginulih, 361 nestalih i 6.978 ranjenih. Bila je to visoka cijena u krvi, ali i veliki dobitak za Hrvatsku i Sloveniju. Nažalost, danas je tretman preživjelih sudionika ove blistave pobjede (poglavitno u Hrvatskoj) više nego žalostan! Jedinice 11. korpusa pridonijele su formiranju današnjih teritorijalnih granica Hrvatske, oslobođanju i vraćanju Hrvatskoj Istri, Rijeke, Zadra i otoka, ali i čvrstom unutarnjem povezivanju hrvatskih regija.

B. M.

POD HRVATSKOM TROBOJNICOM I CRVENOM ZVIJEZDOM

•Zahvalan korpusu, Zagreb se nikad nije i neće odreći vrijednosti svoje antifašističke borbe

Antifašistički borci i gosti odali su počast poginulim u NOB-i i Domovinskom ratu

Pod pokroviteljstvom i uz sudjelovanje predsjednika Republike Hrvatske **Stjepana Mesića** svečano je 17. siječnja obilježena 65. obljetnica 10. korpusa zagrebačkog Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske, koji je formirao 19. siječnja 1944. godine. U njegovim redovima u

Drugom svjetskom ratu borilo se oko dvadeset tisuća antifašističkih boraca, od kojih je 7.786 poginulo i ranjeno.

Svečanu akademiju u čast jubileja organizirao je Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske u suradnji s Gradom Zagrebom. Uz borce korpusa i

druge sudionike NOR-a na skupu je bilo i više saborskih zastupnika, predstavnika županijskih i lokalnih vlasti, boračkih organizacija iz Bosne i Hercegovine i Slovenije, te veleposlanstava Ruske federacije, Narodne Republike Kine, kraljevina Danske i Norveške, Crne Gore, Makedonije, Slovačke, Bosne i Hercegovine i Albanije.

U do posljednjeg mesta popunjenoj velikoj vijećnici Gradske skupštine svečanost je započela himnom »Lijepa naša« i »Pjesmom o Zagrebu« u izvedbi mješovitog pjevačkog zbora »Podravina« iz Ludbrega, te odavanjem počasti i zahvalnosti borcima NOR-a i Domovinskog rata.

U ime Grada Zagreba pozdravnu riječ i posebnu zahvalnost borcima 10. korpusa uputio je gradonačelnik **Milan Bandić**, ističući da je korpus ponos Zagreba koji se nikad neće odreći ni zaboraviti svoju antifašističku prošlost.

Pozdravne riječi uputili su i predsjednici SUBNOR-a Bosne i Hercegovine **Jure Galić** i Zveze združenj boraca za vrednote NOB Slovenije **dr. sc. Janez Stanovnik**. Podsjetili su na zajedništvo, povjerenje i priateljstvo s hrvatskim antifašističkim borcima tijekom Drugog svjetskog rata, poručujući da unatoč pojedinačnim pokušajima i nesporazumima ni danas to nitko ne može obezvrijediti i zaustaviti.

U ime zemalja pobjedničke antifašističke koalicije iz Drugog svjetskog rata pozdrave hrvatskim antifašistima uputio je veleposlanik Kraljevine Norveške **Terje Hauge**. Istaknuo je podršku i veze tih zemalja s hrvatskim antifašistima i narodom ne samo u otporu nacifašizmu, nego i danas u suvremenim stremljenjima Hrvatske.

Predsjednica SABA RH **dr. sc. Vesna Čulinović Konstantinović** kazala je da je naša antifašistička borba uključivala, uz onaj ratni borbeni dio, i druge zadatke i frontove, kao što su bili briga za obrazovanje ljudi, kulturno-umjetnički

Stjepan Mesić

Neka samo pričaju!

Mi smo ljudi koji su svjesni toga da ove Hrvatske ne bi bilo da nije antifašista i njihove herojske borbe prije više od šest desetljeća. Ma koliko se to nekome sviđalo, ali tako je - rekao je u pozdravnoj riječi predsjednik **Stjepan Mesić** dodajući da je NDH bila zločinačka tvorevina koja je okaljala hrvatsko ime, a Tito i antifašisti spasili čast hrvatskom narodu.

Čestitajući obljetnicu i zahvalivši borcima na žrtvi koju su podnijeli, ustvrdio je da će neki ovu proslavu tumačiti kao okupljanje nekakvih zaljubljenika u prošlost koji nisu sposobni vidjeti sadašnjost, odnosno kao okupljanje »nekih čudnih nostalgičara«. Mesić je poručio: »Neka samo pričaju!«

Ako traženje da se u svakodnevnom životu, uključujući obrazovni proces, osjeća ono što je zapisano u Ustavu Hrv-

tske, a to su njezini antifašistički korijeni, znači biti nostalgičar, onda svi oni kojima je stalno do budućnosti ove zemlje, do njezine perspektive u ujedinjenoj Europi izrasloj na temeljima antifašizma, naprosto moraju biti nostalgičari. Sa mnom kao predsjednikom Republike na čelu.

Naglasio je da se ne smije dozvoliti stavljanje znaka jednakosti između nacifašizma i onih koji su se borili protiv fašizma.

Ići ću i korak dalje i posve jasno reći kako je nedopustivo i razmišljati o tome da se na istu razinu stave simboli nacifašizma i antifašističke borbe, barem ovdje kod nas. Vi ste se borili pod hrvatskom trobojnicom na kojoj je bila crvena petokraka. To je bio simbol borbe za slobodu i tako mora ostati. Povijest se na može i ne smije mijenjati, rekao je Mesić prekidanj pljeskom prisutnih.

Kao gosti na akademiji boračkih organizacija desetak stranih vele-

Milan Bandić

PONOS ZAGREBA

Slaveći obljetnicu Desetog korpusa, slavimo svoju slavnu prošlost ali i temelj današnje Hrvatske - poručio je gradonačelnik **Milan Bandić** članovima Desetog korpusa i antifašističkim borcima iz Drugog svjetskog rata. Iстиčući da njihovo veliko djelo nikada neće i ne može biti zaboravljen, rekao je da je Zagreb ponosan na svoju antifašističku tradiciju, opredjeljenje i doprinos građana i Desetog korpusa antifašističkoj borbi tijekom Drugog svjetskog rata, ali da porazom fašista ta borba nije prestala, niti su se ideali promijenili.

Vi, vaša djeca i djeca vaše djece, unuci i praučnici vaše generacije, nastavljaju tu veliku i plemenitu borbu za konačno ostvarenje visokih idea - za pravdu, jednakost, demokraciju, slobodu čovjeka i naroda. Želimo da Zagreb i Hrvatska postanu pravedno i istinski demokratsko društvo, i u toj borbi trebamo pomoći antifašističkim boraca - rekao je Bandić, zaključivši svoju pozdravnu riječ partizanskim pozdravom »Smrt fašizmu, sloboda narodu«.

O 10. korpusu govorio je Josip Skupnjak (na slici: prvi ešalon 10. korpusa ulazi u Zagreb 9. svibnja 1945. godine, Skupnjak na bijelom konju, danas potpredsjednik SABA RH)

JEDINSTVEN PRIMJER

Oratnom putu i značenju 10. korpusa zagrebačkog govorio je **Josip Skupnjak**, sudionik korpusa, umirovljeni general i potpredsjednik SABA RH, podsjetivši da je Zagreb bio jedinstven primjer u okupiranoj Europi po tome što je jedan veliki grad imao svoj korpus.

U Zagrebu je od prvih dana okupacije i ustanka pa sve do do završetka rata bio organiziran snažan antifašistički pokret, tako da je svaki peti Zagrepčanin sudjelovao u otporu i borbi, u kojoj je njih 23 tisuće dalo i život.

U trenutku formiranja 10. korpusa je imao sedam tisuća, a pri kraju rata 17 tisuća boraca pretežno s područja sjeverozapadne Hrvatske i grada Zagreba. Korpus je formiran od sedam brigada i više samostalnih jedinica 32. i 33. divizije i sedam snažnih partizanskih odreda - Kalničkog, Zagorskog, Zagrebačkog, Podravskog, Bjelovarskog, Moslavačkog i Pokupskog.

Jedinice korpusa su cijelu 1944. godinu i sve do kraja rata danonoćno ratovale protiv znatno nadmoćnijeg njemačkog okupatora i domaćih kvislinga, napadajući i razarajući njihova važna uporišta, prometnice i druge objekte, istodobno braneći oslobođene teritorije i sudjelujući u završnim borbama za oslobođenje zemlje.

Paradoksalno je da i danas, 60 godina od veličanstvene pobjede antihitlerovske koalicije, moramo ponovno upozoravati na aktualnu opasnost od neonacizma i neofašizma, dodao je Skupnjak, preciziravši

da i u Hrvatskoj - najčešće pod krinkom antikomunizma - neonacisti dižu glave sa svojim nacionalističkim ekstremizmom. Ali, proustaški nostalgičari ne mogu promijeniti ni karakter, ni ciljeve, a ni rezultate antifašističke borbe na čelu s **Josipom Brozom Titom**, čije ime danas nose trgovci i ulice 17 glavnih gradova širom svijeta, od New Delhija i Kaira do Washingtona, Londona i drugih.

Pokušaji nekih retrogradnih, proustaških snaga da se preimenuje zagrebački Trg maršala Tita najbolje govoriti o njima, šteteći ugledu Hrvatske u demokratskom svijetu.

Prije početka svečanosti predsjednica Gradske skupštine **Tatjana Holjevac** otvorila izložbu slika likovnog umjetnika i sudionika 10. korpusa, danas 87-godišnjeg akademskog slikara **Ivana Milata**, o čijem je životnom putu i umjetničkom stvaralaštvu govorio potpredsjednik SABA RH **Josip Skupnjak**. Izložbu su postavili kustosi Samoborskog muzeja.

rad, zdravstvo, razvijanje nove narodne vlasti i druge jednako važne aktivnosti, u čemu je upravo 10. korpus dao velik doprinos.

Svečana akademija obogaćena je i prigodnim kulturno-umjetničkim programom, u

kojem su mješoviti zbor »Podravina« pod ravnateljem **Rozike Othman** i solistica **Barbara Othman** izveli nekoliko popularnih i domoljubnih pjesama iz NOB-e, a dramski umjetnik i sam sudionik 10. korpusa **Josip-Bobi Marotti** nadahnuto interpretirao ulomak iz poeme »Jama« Ivana Gorava Kovačića.

A.Z.

iji su bili predstavnici BiH i Slovenije i oslanika

ŠESTA NEPRIJATELJSKA OFENZIVA

Njemačka zimska ofenziva od godine 1943. na 1944., nazvana šestom neprijateljskom ofenzivom, zbog snažnoga i vještog manevarskog otpora jedinica Narodnooslobodilačke vojske postigla je samo ograničene rezultate. Neprijatelju je, doduše, uspjelo okupirati gradove na jadranskoj obali, ali niti je oslabio snage Narodnooslobodilačke vojske, niti ih je odbacio dublje u zalede. Upravo suprotno tome, u toku same neprijateljske ofenzive formirane su brojne nove jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske. Neprijateljske formacije opustosile su cijele oblasti preko kojih su nastupale, ubijale i deportirale civilno stanovništvo, koje je masovno napušтало domove i pod zaštitom jedinica Narodnooslobodilačke vojske povlačilo se pred neprijateljem.

Osnovan 10. korpus

Samo u siječnju 1944. godine u redove Narodnooslobodilačke vojske stupilo je 1400 novih boraca. To je omogućilo da se 19. siječnja u Koprivnici formira još jedna, *Trideset treća divizija* u koju su ušle dvije moslavačke brigade, i da se od Zagrebačkoga, Zagorskoga i Kalničkog odreda osnuje **Zapadna grupa narodnooslobodilačkih partizanskih odreda**. Te su jedinice, zajedno s Trećim diverzantskim bataljonom, formirale Deseti zagrebački korpus. Osnivanjem 10. korpusa rasformiran je Štab 2. operativne zone Hrvatske.

Uspješnim akcijama jedinica Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske potkraj 1943. i početkom 1944. godine oslobođena je Podravina, teritorij od Varaždina do Virovitice, i gotovo cijela Moslavina. Nakon dolaska novih boraca reorganizirane su partizanske jedinice na tom području. Kod Dugog Sela je 29. veljače formiran Posavski NOP odred, koji je u ožujku zajedno s Moslavačkim i Bjelovarskim odredom obrazovao **Istočnu grupu NOP odreda 10. korpusa**. Te su jedinice napadale manja neprijateljska uporišta i komunikacije Banova Jaruga - Zagreb i Zagreb-Križevci-Bjelovar. Jedinice **10. zagrebačkog korpusa** prihvatile su na svom području **14. diviziju NOV Slovenije** na njezinu pohodu iz Dolenjske preko Žumberka, Pokuplja, Turopolja, Čazme, Kalnika, Ivanšćice i Sutle u Štajersku. Na tom prolazu od 6. siječnja do 6. veljače, narod je svagdje slovenske partizane bratski dočekao i pružao im punu podršku, a hrvatski su im partizani pomagali pri prelasku preko Sutle.

Snage Narodnooslobodilačke vojske

•U toku njemačke zimske ofenzive od prije 65 godina, formirane su brojne nove jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske. Neprijatelju je uspjelo okupirati gradove na jadranskoj obali, ali niti je slabio snage NOV, niti ih je odbacio dublje u zalede

Hrvatske u Slavoniji stalno su jačale. Dana 25. veljače 1944. godine, reorganizirana je Čehoslovačka brigada »Jan Žiška« i stavljenja pod neposrednu komandu **Štaba 6. korpusa**. Od dijelova Diljskoga i Požeškoga NOP odreda formirana je 1. ožujka Osječka brigada, koja je ušla u sastav **12. divizije**, a Brodska je brigada prešla u **28. diviziju**. Na Žumberačko-pokupskom području također su početkom 1944. godine ojačale partizanske jedinice, što je omogućilo da se 8. siječnja formira brigada »Franjo Ogulinac Selja«. Ova brigada je zajedno sa 16. omladiškom brigadom »Joža Vlahović«, Žumberačkim i Turopoljsko-posavskim NOP odredom formirala 30. siječnja **34. diviziju Četvrtoga korpusa**. Te jedinice izvodile su diverzije na željezničkim prugama Karlovac-Zagreb-Sisak, uništivši veći broj neprijateljskih transporata, te napadale neprijateljske posade. Postignuti uspjesi doveli su do daljnog jačanja partizanskih snaga, te je 5. ožujka formirana još jedna – Karlovačka brigada, koja je u svibnju ušla u sastav **34. divizije**, a 16. omladinska brigada vraćena je u Slavoniju.

Muslimanske brigade

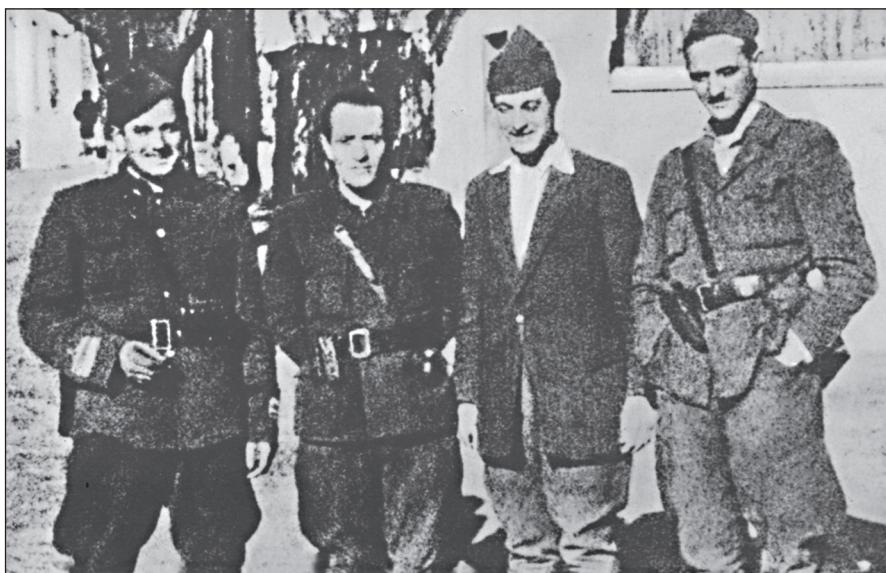
Na Kordunu su **8. divizija** i **Kordunski NOP odred** uništili neprijateljske posade koje su uspostavljene za vrijeme njemačke ofenzive u prosincu 1943. godine. Osim toga svojim akcijama blokirali su neprijatelja u njegovim uporištima. U Baniji su početkom 1944. godine Nijemci pod pritiskom **7. divizije**, morali napustiti Glinu. Postignut je važan uspjeh u Cazinskoj krajini privlačenjem muslimanskog stanovništva u redove Narodnooslobodilačke vojske. Dogovoren je pristupanje muslimanske milicije u redove NOV. Naredbom Štaba **4. korpusa** u veljači ponovno je formiran Štab **Unske operativne grupe**, u čiji je sastav ušla novoformirana *Prva muslimanska brigada*, a u ožujku i novoformirana *2. muslimanska brigada i Krajiški NOP odred*. Te jedinice sudjelovale su u borbama protiv njemačkih i ustaško-domobranskih snaga na području Cazinske krajine i Bihaća.

Istra je potkraj 1943. i početkom 1944. godine bila zaposjednuta jakim

njemačkim snagama, koje su potpomagali odredi fašističke milicije. Unatoč tome narodnooslobodilački pokret u Istri je naglo jačao. **Operativni štab za Istru** formirao je u siječnju 1944. godine od partizanskih četa četiri istarska partizanska bataljona i dvije čete, s ukupno 580 boraca. U veljači formirani su *Prvi i Drugi udarni bataljon*, koji su izveli niz uspješnih akcija u sjevernoistočnoj Istri. Početkom 1944. godine oslobođeno područje Gorskog kotara i Hrvatskog primorja bilo je povezano s oslobođenim područjima Like, Korduna, Slovenije i Istre. Međutim, u drugoj polovici siječnja Nijemci su pokušali ponovo uspostaviti komunikacije s Rijekom i organizirati obranu tog dijela jadranske obale. S nadmoćnjim snagama okupirali su u veljači i ožujku naselja na komunikaciji Ogulin-Brinje-Senj, kao i područje između Bakra i Fužina i iskrcali se na otoku Rabu, a ustaške su jedinice zauzele otok Pag.

Formiran 11. korpus

U Lici su početkom 1944. godine reorganizirane jedinice NOV Hrvatske. Od Ličkoga NOP odreda formirana je **1. brigada OŠ za Liku**, a u drugoj polovini siječnja formiran je novi **Lički NOP odred**. Dana 30. siječnja formirana je od 1. i 2. brigade **13. divizije**, novoga Ličkoga NOP odreda i bataljona »Plavi Jadran« **35. lička divizija**. Ona je s **13. primorsko-goranskom divizijom** i jedinicama OŠ za Istru formirala **11. korpus Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske**. Jedinice **35. ličke divizije** (s 3. brigadom **13. divizije** i 7. dalmatinskom brigadom **19. divizije** koje su privremeno stavljeni pod njenu komandu) te 1. i 3. brigade **8. divizije** pružale su snažan otpor njemačko-ustaškim snagama, koje su u veljači ovladale područjem Otočca i Brinja, u njihovu pokušaju da prodrui Plitvičkim jezerima. U toku borbi Nijemci, ustaše i četnici opljačkali su i popalili mnogo sela i opustošili opustošeno područje, ali su jedinice **35. i 8. divizije** vještim manevrima izbjegle teže udarce nadmoćnog neprijatelja i omogućile da se više od 12.000 civilnog stanovništva i 200 ranjenika spasi prebacivanjem na Velebit.

Članovi štaba 14. slovenske divizije prilikom prolaza kroz Hrvatsko zagorje sa sekretarom OK KPH Krapina, Ivicom Gretićem, veljača 1944. godine

U zimskoj ofenzivi od 1943. na 1944. godinu, Nijemci su zaposjeli veći dio Dalmacije te počeli utvrdjavati obalni pojaz. U tom razdoblju znatno su ojačale partizanske jedinice. Jedinice **26. divizije i Mornarice NOVJ**, zajedno s britanskim komandosima, pomorskim i zrakoplovnim snagama, od početka 1944. godine napadale su njemačka uporišta na jadranskoj obali i otocima i neprijateljski pomorski saobraćaj. Tako je od siječnja do ožujka izvršeno više diverzantskih akcija na otoke hvar, Brač i Šoltu. **Mornarica NOVJ** je noću od 24. na 25. siječnja kod Oliba zarobila njemački naoružani brod »Constante«, s posadom, 28. veljače kod Molata naoružani motorni jedrenjak »Giuseppe Cesaria«, kod Paga dva naoružana motorna jedrenjaka.

Obraňování Vis

Dana 21. veljače 1944. godine stigla je zapovijed iz VŠ NOVJ da se »obrani Vis«. Vis je u strategiji NOB-a prva »neosvojiva tvrđava«. Na Visu se nalazila **26. dalmatinska divizija** s 1., 11. i 12. brigadom, onda s 13. brigadom pa kasnije 3. prekomorskog brigada. U Italiji su formirane 1. prekomorska, pa 2. prekomorska brigada, sastavljene od interniraca, najviše Istrana, pa Slovenaca i nešto Crnogoraca i drugih. Ove su dvije brigade prebačene na Vis, a onda na kopno i sjevernu Dalmaciju. **Prva prekomorska brigada** bila je nešto malo angažirana na Korčuli.

Na Vis su postupno dolazile savezničke snage, jer je maršal Tito to odobrio 20. siječnja 1944. godine. Najprije je 16. veljače stigao britanski 2. komandni odred, kojim je zapovijedao potpukovnik **Jack Churchill**. Onda je 28. veljače stigao britanski 43. komandni odred pomorske pješadije, 15.

ožujka dolazi **Štab britanske 2. brigade** za specijalne namjene pod zapovjedništvom pukovnika **Toma Churchillia** (to su dva brata, ali nisu u srodstvu s britanskim premijerom W. Churchillom).

Posebno je bio problem organiziranja vojnih sustava Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske južno od rijeke Neretve, pošto je taj teritorij bio pod operativnom nadležnosti **2. crnogorskog korpusa**. Po zapovijedi VŠ od 6. veljače 1944. godine o korpusnim vojnim oblastima, dubrovačko područje nije ušlo u **Vojnu oblast 8. dalmatinskog korpusa**. Teška je tragedija zadesila Dalmaciju, srednju i južnu kad je njemačko zapovjedništvo nasilno pohvatalo i deportiralo oko 30.000 Hrvata i razbacalo ih po Bosni i Slavoniji. Otok Šolta bio je potpuno ispružen, zatim veliki dio Brača, Hvara, Korčule, Pelješca, Mljeti i Dubrovačkog primorja. Cijela su sela ostala bez hrvatskih žitelja. Nasilna deportacija izvela se po zapovijedi (od 13. veljače 1944. godine) generala **Lothara Rendulica**, zapovjednika **2. oklopne armije**. Izvesena je uz suglasnost vlasti NDH, a pod opaskom »radi zaštite obale od anglo-američkog desanta« što nije bilo točno, jer je veća opasnost bila od savezničkog desanta u Istri, a tamo nije bilo takvog etničkog čišćenja.

Njemački zapovjednik grada Dubrovnika, pukovnik dr. Krammer kada su ga pitali zašto se istjeruje hrvatski narod iz Dubrovačkog primorja odgovorio je: »Pitajte Zagreb!« Smatra se, na osnovi toga i drugih dokumenata, da je do nasilne deportacije hrvatskog življa iz srednje i južne Dalmacije došlo planski, da bi se na tom prostoru naselili odani vlasti NDH. Kad se uzme u obzir da je krajem 1943. godine pred njemačkom najezdom s tog istog

prostora, pobjeglo preko Visa za sjevernu Afriku oko 30.000 ljudi onda je ukupno 60.000 Hrvata srednje i južne Dalmacije protjerano sa svojih stoljetnih ognjišta, a nemali broj njih nije se nikada vratio. Radi toga u tom dijelu Dalmacije nije bilo novih boraca za popunu postojećih i formiranje novih jedinica Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske.

Rodovi i službe

Brojčano i kvalitetno razvijaju se jedinice rodova i lužbi. **Artillerija** se dosta razvila na Visu. Za obranu otoka bilo je oko stotinjak artiljerijskih cijevi raznih kalibara. U veljači 1944. godine osniva se **1. haubički divizion 105 mm**, a onda se osniva **Grupa obalske artiljerije** od 88 topova. Pri **Štabu 4. korpusa**, 15. veljače osnovan je **Pontonjerijski bataljon** radi savladavanja vodenih prepreka preko Korane i Mrežnice. Osnovani su i **vodovi jurišnih pionira** u **4., 6. i 10. korpusu**. Početkom 1944. godine GŠH izdao je brošuru »Služba veze« i »Kartografski znaci«, što je bio daljnji pomak u organiziranju i radu jedinica veza. Poslije toga svaka divizija GŠH imala je *četu za vezu*, negdje i brigade, kao i artiljerijske, inženjerijske i pozadinske jedinice. **Protuzračnih jedinica** ima najviše na Visu, a postojala su protuzračna oruđa i kod štabova korpusa. **Intedantska služba** je početkom 1944. godine potpuno objavljena. U korpusima i divizijama javljaju se intendature osposobljene za uredno snabdijevanje. S osnivanjem korpusnih vojnih oblasti, veljače 1944. godine, korpsi su mogli imati **1-2 bolnice i sanitetsku četu**. Veterina se odvaja od saniteta kao posebna služba u korpusnim štabovima. Sada svaka divizija, a i neke brigade, imaju *izviđačku četu*. Sve je to pratilo i razvoj vojnog školstva. Za kadrove 6. i 10. korpusa, sjeverno od Save, u veljači 1944. godine osnovana je **Druga oficirska škola GŠH** a **1. oficirska škola GŠH** osposobljavala je kadrove iz jedinica južno od Save.

Početak 1944. godine označio je ulazak u završnu fazu Drugog svjetskog rata. Na jugoslavenskim prostorima počela je bitka za učvršćenje i proširenje vojno-političkih rezultata postignutih 1943. godine. Sticala se prednost za početak oslobođenja. Od povijesne je važnosti govor u parlamentu britanskog premijera **Winstona Churchillia**, održan 22. veljače 1944. godine, u kojem je dao priznanje NOVJ, time i Narodnooslobodilačkoj vojsci Hrvatske kao »*snažnom i važnom faktoru*« sa širokom nacionalnom platformom, a optužio četnike Draže Mihailovića zbog suradnje s Nijemcima i njihovim pomagačima.

B. M.

•Početkom četvrte neprijateljske ofenzive, narod Banije masovno se povlačio – bježao ispred neprijatelja pod zaštitom 7. banjiske divizije sve do Livna i pod »pratnjom« neprijateljske avijacije i zimskih nedaća, gladi, bolesti, umiranja...

GOLGOTA POVLAČENJA NARODA

Mećave, člana Predsjedništva SABA RH na tribini »Narod Banije u IV. i V. neprijateljskoj ofenzivi« u organizaciji Sekcije 7. banjiske udarne divizije pri SABA RH-, a u povodu 65. obljetnice bitaka na Neretvi i Sutjesci. U razgovoru su, među inim, sudjelovali narodni heroji Milutin Baltić, Rade Bulat i Slavko Komar, te dr. Branko Dubra-

nim putevima, slabo odjeven, sa nemoćnim starcima i djecom kretao se narod u velikim kolonama sa krupnom i sitnom stokom, što je još više ometalo borbena djelovanja divizije. Te nepregledne kolone stalno su tučene od neprijateljske avijacije i artiljerije. Na Oštrelju, 30. siječnja duga povorka izbjeglica. Jedna od najstrašnijih slika ovog rata. Mraz je, a kulja narod, bos, gol, gladan»...

U ožujku i travnju, splasnula je četvrta neprijateljska ofenziva na prostoru Banije, pa se narod vraćao svojim zgarištima. Taj povratak je skupo plaćen. Mnogo je naroda pomrlo od tifusa, gladi. Porodice su se razdvajale i međusobno gubile. Preživjeli borci, ostaci 7. banjiske divizije su se 8. rujna 1943. godine ponovno našli na Baniji s novim borcima, koji su bili svrstani u nove dvije banjiske brigade, formirane za vrijeme dok je divizija ratovala i njeni borci umirali od tifusa, što u borbama protiv neprijatelja od odlaska s Banije do Crne Gore i natrag. Na Baniju se vratilo svega 550 boraca, istaknuo je Mirko Mećava. Za sedam mjeseci borbi divizija je izgubila 3.700 boraca i rukovodilaca. Dolaskom na Baniju divizija je popunjena novim borcima koja je u svom sastavu imala četiri brigade, i ponovno u sastavu 4. korpusa NOVJ nastavila borbena djelovanja protiv neprijatelja na Baniji, Cazinskoj krajini, Moslavini i Slavoniji, Lici, Kordunu i Gorskem kotaru... – zaključio je Mirko Mećava.

Titove poruke

Prije povratka na Baniju, u selu Vrbova u Petrovu Polju, 8. kolovoza 1943. godine, vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito izvršio je smotru 7. banjiske divizije. Titov govor, na žalost nije zabilježen u službenim dokumentima. Milan Knežević, politički komesar 1. bataljona 7. banjiske brigade »Vasilj Gaćeša«, pribilježio je Titove riječi: »Narod Banije dao je mnogo žrtava u ovoj borbi. Ja cijenim Sedmu diviziju jer je ona vodila teške borbe s neprijateljem od Sunje do Crne Gore. Vi ćete se vratiti u Hrvatsku na svoju Baniju koja vas čeka, ali vas čekaju i teški zadaci. Naša borba se širi...«

O tijeku vojnih operacija napisano je mnogo radova i prikaza, pa se na tome Mirko Mećava nije zadržavao. U uvodnom izlaganju ali i kroz raspravu, poglavito sudionika tih događanja, kronološki su data saznanja o najznačajnijim zbivanjima na Baniji s naglaskom na činjenicama da su se bori, ranjenici i izbjegli narod uspješno izvukli iz neprijateljskog obruča.

B. M.

snimio: Z. Herceg

Predsjednica SABA RH pozdravlja sudionike tribine

Banija je početkom 1943. godine bila zahvaćena četvrtom neprijateljskom ofenzivom. *Sedma banjiska divizija i banjiski NOP odred* su vodili ogorčene borbe nanoseći neprijatelju znatne gubitke, što je usporilo njegov pokret kroz Baniju, a 26. siječnja prebacili se u Bosansku krajinu. U tim borbama i goloruko stanovništvo Banije, da bi izbjeglo istrebljenje, napuštaло je ognjišta, na tisuće žena, djece i starača povlačilo se pod zaštitom 7. banjiske divizije – sve do Livna. U bjegstvu su ih pratile teške muke. Bombardiranje kolona i zbjegova, glad i studen, tifus, umiranje djece i nemoćnih. Njemačke i domobranske jedinice, u međuvremenu, prokrstarile su Banjom, uspostavile kontrolu nad glavnim komunikacijama duž kojih su ostvarile posade. U veljači se *Banjiski NOP odred* vratio u Baniju. Za 7. banjisku diviziju, u početku, nije bilo predviđeno da napusti teritorij Banije, ali kako je bila uvučena u borbe, krenula je prema Neretvi i tek se nakon bitke na Sutjesci, vratila u Baniju.

Kolone izbjeglica

To je rezime (u slobodnoj novinarskoj interpretaciji) opširnog izlaganja Mirka

vica, predsjednik i dr. Svetozar Livada, član Šavjeta SABA RH, Živko Juzbašić, banjiski prvoborac, dr. Vesna Čulinović-Konstantinović, predsjednica SABA RH, Adam Dupalo, predsjednik Sekcije 1. korpusa, Ljuban Miljković, tajnik Sekcije 8. kordunaške divizije... Moderator skupa bio je Pero Vučinić, predsjednik Sekcije 7. banjiske udarne divizije pri SABA RH.

Ilustrirajući golgotu naroda, Mirko Mećava citira je Vladimira Dedijera, poznatog ratnog kroničara, koji je zapisao: »Narod Banije kretao se preko Kupe, Bosanskog Petrovca i Drvara prema Livnu. U njavačoj zimi, po šumama i teško prohod-

Duro Tiljak: »Banijski zbjeg«, crtež, tuš

NETOLERANCIJA U HRVATSKOM DRUŠTVU

• Psihologinja prof. dr. sc. Mirjana Krizmanić: Stanje se može promijeniti, samo treba dobre volje, ali u prvom redu u institucijama

Urazgovoru za »Novi list« prof. dr. sc. Mirjana Krizmanić, umirovljena psihologinja Filozofskog fakulteta u Zagrebu, upozorila je na velik stupanj netolerancije u hrvatskom društvu, kritički progovorivši i o pojedinim aktualnim društvenim pojavama. Prenosimo dio tog razgovora.

Koliko je hrvatsko društvo tolerantno prema različitima?

- Hrvatsko je društvo u usporedbi s drugima u zapadnoj kulturi i našem okruženju netolerantno i za to ima puno razloga. Jedan je što naši ljudi nemaju pojma što je tolerancija i uvijek misle da biti tolerantan znači biti nekom sklon, odnosno da vam je netko simpatičan, da ste na njegovoj strani, da ga volite, što je sve pogrešno. Tolerancija je pri-sutna upravo u situaciji kad nekom niste skloni, kad vam netko nije simpatičan i kad biste radile da ga nema, bilo da se radi o čovjeku, stvarima ili idejama. Drugi razlog je taj što naši ljudi misle da je tolerancija znak slabosti, a nije, jer ona traži određeni napor i disciplinu. Treći razlog je da se tolerancija nigdje ne poučava, ne njeguje. Usto smo još puni predrasuda i kako ćemo onda biti tolerantni?

U Thompsonovu slučaju, postavilo se pitanje treba li tolerirati netolerantne. Što Vi mislite?

- Ne, to je pogrešno, jer tolerancija uvijek mora imati granice. Što treba tolerirati? Kao prvo, sve ono s čim se čovjek radio i što ne može promijeniti - njegovu narodnost, vjeru, izgled, navike koje je rano stekao, dakle svu popudbinu koju

Otkud tolika potreba da se u Hrvatskoj stalno bavimo temama iz prošlosti?

- Kao prvo, prošlost nije bila dovoljno raščišćena, o nekim stvarima se dugo nije govorilo i to je stalno tinjalo. Puno toga je neraščišćeno jer kod nas se nikad ne govorio do kraja i ne ide se stvarno do činjenica, bavimo se prošloču i lažnim skandalima s lažnim veličinama i mislim da se to radi sustavno kako bi se pobeglo od sadašnjosti.

Prof. dr. sc. Mirjana Krizmanić

je dobio na svom životnom putu. Treba tolerirati različite ideje, ukuse, navike, pod uvjetom da nikome ne štete. Ali ono što nikad ne treba tolerirati jesu oblici ponašanja koji štete drugima ili vrijeđaju druge ljude, a nad kojima čovjek ima kontrolu. Drugim riječima, ako je netko psihički bolestan pa vas vrijedja, ili ako je netko ukrao zato što je kleptomani, neću ga napasti, nego će ga probati liječiti. Ali, ako je netko pokrao i obogatio se, ako je agresivan i vrijedja, čini sve što drugima ugrožava kvalitetu života, a čovjek nad tim ima kontrolu, to ne smijemo tolerirati.

Kako komentirate ustaške parole i izljeve mržnje koji se čuju na Thompsonovim koncertima i na stadionima?

- Što se Thompsona tiče, ja razumjem da se on nekim ljudima sviđa, ljudi imaju pravo na svoj ukus. Po mome mišljenju, on ne pjeva lijepo, ali ja se kao građanka bunim protiv sadržaja njegovih pjesama koji je usmjeren tako da uzrujava mnoge ljude i glorificira nešto što bi trebalo biti kažnjivo. Ustaški simboli užasno pogadaju ljude koji su pod ustaškim režimom izgubili sve svoje bližnje. Ti ljudi su još živi, znaju što je taj režim značio i pokazivanje tih simbola njih pogoda i narušava im kvalitetu života. To ih straši, i to se ne smije tolerirati. Iako se radi o znakovima jednog užasnog fašističkog režima, oni se toleriraju. Zatim, na stadionima se više: »Ubij Srbina«. Pa, gdje se to smije dopustiti?! I nikom ništa. Jedna strana stadiona više: »Za dom«, druga: »Spremni«, a na televiziji kažu da su to sitnice.

Ima li visok stupanj netolerancije veze s ratom?

- To s ratom ima veze utoliku što ima više netolerancije prema našim neprijateljima iz rata, iako, je nje bilo i prije kad se tvrdilo da Srbi vladaju Jugoslavijom. Sad se samo možda više govori nego prije, ali mi srno otprije netolerantno društvo. Dakle, imale malo tolerancije, puno netolerancije na pogrešnom mjestu, a tolerira se ono što se ne bi smjelo. Slika je, dakle, obrnuta. Imamo izobličenu priču s tolerancijom, ali i izobličeni sustav vrijednosti.

Koliko su mediji odgovorni za netoleranciju u društvu?

- Mediji, po mom mišljenju, silno pridonose različitim oblicima netolerancije zato što kao uzore daju uski krug zanimanja, poput nogometnika i manekenki. S druge strane, imate primjera koji bi mogli biti poučan uzor, koji su izuzetno vrijedni, a jedva ih se spomene. Ima djece koja dobivaju nagrade za znanje, koja pokupe hrpu medalja, imamo mlade ljude koji rade kao volonteri i nikome ništa, to se ne spominje. Dakle, uzori su pogrešni i to sve podržava kulturu nasilja i netolerancije zajedno.

Kako se takvo stanje može promijeniti?

- Samo treba dobre volje, ali u prvom redu u institucijama jer to mora ići odozgo. Kad bi se počelo raditi i smisleno da se ova zemlja dotjera, onda bi se dalo nešto napraviti na razvoju tolerancije.

Što se države tiče, od Nove godine na snazi je Zakon o suzbijanju diskriminacije. Mislite li da će on pridonijeti smanjenju netolerancije?

- Jako sumnjam u taj zakon jer mi odavno imamo i drugih dobrih zakona, poput onog o ravnopravnosti spolova, ali i dalje u mnogim institucijama imamo žene koje su za isto obrazovanje i isti rad manje plaćene. Nemate nikakove sankcije za netolerantno ponašanje i nikakve pohvale za tolerantno. Kako onda mislite da će jedno nestati, a drugo narasti? Nema nagrada, nema kazni, sve se može, netolerancija tutnji odasvud i tako to ostaje.

♦Nasuprot onima koji je odbacuju, umanjuju ili negativno vrednuju, ova knjiga - zadržavajući istovremeno i kritički odnos - brani i pozitivno ocjenjuje Titovu politiku i povijesnu ulogu u ukupnom razvoju Republike Hrvatske

Utravnju 2008. g. objavljena je zanimljiva knjiga (odnosno zbornik radova) pod nazivom: TITOVO DOBA: Hrvatska prije, za vrijeme i poslije. Izdavač je Savez društava »Josip Broz Tito« u Hrvatskoj, a urednik i redaktor knjige je dr. sc. Tomislav Badovinac. On je napisao i obiman predgovor u kojem naglašava da ova knjiga predstavlja cjelinu sa zbornikom »Zagreb i Hrvatska u Titovo doba« kojeg je isti izdavač objavio u Zagrebu 2004.

Ako ovu knjigu promatramo na razini sadašnjih povijesnih, ideoloških i političkih rasprava o pitanju »za ili protiv Tita i njegove politike«, tada možemo reći, da ona, po pristupu, velikom dijelu sadržaja, te po porukama koje nudi, predstavlja svojevrsni odgovor hrvatskih marksista i titoista (i onih koji su njima bliski) na kritike J. B. Tita, njegove politike i uloge u razvoju u Hrvatske.

Nasuprot raznovrsnim tekstovima i knjigama koji odbacuju, umanjuju ili negativno vrednuju Titovu politiku i njegovu povijesnu ulogu u razvoju Republike Hrvatske, ova knjiga sadrži tekstove koji brane i pozitivno vrednuju Titovu politiku i njegovu ulogu u ukupnom razvoju Hrvatske. Autori, istovremeno, manje ili više, zadržavaju i kritički odnos prema Titu i njegovoj politici, pokazujući slabe strane, nedostatke i greške njegove politike i sustava samoupravnog socijalizma. Autori, čini se, sugeriraju tezu koja kaže da tzv. politička avangarda, tj. biči Savez komunista Jugoslavije, nije bio, naročito poslije Titove smrti, ni zreo niti sposoban za izgradnju samoupravnog socijalizma i rješavanje njegovih proturječnosti i nedostataka. Zato su protivnici ovog sustava, spomenute slabosti i nedostatke, olako i brzo iskoristili za njegovo rušenje. A neopredijeljeni i zbumjeni sudionici političkih zbivanja, u prijelomnim vremenima, olako su i prebrzo odbacili i samoupravljanje i socijalizam, koji im se, u cikličkim krizama kapitalizma, opet pojavljuje kao jedna politička opcija.

U ovoj knjizi sabrani su vrlo zanimljivi tekstovi koji sadrže ideološke, političke i znanstvene elemente. Znanstveni pristupi

O zborniku TITOVO DOBA:
Hrvatska prije, za vrijeme i poslije piše prof. dr. sc. Đuro Medic

ODGOVOR KRITIČARIMA TITA

i sadržaji ove knjige kreću se po području raznovrsnih znanstvenih disciplina, kao što su ekonomska povijest, politička povijest, povijest kulture i povijest filozofije. U najvećem dijelu tekstova opisuju se ekonomska i politička zbivanja u Titovo doba te u vremenu poslije Tita (od 1980. do 2006.). U dva teksta opisuju se kultura, kulturna politika i značenje časopisa *Praxis* za kulturu i razvoj kulture u Hrvatskoj. Preciznije rečeno, u knjizi se opisuju i vrednuju značajna povijesna zbivanja u razdoblju od 1918. do 2006. godine. Opisuju se i vrednuju, još aktualna, osjetljiva i različito ocjenjivana pitanja, kao što su ova: Kako su Hrvati ušli u Kraljevinu Jugoslaviju i jesu li u to krenuli baš »kao guske u maglu? Je li KPJ slučajno povela narod u NOB? Koji su uzroci i okolnosti prethodili zločinu nazvanom »Bleiburg«? Je li sukob KPJ sa Informbiroom (1948.) bio slučajan i samo politička borba za vlast ili nije? Kakav je bio položaj Hrvatske u Jugoslaviji i svjetskoj politici? Zašto se sustav samoupravnog socijalizma nije razvijao poslije Tita? Osim toga, u knjizi se nalazi i kritički opis procesa i zbivanja u važnim i prijelomnim razdobljima, tj. u procesu tzv. tranzicije od samoupravnog socijalizma ka obnovi kapitalizma.

Knjiga je podijeljena u tri dijela:

U prvom dijelu pod nazivom DRUŠVENO-POLITIČKA OBILJEŽJA HRVATSKE nalazi se devet tekstova, odnosno poglavja. U prvom tekstu Hrvatska u kraljevini SHS/Jugoslaviji, **Branko Dubravica** opisuje povijesne okolnosti, važna zbivanja i aktivnost hrvatskih političkih stranaka i političara u procesu ulaska Hrvatske u Kraljevinu SHS, odnosno Jugoslaviju; zatim zbivanja u Jugoslaviji i slom Jugoslavije 1941.g. Nakon prikaza sukobljenih političkih opcija, u zaključku Dubravica ističe pozitivnu ulogu Narodnooslobodilačkog pokreta Hrvatske, koji je, nasuprot NDH i monarhističko-centralističke vlasti, formirao treću opciju, tj. Narodnu Republiku Hrvatsku, kao federalnu državu i članicu jugoslavenske federacije. U tekstu Hrvatska u drugom svjetskom ratu **Tomislav Badovinac** opisuje političku situaciju, početak rata i razvoj NOB-e; zatim ljudske gubitke u ratu te ulogu Tita i partizana u priključenju Istre matici Hrvatskoj. On pokazuje i zaključuje da je Narodna Republika Hrvatska, preko ZAVNOH-a, koji se kasnije zvao Narodni Sabor Hrvatske, osnovana 9. svibnja 1944.

Obiman i polemičan pogovor napisao je akademik Adolf Dragičević. On, s pravom, J. B. Tita opisuje i ocjenjuje kao najvećeg i najuglednijeg hrvatskog vojskovođu, ideologa, političara i državnika. Protivi se sve češćim pokušajima srušenja Titovog djela na neke greške ili nemile epizode iz Drugog svjetskog rata (Bleiburg) ili iz Titove kasnije politike (seljačke radne zadruge, Goli otok i sl.). Slijedeći Hegelovo načelo koje kaže da »samo cjelina je prava i puna istina«, Dragičević traži da se J. B. Tito sagleda u tadašnjim povijesnim okolnostima i u cjelini njegove misli i djela. U tom kontekstu on opisuje Titovu povijesnu ulogu i njegove doprinose, kao što su organizacija NOB-a, formiranje ZAVNOH-a i Narodne Republike Hrvatske, pobjeda nad fašističkim osvajačima, priključenje Istre matici Hrvatskoj, otpor Staljinu, konceptacija samoupravljanja, samoupravnog socijalizma i emancipacije svakog člana društva od otuđenog rada, utjecaj na svjetsku politiku, zatim ekonomski rast koji omogućava početak elektroničke tehnologije i informatičkog doba, itd. Nakon toga, Dragičević zaključuje da Titovi doprinosidaleko nadmašuju greške i nedostatke Titove politike.

g., tj. prije završetka Drugog svjetskog rata. U tekstu pod nazivom Logori na teritoriju Nezavisne Države Hrvatske **Ivan Fumić** opisuje progone Srba, Židova, Roma i antifašista u vrijeme NDH te ustaške, četničke i talijanske logore. U poglavljju pod nazivom »Bleiburg« mit ili stvarnost? akademik **Petar Strčić** vrlo detaljno opisuje zbivanja poslije pada NDH, koja su, kako kaže, u proendehaškoj literaturi na Zapadu nazvana »Bleiburg«, a kod nas se u jednom dijelu publicistike naglašavaju nastavkom - »Križni put«. Strčić pokazuje što je tu stvarnost, a što mit i kako se onaj mitski dio širi kao kult »Bleiburg«. Strčića ne treba prepričavati, već pročitati. Ovaj tekst trebali bi imati na umu svi ljudi koji se zanimaju za po-

vijesnu svijest, a naročito pisci udžbenika iz povijesti za osnovnu i srednju školu. U tekstu Hrvatska u socijalističkoj Jugoslaviji **Dejan Jović** opisuje hrvatsku stvarnost u jugoslavenskoj federaciji te kraj socijalizma u Hrvatskoj. U tekstu Hrvatski nacionalizam **Ivan Perić** najprije opisuje hrvatski nacionalizam u raznim vremenima, zatim hrvatsko-srpska sukobljavanja, srpski nacionalizam i pobunu Srba u Hrvatskoj 1991. godine. U tekstu Hrvatska/Jugoslavija u svjetskoj politici, povjesničar **Tvrtko Jakovina** detaljno opisuje ekonomsku i političku zbivanja preko kojih se Hrvatska, odnosno Jugoslavija pojavlivala u svjetskoj politici (sukob sa Staljinom, pokret nesvrstanosti, odnosi sa Zapadom, konferencija o europskoj sigurnosti, projekt Alpe-Jadran, kraj hladnog rata i nezavisnost RH). U tekstu Hladni rat poslije hladnog rata **Milan Gavrović** u laganom novinarskom stilu opisuje kako se, poslije formalnog završetka hladnog rata između velesila, u Hrvatskoj ipak nastavlja hladni rat. Nastavlja se na ideološkoj i političkoj razini, u vrijeme prijelaza iz socijalizma u - kako on kaže - liberalni kapitalizam. U tekstu Kako je došlo do disolucije u Jugoslaviji,

Kiro Gligorov koristi politički pristup i opisuje raspad Jugoslavije na političkoj razini.

U drugom dijelu knjige pod nazivom RAZVITAK GOSPODARSTVA I RAZINA ŽIVOTA GRAĐANA HRVATSKE nalazi se devet tekstova. U prvom poglavlju **Andelko Runjić** i **Tomislav Badovinac** pišu o bitnim oznakama gospodarskog razvijatka Hrvatske do 1945. g. Zaključuju da je ekonomska politika Jugoslavije od 1918. do 1941. g. »u svim sektorima gospodarstva i svim bitnim mjerama bila vođena u interesu stranog i domaćeg kapitala, posebice srpske buržoazije«. U drugom i obimnom tekstu pod nazivom Razvitak gospodarstva Hrvatske **Dragomir Vojnić**, kao sudionik mnogih znanstvenih i političkih zbivanja, vrlo detaljno, na ekonomskoj i političkoj razini, opisuje ekonomski razvoj Hrvatske u razdoblju od 1945. do 2005. U tekstu pod nazivom Reforma i tranzicija **D. Vojnić** daje kritički osvrt na događanja u prijelomnim vremenskim razdobljima u kojima je i on sudjelovao. U svom tekstu **Ivan Teodorović** piše o industrijalizaciji i dezindustrijalizaciji, a **Vladimir Stipetić** piše o poljoprivre-

di Hrvatske, **Branko Blažević** i **Krešo Piškulić** napisali su tekst pod nazivom *Krakteristike razvitka turizma i turističke politike u Hrvatskoj*. **Danijel Režek** piše o razvitku građevinarstva u Hrvatskoj, a **Stipe Tonković** o temi, kako se živjelo u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj: životni standard. Zadnji tekst u ovom dijelu zbornika Bankarski finansijski sustav u Titovo doba napisao je **Ivo Perišin**.

Treći dio zbornika pod nazivom RAZVITAK KULTURE I KULTURNE POLITIKE U HRVATSKOJ sadrži dva teksta. **Nikica Mihaljević** piše o kulturi i kulturnoj politici, a **Milan Kangrga** o značenju časopisa »Praksis« i »Korčulanske ljetne škole« za kulturu i razvitak kulture.

Ovu knjigu preporučam ne samo povjesničarima, ekonomistima i politologima, već studentima i svim ljudima koji se pojavljuju u ulozi subjekta potražnje za znanjem, tj. u ulozi subjekta koji, u materijalnoj, idejnoj i virtualnoj stvarnosti traže cijelovita znanja, red u zrcu ideja i svoj položaj na lepezi idejnih, političkih i teorijskih orijentacija.

Prenosimo

PONIŽENI U POMIRENJU

Mještani naselja Košute pokraj Trilja, zajedno s triljskim vlastima, učinili su ono što je sredinom devedesetih godina bio najavljuvao tadašnji predsjednik Hrvatske **Franjo Tuđman** ali je od toga pod pritiskom i domaće i inozemne javnosti ipak odustao - da podigne zajednički spomenik svim ratnim žrtvama u Hrvatskoj.

U Košutama je na mjesnom groblju, kod crkve Srca Isusova, podignut središnji križ visok pet metara, a na postolju križa uklesana su imena svih mještana koji su poginuli u Drugom svjetskom ratu bez obzira na pripadnost vojsci ili ideologiji. Na jednoj su strani uklesana imena 40 osoba koje su kao civile u odmazdi strijeljali Nijemci u rujnu 1943., na drugoj strani su imena 62 osobe poginule u Drugom svjetskom ratu, bez obzira jesu li se borile u partizanskim, ustaškim ili domobranskim vojnim formacijama. Na trećoj strani spomenika odana je počast petorici momaka iz Košuta koji su poginuli kao pripadnici HV-a u Domovinskom ratu. Na čelnoj strani postolja uklesan je citat iz evanđelja po Mateju »Ne bojte se onih koji ubijaju tijelo«.

Gradonačelnik Trilja **Ivan Šipić** rekao je kako je prihvatio inicijativu mještana Košuta, staru osam godina kada se počelo uređivati mjesno groblje. »Pomogli smo i materijalno

izradu križa i tako uputili poruku svima da se okrenu budućnosti, a mrtvima ostave njihov mir«, izjavio je Šipić za »Slobodnu Dalmaciju«.

Manje-više isti argumenti koji su vrijedili prije desetak godina protiv tadašnje Tuđmanove ideje o zajedničkom spomeniku, stoje i danas. Nijedna žrtva ne zaslужuje takvo miješanje kostiju da u pjetetu bude memorirana zajedno sa svojim bilo neposrednim bilo posrednim krvnicima.

Kao što je bila i Tuđmanova ideja-vodilja, tako je i ova ideja iz Košute i Trilja - hrvatstvo i kršćanstvo-katoličanstvo. Ali, taj genetski kod nije pravi način za »smirivanje« povijesti. To bi bilo prejednostavno, ništala bi svaku humanističku ideju povijesne istine i pravde i ništa nam ne bi značilo za budućnost - za buduće se spremamo razaznavajući, proučavajući, razgoličujući prošlo.

A kad ne bi bilo drugih prepreka, u ovom slučaju, i samo počivanje u miru pod križem sporno je za agnostike, za ateiste i za pripadnike drugih vjera. Jer, inzistiranje na križu je katolički kulturni imperializam. Bi li katolici voljeli da imena njihovih najdražih budu uklesana na spomeniku pod zvjezdrom petokrakom ili pod polumjesecom?

Možemo reći da je doista došlo vrijeme da se u Hrvatskoj što je manje moguće

vraćamo na sukobe iz prošlosti i da je zbog projekcije na budućnost s više energije i s više ideja važno da se zatvore podjele iz prošlosti. No, to ne može značiti da treba i da se može sve zaboraviti i nivelerati.

Ideja nacije i jedne vjere je najjednostavnija moguća. Mrtvi se ne mogu buniti a za njihove žive u jednom malom mjestu Dalmatinske zagore to nije odveć pametno, korisno i komformistično. Možda bi ih mogli optužiti da su protiv Domovinskog rata, protiv Hrvatske i Hrvata.

Kad je riječ o poštivanju mrtvih, o kulturni sjećanja, veći bi izazov bilo povijesno pomirenje koje bi povezivalo različite nacije, pa i ako su im većinski pripadnici bili s protivničke strane nišana. Naprimjer, kad bi se u Istri podignuo zajednički spomenik stradanja Hrvata pod talijanskim fašizmom i stradanja Talijana u fojbama ili u egzodusu.

Ili, pak, a za to će trebati još mnogo, mnogo vremena, kad bi se zajednički memoriale žrtve Domovinskog rata, i žrtve Hrvati i hrvatski Srbici. Naravno, svi oni pod neutralnim znamjenjem.

Ta vrsta simboličnog pomirenja bi bila za 21. stoljeće, ova iz Košuta tek za 18., najkasnije za 19. stoljeće - zaključuje »Novi list«

»Za dom spremni« nije domoljubni pozdrav

♦Premijer Ivo Sanader ogradio se od pokliča koji se čuje na hrvatskim utakmicama

Poklič »Za dom spremni« nije domoljubni. On je to nekada bio dok Pavelićev režim nije ubijao ljude druge rase, nacionalnosti i vjere pa čak i iste nacionalnosti. Pod tim pokličem su ubijani ljudi. Mi u Hrvatskoj želimo razvijati duh suradnje i tolerancije - poručio je predsjednik Vlade Republike

Hrvatske **dr. Ivo Sanader**, na sjednici Vlade 8. siječnja ove godine, na kojoj su usvojene izmjene i dopune Zakona o sprečavanju nereda na sportskim natjecanjima.

Novi je zakon znatno restriktivniji od dosadašnjega. Između ostalog, predviđa da će najekstremniji navijači

NAJPOZITIVNIJI POTEZ

Osudom ustaškog pokliča »Za dom spremni« Sanader je simbolički stavio izvan zakona posljednji, do jučer nažalost masovno prihvatljiv element ustaške ikonografije. Sada je napokon i ta parola smještena ondje gdje doista u pripada: u repertoar ustaške, za modernu Hrvatsku posve ne-prihvatjive ikonografije, u repertoar raznih drugih simbola pod kojima su se, kako je Sanader ispravno konstatirao, ubijali ljudi. I stoga je uistinu

bilo krajnje vrijeme da hrvatska Vlada i vladajuća stranka jasno kvalificiraju o čemu se tu radi. Ustaše i NDH za Hrvatsku napokon trebaju postati trajno zatvoreno, duboko kompromitirano poglavje naše povijesti, iz kojeg se ne smije uzimati baš ništa - komentira »Jutarnji list«, za kojeg je Sanaderova izjava na sjednici Vlade za hrvatskog premijera i vladajuću stranku jedan od najvažnijih i najpozitivnijih poteza posljednjih godina.

za vrijeme trajanja nogometnih utakmica pa čak i nakon njih morati boraviti u policijskim postajama dok će u vrijeme održavanja utakmica u inozemstvu morati deponirati putovnice u policijskim postajama

U Vladi očekuju da će novim zakonom stati na kraju nasilju na stadionima koje je hrvatske klubove, prema riječima potpredsjednice Vlade **Đurđe Adlešić**, dosad stajalo 750.000 eura, a klubove i reprezentaciju ukupno čak 2 milijuna eura.

S.T.

Primanje

PROŠLOST NE INTERPRETIRATI LAŽNO

♦Predsjednik Republike primio izaslanstvo Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske

Predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić** primio je 17. prosinca 2008. godine izaslanstvo Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske, na čelu s predsjednikom **dr. sc. Tomislavom Badovincem**.

Članovi izaslanstva su predsjedniku Republike tom prilikom uručili primjerak nedavno promoviranog zbornika radova pod naslovom »Titovo doba - Hrvatska prije, za vrijeme i poslije« u kojem su izneseni egzaktni podaci i analize o razvoju Hrvatske u razdoblju od godine 1918. do 2006.

U priopćenju, objavljenom iz Ureda Predsjednika Republike, se kaže da je u razgovoru posebno naglašeno kako iz prezentiranih radova jasno proizlazi da je Hrvatska najveći razvoj i procvat doživjela u razdoblju između 1950. i 1990. Predsjednik Mesić je pozdravio izdavanje zbornika, napominjući kako je potrebno da se znaju svi relevantni podaci o prošlosti koju se ne može i ne smije naknadno lažno interpretirati, odnosno falsificirati.

U izaslanstvu na prijemu kod predsjednika Mesića su bili i članovi Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske **Dragomir Vojnić** i **Ivan Teodorović**.

Predsjednik Mesić sa članovima izaslanstva

Prevencijom protiv neonacizma

♦*Svi njemački učenici moraju obići nacističke logore*

Svi njemački učenici ubuduće će morati u sklopu školskog programa obilaziti nacističke logore. Program je prvi uveden u Saveznoj njemačkoj državi Bavarskoj.

Očekuje se da će uskoro postati obvezan i u ostalim njemačkim saveznim državama. Program obilaska nacističkih logora u Bavarsku uveden je nakon niza neonacističkih incidenata. Najozbiljniji se dogodio nedavno kada su neonacisti pokušali ubiti visokoga policijskog časnika. Direktora policije u Passauu Aloisa Mannichla ispred njegove kuće pokušao je ubiti jedan neonacist.

– Moramo se boriti protiv desničarske

hobotnice koja postaje prvi monstrum – izjavio je bavarski premijer **Horst Seehofer**.

Svim ministrima u svojoj vladi naredio je da osmisle mјere iskrojenjivanja neonacizma. Seehofer kani predstaviti cjelovit plan suzbijanja neonacizma.

– Prva stvar koju ćemo napraviti jest internetska stranica na koju će se moći javljati svi koji imaju problema s ekstremnim desničarima. Naš je cilj obrazovati djecu kako bi se oduprla pokušajima neonacista da ih vrbuju u svoje redove – izjavio je bavarski ministar policije **Joachim Herrmann**. Osim posjeta logorima učenici će također posjećivati

povijesne arhive u kojima su brojni dokumenti o nacističkim zločinima, poput bivšeg Hitlerova odmarališta u Alpama u Obersalzbergu.

U Njemačkoj je oko 31 tisuću registriranih pripadnika ekstremnih desničarskih skupina i organizacija, od kojih je 10 tisuća spremno na nasilje, podaci su njemačkog Ureda za zaštitu ustavnog poretka. Prema policijskoj statistici, prošle je godine 377 ljudi u Njemačkoj ozlijedeno u različitim napadima desničarskih ekstremista. Počinjeno je 17 tisuća zločina s desničarskom pozadinom, a u prvih devet mjeseci ove godine zabilježen je porast od devet posto.

Povijest

Tek četiri posto škola posjetilo Jasenovac

♦*Prošle godine u organizirani studijski posjet Jasenovcu došli su učenici iz svega 47 od ukupno 1200 osnovnih i srednjih škola u Hrvatskoj*

Za razliku od Njemačke, u kojoj je ovih dana uvedena obveza da svi učenici u tijeku školovanja moraju posjetiti barem jedan od nacističkih koncentracijskih logora, u Hrvatskoj posjet Jasenovcu ili Staroj Gradišci nije obveza, nego samo moguća opcija o kojoj samostalno, sukladno svojim mogućnostima, odlučuje svaka pojedina škola.

Nijemci su se, kako piše »Novi list«, na uvođenje obveznih učeničkih posjeta koncentracijskim logorima odlučili nakon

niza neonacističkih incidenata, od kojih je najozbiljniji nedavni pokušaj ubojstva direktora policije u Passauu, kojega je pred kućnim pragom pokušao ubiti jedan neonacist.

Iako se i Hrvatska bori s povijesnim revisionizmom i pojavama neoustaštva, a čak je i sam predsjednik Vlade **Ivo Sander** primjetio da mladi ne znaju dovoljno o ustaškim, nacističkim i fašističkim zločinima, u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta još ne razmišljaju o uvođenju obveznih učeničkih posjeta ustaškim logorima u Hrvatskoj ili nekim drugim stratištima iz Drugoga svjetskog rata u Europi.

– Tema holokausta i posebno zločina počinjenih u Jasenovcu postoji u nastavnom programu i za osnovne i za srednje škole, no sama provedba te nastavne teme, odnosno odluka hoće li se ona prezentirati u učionicama ili će se organizirati posjet Jasenovcu i Staroj Gradišci, ostaje na školama i uglavnom ovisi o materijalnim mogućnostima svake od njih – objašnjava glasnogovornik Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta **Duje Bonacci**. Tako škole koje su bliže Jasenovcu uglavnom organiziraju učeničke posjete, dok se škole iz udaljenijih krajeva Hrvatske rijetko odlučuju na takav izlet. Od otvorenja novog postava muzeja u Spomen području Jasenovac posjeti su utrostručeni; dok je nekad Jasenovac posjećivalo oko tri tisuće

posjetitelja godišnje, sada se ta brojka kreće oko deset tisuća. Prošle godine u organizirani studijski posjet Jasenovcu došli su učenici iz 47 hrvatskih škola, od ukupno više od tisuću i dvjesto osnovnih i srednjih škola u Hrvatskoj. U suradnji s Međunarodnim centrom *Yad Vashem* u Jeruzalemu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta od 2005. godine provodi i program stipendiranja nastavnika osnovnih i srednjih škola za edukaciju o holokaustu. Program edukacije provodi se kroz dvotjedne stručno-radne posjete Izraelu, u kojima svake godine sudjeluje oko 25 učitelja i nastavnika pretežito povijesti, ali i drugih predmeta.

Potpredsjednik Vlade **Slobodan Uzelac** također je za to da učenici barem jednom za svoga školovanja posjete koncentracijski logor Jasenovac, no smatra kako će biti loše ako se to uvede samo kao manifestacija neke politike ili nastavna obveza, a istovremeno na svim područjima ne samo obrazovanja nego i svakodnevnog života ne zaživi shvaćanje da su nacizam, fašizam, ustaštvo i općenito ksenofobija, neprihvatljivi ne samo politički nego i civilizacijski.

– To je nešto što je puno šire od jedne nastavne cjeline ili jednog posjeta logoru, to je svjetonazor koji odbacuje nasilje, netoleranciju i mržnju i koji treba ugraditi u sva životna područja – upozorava Uzelac.

Goldstein: Puno toga ovisi o atmosferi u društvu

Povjesničar i predsjednik židovske zajednice *Bet Israel* dr. **Ivo Goldstein** smatra kako bi trebalo poduzeti neke korake u intenziviranju posjeta učenika osnovnih i srednjih škola mjestima takvih stradanja.

– Naravno da puno toga ovisi o općoj atmosferi u društvu kad je riječ o revisionizmu i ustašonostalgiji. U Hrvatskoj se stanje zadnjih godina poboljšava, ali još ni izbliza nije zadovoljavajuće – ocjenjuje Goldstein.

•Komemoracija nevinim žrtvama jednog od najkravijih ustaških zločina u Hrvatskom zagorju

Prigodnom komemoracijom u Cerju Jesenskom obilježena je 65. obljetnica jednog od najkravijih ustaških zločina počinjenih u Hrvatskom zagorju. Organizirali su je Zajednica udruga ABA Krapinsko-zagorske županije i UABA Krapine, te Poglavarstvo općine Jesenje Gornje na čelu s načelnikom **Ivanom Maligec.**

Zločin se dogodio 1. prosinca 1943. godine. Dan ranije šezdesetak ustaša zaposjelo je Cerje Jesensko. Oko ponoći je ponad sela, na putu za Sloveniju, pristigao 1. bataljon Zagorskog partizanskog odreda. Odbjegli stanovnici sela informirali su ih da su njihovo selo zaposjeli ustaše. U ranim jutarnjim satima partizani su iznenadili ustaše, kojih je u tom okršaju poginulo četrdesetak, dok su kod partizana poginula dva borca, a više njih je bilo ranjeno. U žestokoj bitci, ustašama su stalno pristizala pojačanja, a pojavilo se i 25 tenkova. Kako je neprljatelj s mitraljezima zaposjeo važne čeke, bataljon je bio prisiljen na povlačenje.

GRČ LJUDSKE ŠAKE

Tek naknadno se saznao da su ustaše bili iz Pavelićevog tjelesnog zdruga koji je osiguravao njegovu posjetu Lepoglavi. Na njegovu žalost, morao se vratiti u Zagreb s bolnim saznanjem da više nema ni jednog kutka njegove kvislinške tvorevine u kojem bi se mogao osjećati sigurnim.

Povlačenjem partizana ustaše su, u znak odmazde, počinili pokolj golorukog stanovništva i spalili selo. U tom kravom piru pobijeno je 35 civila od kojih je najmlađa, **Barica Bosak**, imala tek dvije godine, a najstariji, **Stanko Bosek**, 74 godine. Neki su od njih živi spaljeni.

Da bi se odužili onima koji 1945. godine nisu dočekali slobodu, SUBNOR i građani Krapine 1978. godine podigli su im spomenik, djelo akademskog kipara. **Miroslava Rafaja**. Nažalost, tijekom Domovinskog rata devastirana je spomen-ploča s imenima nevinih žrtava, dok je monumentalni dio spomenika koji simbolizira grč ljudske šake bio pretežak za logaj za kulturocidnog počinitelja.

Na inicijativu ZUABA KZŽ općinsko vodstvo na čelu s načelnikom preuzeo je obvezu obnove spomen-ploče što su i uspješno realizirali. To je omogućilo

održavanje komemoracije na kojoj je u ime antifašista govorio tajnik ZUABA KZZ, **Boris Blažinić**, istaknuvši da ovaj spomenik svjedoči o stvarnom dogadaju i da je on živi svjedok istinite povijesti nasuprot nekim spomenicima što se podižu u posljednje vrijeme, koji su ponekad rezultat manipulacije mrtvima multipliciranjem broja žrtava, pa i lažnog prikazivanja događaja.

Spomenik je, nažalost, devastiran uz još 3000 spomenika diljem Hrvatske, jer u Hrvatskoj djeluju skupine koje žele revidirati povijest antifašističke borbe na ovim prostorima, pa se stoga i počelo s rušenjem spomenika koji su svjedočili o njoj.

Antifašisti i stanovnici ovog kraja su, devastiranjem spomenika u Cerju, na duže vrijeme onemogućeni da nevinim žrtvama odaju dužni pijetet na obljetnicu njihove pogibije. Boris Blažinić je, na kraju svog govor, zahvalio općinskim čelnicima na obnovi spomenika, a posebno na obećanju načelnika da će već naredne godine uslijediti izgradnja nogostupa uz spomenik, te uređenje parkirališta.

Mijo Balija

Veterani

HRVATSKI BORCI NOB-e ZAKINUTI

•Sastanak radne grupe Svjetske veteranske organizacije za jugoistočnu Europu održan u Zagrebu

Radna grupa Svjetske veteranske organizacije za jugoistočnu Europu sastala se u Zagrebu 19. prosinca 2008. godine, a sudjelovali su predstavnici veteranskih organizacija iz Makedonije, Crne Gore, Slovenije, Mađarske, BiH, Hrvatske i Srbije.

Na sastanku je razmotreno više tema, od kojih izdvajamo pitanje sustava mirovina i posebnih prava sudionika ratova u tom dijelu Europe, medicinska i psihosocijalna pomoć ratnim veteranima, problem terorizma i prijetnje sigurnosti jugoistočnoj Europi te uloga veterana u sprečavanju terorizma.

Na otvaranju skupa bila je i potpredsjednica Vlade **Jadranka Kosor**, iznijevši koja sve prava sudionici rata 1991/95. i njihove obitelji imaju sada u Hrvatskoj. Međutim, ni jednom rječju nije spomenula borce NOV Hrvatske.

Zbog toga je predstavnik SABA RH mr. sc. **Ivan Fumić** iznio da se jedino u Hrvatskoj, od svih jugoistočnih europskih

država, ne podržavaju i ne primjenjuju zaključci Svjetske veteranske organizacije da svi veterani ratova, bez obzira o kojem se ratu radilo, moraju biti jednakno tretirani. Upozorio je da u Hrvatskoj borci NOR-a uživaju bitno manje mirovine, a da se o drugim pravima i ne govori. Naveo je i da invalidi NOV već u osnovici imaju 15 posto manju invalidinu od invalida rata

1991/95. Posebno je drastična razlika prava udovica sudionika ratova.

Na te i druge argumente, koje smo u više navrata i pismeno prestavili Vladu RH, do danas nismo dobili odgovor - kazao je Fumić.

Sastanak radne grupe protekao je u radnoj atmosferi, ali kao i mnogo puta dosad - za borce NOV bez ikakvog učinka. **I.F.**

Borci Sedme banjamske divizije na Zelengori nakon proboja na Sutjesci, lipnja 1943.

Piše: Eduard Vostrel

♦Razgovori, traganje za rješenjima bez nasilja, ma koliko trajalo, bolji su od rata

Logo Svjetske federacije ratnih veterana (WVF) je da nitko ne može rječitije zagovarati mir od onih koji su sudjelovali u ratu. Stoga ona podržava povelju OUN i sve napore OUN za rješavanje sukoba i sporova mirnim putem.

Te svoje stavove Generalna skupština WVF podvlači gotovo na svakom zasjedanju i zahtijeva od svojih članica da u tom pravcu djeluju u svojim zemljama.

Iskustvo je pokazalo da u ratovima, uključujući Drugi svjetski i svaki rat iza njega, širom svijeta, pored vojnika stradava sve više ili čak pretežno civilno stanovništvo. Dolazi do neviđenih razaranja mukotrpnog stvorenih privrednih, kulturnih i uopće duhovnih dobara. Ostaje pustoš, patnje ljudi i bijeda.

Niti jedan rat od prapovijesti nije završio, a da nije ostavio razloge za započinjanje novog. Zato što su svi ratovi vođeni za interes nekih moćnika, neke dinastije, neke vjere, ideologije ili moćnih multinacionalnih kompanija, da silom nametnu poredak, koji ta moćna sila želi, bez suosjećanja za patnje ljudi, gubitak života i imovine. Silom nametnuta rješenja ostavljaju dovoljno nepravde za otpočinjanje novog rata. I tako se to ponavlja od prapovijesti do današnjih dana.

Hoćemo li slegnuti ramenima i reći: to je naša sudbina, to tako mora biti, ili ćemo ipak nešto poduzeti?

Uzmimo nedavni rat u Iraku. Da li se mogao izbjegići? Mogao se, ali se nije htjelo. Odredeni krugovi u SAD u ime kojih radi Bush i krugovi u Britaniji koje je zastupao Blair, oba su gusnuso lagali, tvrdili da Irak posjeduje oružja za masovno uništavanje, koja bi mogao iskoristiti za terorizam, a znali su da ga nema, u što se uvjeroj cijeli svijet. Svjesno su uvukli svoje sugrađane i druge u rat s teškim posljedicama naročito za iračko civilno stanovništvo. Ali i s teškim posljedicama za ukupni moral i savjest.

Laži, iako su bile cijelom svijetu očite, mlako su osuđivane od vrlo malog dijela političara i medija. Čak što više ne mali broj političara se prema lažovima ponašao kao prema časnim ljudima i jagmio se za njihovu naklonost, kao da su časni i pošteni ljudi!

Kako će Iračani koji su izgubili svoje najdraže, pretrpjeli toliki strah i patnje prihvatići »demokraciju« koju su im donijeli lažovi? Sa zahvalnošću svakako ne.

U pitanju je povjerenje, ne samo u tom području. Koristi izvlače: proizvođači oružja, jer će se pojačano naoružavati zemlje u razvoju, koje već desetljećima troše veliki dio svojih proračuna na naoružanje; američki proizvođači GMO hrane, pesticida i gnojiva dobili su monopol na iračkom tržištu i ovisnost iračkog agrara

o njima, i druge koristi u mešetarenju s naftom i derivatima i drogom. A patnje stotine tisuća ljudi, to su »kolateraine žrtve« bestidno će reći.

I mi borci NOV, smo vjerovali da vodimo posljednji rat protiv zla u kome sudjeluje cijeli napredni, slobodarski antifašistički svijet, i da

se takvo zlo nikada više ne može ponoviti. Da li je dovoljno samo silom pobijediti zlo? Nije. To je očito. Nakon četiri i pol desetljeća doživjeli smo i preživjeli još jedan okrutni rat sa strašnim posljedicama za civilno stanovništvo. Još uvijek se tim posljedicama ne pristupa hladno, analitički, bez mržnje, s razumijevanjem i ljubavlju, i za protivnika kao čovjeka, pa ako je izvršio zločine da bude primjereno kažnjen, da se osudi politika koja je dovela do užasa, ali ne i svi pripadnici nacije ili vjere kojoj je počinitelj pripadao. Ratovi, pritsci i ucjene postali svakodnevni u međunarodnim odnosima i svakodnevnom životu.

Nedavno je slovenska vlada objavila da će zbog neriješenih graničnih pitanja otežavati ulazak Hrvatske u Europsku uniju. Povodom toga su s obje strane pojedini mediji i političari govorili i pisali razvijajući neprijateljstvo među hrvatskim i slovenskim narodom. Neukusni nacionalistički ispadl s obje strane umjesto staloženog razmišljanja, kome služi

nacionalistička hysterija, mržnja i napestost. Borcima NOB teško pada kada se tako olako zaboravljuju žrtve hrvatskih i slovenskih partizana u zajedničkoj borbi u NOB za oslobođenje od nacifašizma.

Kaže se da povijest pišu pobjednici. To podrazumijeva da je povijest nametnuta poraženima. Ima i toga, ali istina kad-tad pobjeđuje. Međutim, falsifikatori vrlo često i skriviljavajući ili poričući želes mijenjati istinu, što ne vodi razumijevanju, sućuti za patnje, oprostu i zajedničkom životu, već sukobu.

Postoje istine s kojima je čovječanstvo živjelo tisućama godina da bi nova znanstvena saznanja pokazala da je bilo u zabludi. Nas treba voditi želja da sačuvamo mir, jer samo u miru se mogu razriješiti i najteži sukobi, doći do zajedničke istine.

Da bi izbjegli rat, *ne borimo se za mir* jer ako se borimo to znači da nama nasuprot stoji neprijatelj koga treba pobijediti. *Za mir se mirimo.* Nama nasuprot ne stoji neprijatelj već čovjek, odnosno ljudi s kojima se mirimo, sporazumijevamo, za zajedničko dobro, uvažavajući se međusobno, kojima kao ljudima prilazimo s ljubavlju a ne mržnjom.

Razvijajmo suradnju za mir sa svim udrugama i pojedincima, a ima ih, unutar naše domovine i izvan nje, uvjerenih da se samo mirom mogu rješavati sporovi i nesuglasice. Ako stvorimo kritičnu masu pojedinaca uvjerenih da je mir jedini put rješavanja svih sporova i nesuglasica, izbjegavanje rata i patnje i stradanja ljudi a posebno nevinih, kritičnu masu onih koji imaju suosjećanja za patnje ljudi, solidarnosti s njima, i ljubavi prema čovjeku, moramo uspjeti.

Ne nametnuti mir već postignut razgovorima jedino nas može sačuvati od ratova! Razgovori, traganje za rješenjima bez nasilja, ma koliko trajalo, bolji su od rata.

Odavanje počasti žrtvama Drugog svjetskog rata u osječkom gradskom parku

AUTENTIČAN PVIJESNI DOKUMENT

♦Knjiga Slavka Komara »Sušački dani 1941.« svjedoči o političkim i drugim društvenim događajima u tom vremenu ne samo na Sušaku, već i znatno šire

U59 »Glasu antifašista«, od prosinca 2008. godine objavljena je informacija o promociji drugog izdanja knjige »Sušački dani 1941.« dr. Slavka Komara, koji na tristo stranica opisuje teške borbe partizanskih boraca na Žumberku i put dvojice od njih od Žumberka do Sušaka, duh otpora, patriotizma i masovnu podršku naroda Sušaka, kastavštine, grobinštine, crikveničkog i vinodolskog područja, Bakra, Kostrene, Hreljina, na području bivšeg sušačkog i kastavskog kotara, formiranje prvog partizanskog logora - odreda na Tuhobiću, politiku prodora KPH u Rijeku, Istru i veze s Krkom, političku situaciju na sušačkom terenu, partijsku konferenciju u Kostreni, dvije odluke CK KPH, napad okupatora i ustaške vojske (NDH) na partizanski logor Tuhobić, teror okupatora, formiranje novog partizanskog odreda i druge teme.

Slavko Komar, kome je ilegalno ime »Mrgud«, izuzetna je ličnost antifašističke borbe u Hrvatskoj. Kao sekretar sveučilišnog komiteta organizira borbene grupe u Zagrebu, koje su okupatori i njihovi suradnici ustaše itekako osjetili već prvih dana okupacije. Jedna od takvih akcija, koja je odjeknula u Hrvatskoj i znatno šire, bio je napad dvanaestorice radnika i studenata, komunista, na ustašku satniju usred dana kod Botaničkog vrta u Zagrebu.

Nakon izvedenih napada Komar se skrije u Zagrebu, a potom se uspije prebaciti, na Žumberak gdje je učestvovao u danonoćnim borbama odreda »Matija Gubec«, sve do razbijanja toga odreda. Svoju odiseju borca ranjenika od Žumberka do Sušaka opisao je u dirljivom pismu **Mariji Čop**, supruzi pok. **Bogdana Čop**, objavljenom u knjizi. To pismo odaje svu ljudskost i veličinu Slavka Komara kao čovjeka. Vrijednost ove knjige je višestruka. Prije svega ona je autentični povijesni dokument jednog vremena i ljudi koji su stvarali povijest. »Sušački dani 1941.« sadrže zapise koji svjedoče ne samo o političkim i drugim društvenim događanjima 1941. na Sušaku, već i znatno šire (bivša Kraljevina Jugoslavija, Sušak, Kastav, Gorski kotar, Krk, Rijeka, Istra itd.), i ne samo 1941. već i znatno ranije, ali i poslije 1941. godine.

Knjiga Slavka Komara je »sadržajno visokovrijedna ... « - kaže **akademik Petar Strčić** i nastavlja: » ... a ja, kao profesionalni znanstvenik i stručnjak za povijest

Drugog svjetskog rata, pa tako i NOP-a u zapadnoj Hrvatskoj smatram da su autorova sjećanja u obliku zapisa više nego vrijedna i danas, te još uvijek korisno služe i meni i drugim povijesnicima, pa će tako korisno poslužiti i onim naraštajima historiografa koji već stižu ili će stići poslije nas. Naravno, dobro će doći i starijim i mlađim čitateljima - prvima da se pođslete, a drugima da doznađu i detalje o veoma teškim povijesnim vremenima od pred šezdeset i više godina ... «

I autor ističe da je napisao ovu knjigu na osnovu pamćenja i dokumenata, te proučavanja objavljene literature i niza razgovora i pisama učesnika tih događanja. Međutim, on ističe da u historiografiji i publiciranim djelima u kojima se obraduje Hrvatska i Jugoslavija još sva širina i dubina revolucionarnih zbivanja u Hrvatskom primorju i Gorskom Kotaru, uoči i za vrijeme rata, nisu dovoljno sagledana, ni u potpunosti ocijenjena, kako bi to ona zaslужivala sa ciljem da se dobije potpuna slika izuzetnog doprinosa tih naših krajeva intenzivnim pripremama revolucije i početka oslobodilačke borbe i revolucije Hrvatske.

»I sam se osjećam ponukanim i kao svoj dug da, kao sudionik, doprinesem osvjetljavanju tih događaja, kao ilegalac koji je jesen 1941. i skoro cijelu 1942. proveo u Sušaku i okolicu ... «

»Nastojim se držati - piše Komar - istinitosti do kraja, bez uljepšavanja i zabašurivanja. Mi nemamo nikakvog razloga da ne kažemo sve o svemu što se dogodilo.«

Ova knjiga plastično prikazuje početak i razvoj ustanka na širem području Sušaka i dijela Gorskog kotara.

Puno prostora u knjizi pisac posvećuje operativnom području Prvog partizanskog odreda, koga naziva Partizanskim logorom na Tuhobiću. »Da u primorju postoji običaj i kult narodne pjesme i guslara, davno bi taj događaj bio opjevan na mnoge načine, a njegovi učesnici bili bi junaci koji su na velika vrata ušli u historiju« - kaže Komar.

U knjizi je izvrsno opisana i situacija nakon napuštanja Tuhobića, zbrinjavanja boraca i ranjenika kod velikog broja građana Sušaka, Hreljina, Kostrene i na Kastavštini, kao i njihovo ponovno okupljanje i privremeni smještaj. Nitko od njih nije bio prokazan neprijatelju.

U knjizi se ističe gotovo sto postotna

pripadnost NOP-u u svim naseljima bivšeg Sušačkog kotara. Tako npr. autor iznosi podatak da je 95% odraslih Grobničana već 1941. aktivno pripadalo NOP-u i dalo 905 žrtava, od čega je 545 njih poginulo u jedinicama NOV i PO Hrvatske.

Ocjenujući to razdoblje NOP-a Komar ističe da je uspjeh bio u tome što je Rim u Jugoslaviji morao držati velike kontigente vojske ... Iako mi još nismo postali neka vojnička sila, otpor stanovništva i prve partizanske akcije oko početka zime 1941. izvršile su svoj strateški cilj. Generalstab talijanske armije i štab druge armije procijenili su da ne mogu pridobiti ni pacificirati okupirane krajeve, da će otpor još rasti. Zato su odlučili izgraditi gusti obrambeni sistem (bunkere, robove, mitraljесka grijezda, blokove, itd.) i vojnički gledano, prešli su u defanzivu ... Teritorij izvan »žica« bio je zapravo poluslobodan teritorij za partizane i »terence«, što nije bio mali uspjeh već nakon nekoliko mjeseci. Pogotovo je noć bila vrijeme vladanja partizana i naših organizacija na terenu Tisuće i tisuće radnika i seljaka, intelektualaca, staro i mlađe iz Sušaka, Kostrene, Škriljeva, Svetog Kuzma, Krasice, Praputnjaka, Grobničkih sela i na Kastavštini potpomagali su antifašistički pokret, ne samo politički i moralno, već i materijalno.

Citajući knjigu »Sušački dani 1941.« osjećao sam puno šire i dublje poniranje u bit Narodnooslobodilačke borbe nego što bi to moglo pružiti relativno malo područje kotara, Sušaka i Kastva. U Komarovoj knjizi čovjek je ta čelična os oko koje se sve vrti. Čovjek, njegova bijeda i veličina, njegovi strahovi i junaštva, njegova snaga i slabost, njegove patnje i radosti, njegova ljubav i mržnja, njegovi usponi i padovi. I Slavko je jedan od tih ljudi. Uspravan! Nenametljiv, skroman, drug među svojim drugovima. Sluša ih, hrabri ih, pomaže im. Ta, on je sekretar kotarskog, pa okružnog komiteta KPH-a. Član je CK KPH-a, a ni u čemu se takvim ne odaje. Organizira i vodi taj dio partijskog članstva i SKOJ-a, on organizira i pokreće partizanske čete i odrede, brine o borcima, o ranjenicima. Brine o onima koji su iznjedrili borce. Oni ga prihvataju i on se uklapa među njih. Postaju jedinstvena snaga: čovjek - ljudi, selo, grad. To je snaga, to je moć. Njihova volja i odlučnost čine snagu NOP-a. Takvu klimu njeguje i usmjerava bez pretenzija da bude vođa. On je jedan od njih.

Nitko i netko

Prije nego što sam počeo pisati ovaj tekstopis upitao me urednik, kako to i priliči, o čemu će biti riječi. Rekao sam, o sličnim temama kao i prije. Nemoj opet o Tomcu, molećivo mi je sugerirao.

Uvijek je u redu što kaže urednik. To me samo podsjetilo da sam u cijeloj prošloj godini najviše citirao upravo dr. Zdravka Tomca kako bi pojačao smiješni, odnosno neozbiljni dio sadržaja.

Doktor je davao i najviše »materijala« jer je dugo godina tražio crvenu nit, a sada je našao crnu. Možda bi, stoga, nit mogla biti korijen riječi za njegov eventualno novi nadimak – Nitko. A kako svaki urednik hoće da onaj o kome se piše bude netko, uvažio sam sugestiju i evo, kao što vidite, ne spominjem Tomca.

No, budući da je ovo prvo javljanje u novoj godini prisjećam se koga smo još najčešće spominjali lani. Pa smo se sjetili i našeg don Živka Kustića jutarnjeg propovjednika. Nešto se u zadnje vrijeme smirio pa i ne daje dovoljno „štofa“ za citiranje. Toliko se transformirao da je čak, u svojoj nedavnoj jutarnjoj propovijedi, citirao Tita kako bi, zamislite, dokazao da Bog postoji. Kad se zna da je riječ o popu koji je žestoko pisao protiv Tita desetljećima, između ostalog i zbog »komunističkog ateizma«, ovo djeluje gotovo paradoksalno.

Don Živko se tek sada prisjetio priče od prije tridesetak godina kako su »jednom prilikom najbliži Titovi suradnici u razgovoru isticali da nakon smrti ničega nema«. Na to je, kaže don Živko, Tito odgovorio »Nigdje se ne zna«. Ta izjava je toliko bila sugestivna za don Živka da ju je stavio u kontekst napomene da Tito možda »i nije bio čisti bezbožac«.

Inače o ateistima je progovorio na svoj način jedan drugi popularni pop - Zlatko Sudac. On sudi da su ateisti »vrlo oholi« i dodaje: »To su tvrdoglavi, lijeni, pomalo bahati ljudi, koji ne žele upoznavati ili uči

dublje u smisao života, u postojanje istine«. A što bi mogla biti »istina«, nego ono što Sudac dosudi. Jedino je pitanje pravovaljanosti »Sudačke« odluke i ocjene. No, Sudac je ovdje preoštro »faulirao« ateiste ugrozivši im čak i »smisao života« i zbog toga je zasluzio crveni karton.

»Suđenju« je sklon i Ivan Zvonimir Čičak. Nedavno je o predsjedniku Mesiću napisao: »Trenutačni nam predsjednik drži lekcije o tome što bi trebalo pisati u knjigama. Tako naglašava kako bi o Titu trebalo pisati da je Hrvat«. A kako se Tito odnosio »prema svom hrvatskom narodu, nije potrebno govoriti«, zaključuje Čičak.

Kolumn(acional)ist Čičak kao uvrijedena »frajla«, iz mržnje prema Mesiću, stalno dodaje »trenutačni« predsjednik, vjerljivo žečeći time umanjiti njegovu važnost. Jer Čičku je očito važnija tema tko je veliki Hrvat, a tko nije? Pa tako eto važe i Titovo hrvatstvo. Ono je očito, na skali niže, nego bi to moralno biti po Čičku i njegovom pajdašu dr. Ivi Bancu. Obojica su propali političari. Stranke na čelu kojih su bili krahirele su, a oni su sada na čelu HaHaO-a. Čičak je nabrojio najbolju »kakvoću« Banca prilikom rasprave o njegovoj kandidaturi za »Helsinskih« predsjednika. »Ivo Banac je matoševski Hrvat, koji djeluje na evandeoskim principima. Ima viziju slobodne Hrvatske. On je predložen kao kapetan korablje koja sliči na Zvonimirovu lađu i nosit će i dalje čistu hrvatsku dušu«, kazao je I. Zvonimir Čičak.

Za sad je HaHaO prošao prvu važnu fazu opravdavanja ovako bogatih nacionalnih karakteristika. Banac je, naime, žestoko stao u obranu ljudskih prava Marka Perkovića Thompsona glede odbijanja da mu se omogući prikazivanje Za dom spremne »predstave« u pulskoj Areni.

Čičak je, inače, nedavno dobio nagradu Općinskog vijeća Marija

Gorica za najljepše uređeno dvorište. Eto kako i on može biti dobar »urednik«, ali u zagorskom dvorištu među kokošima, guskama i puranima. I to mu očito dobro ide, pa bi možda valjalo da i dalje tamo uređuje, nego da u drugim poslovima uneređuje.

Opet je bio Krug za trg. Pa, umjesto Trga maršala Tita, NDH nostalgičari ponovo traže da se preimenuje u Kazališni trg. Upravo je takav naziv trg imao samo u vrijeme NDH. Ali što će napraviti s trgovima i ulicama u 17 zemalja svijeta koji nose Titovo ime. Možda bi svake godine u jednoj državi mogli organizirati Krug za trg i tako slijedećih 17 godina sebi osigurati uzaludnog posla preko glave.

Inače, »Hrvatski list« je u 11 nastavaka objavio »Popis Hrvata koje su partizani surovo likvidirali na području Gospića!«. Među zločinima koji se pripisuju partizanima nalaze se pogibije - na brodovima potonulim na Crnom moru, zatima za vrijeme bombardiranja Beča, pa u borbi sa četnicima, kao i smrt uslijed bolesti, engleskog bombardiranja gospičke tržnice, stradanja civila od talijanskog bombardiranja partizanskih jedinica, smrt utapanjem, samoubojstvom, pa čak i - pogibija nesretnim slučajem, upozorava riječki »Novi list«. Ako je područje Gospića kod Crnog mora i Beča možda je i u Japanu kod Hirošime i Nagasakija. Revizori povijesti već će i to utvrditi.

Tjednik »Fokus« se također malo više posvetio antifašistima. Pa piše: »Takozvani antifašisti ne odustaju od svoga ničim utemeljenoga nauma da se izjedanče hrvatski branitelji iz Domovinskoga rata s partizanima - tzv. borcima NOB-a iz Drugoga svjetskog rata. Nakon godina skrivanja sada izlaze iz katakombi«.

Ovim je, kao i većinom svojih tekstova, »Fokus« promovirao novi tip takozvanog novinarstva primjerenog samo katakombama mračne prošlosti.

KORDUNSKI REKVIJEM

•Nova knjiga prof. dr. Svetozara Livade poučno je i korisno štivo u današnjem vremenu, punom društvenih i političkih apsurga

U prostorijama SABA RH u Zagrebu, predstavljena je nova knjiga prof. dr. Svetozara Livade »Kordunski rekvijem«. Ratni i vojni invalid i nosilac Partizanske spomenice 1941., Svetozar Livada je jedan od osnivača i obnovitelja svih srpskih institucija u Republici Hrvatskoj i spada u red najsvestranijih poznavatelja, analitičara i nepristranih kritičara građanske strane rata. Ranije je objavio knjige »Etničko čišćenje – zločin stoljeća« i »Etničko čišćenje – ozakonjeni zločin stoljeća«.

O knjizi su govorili dr. Đuro Zatezalo, član Savjeta SABA RH, mr. Ivan Fumić, član Predsjedništva i dr. Vesna Čulinović-Konstatinović, predsjednica SABA RH, te izdavač Nikola Lunić i autor - Svetozar Livada. Moderatorica je bila Katica Sedmak, potpredsjednica SABA RH.

Knjiga »Kordunski rekvijem« sadržava više poglavlja: *Kordun između dva svjetska rata; U narodnooslobodilačkoj borbi; Poslje Drugog svjetskog rata i – Kordun poslje 1991. godine*. Djelo Svetozara Livade dragocjen je prilog utvrđivanju povijesne istine o žrtvama i nadljudskim patnjama Srba na Kordunu u tijeku cijelog razdoblja NOB-a. Potresne su sudsbine i veličanstven je ulog tog malog dijela Hrvatske ukupnoj pobjedi nad fašizmom i temelj izgradnji demokratske Hrvatske za slobodu i jednakost svih njenih građana. U knjizi su citirane riječi Jure Bilića izgovorenih prilikom otkrivanja spomenika na Petrovoj gori, 4. listopada 1981. godine: »Živote za našu slobodu u toku NOB-a na raznim poprištima rata dalo je 5.500 boraca s Korduna, što čini oko 10% od ukupno poginulih boraca iz Hrvatske. Svaki dan na Kordunu je sahranjivan 55 ljudi od okupacije do ustanka, a od ustanka do kraja rata svaki dan je zakopavano 27

Knjigu su kao korisnu publikaciju preporučili promotori

civila i 4 borca. Ukupno je Kordun imao oko 30 tisuća žrtava. Ni suze više nije bilo za oplakivati tolike mrtve.

Srpski narod je ovdje najviše stradao. Ali, nije razvio mržnju prema hrvatskom i muslimanskom narodu iako je bilo elemenata koji su to htjeli, ali isto tako nikad ovdje četnički pokret nije doživio nikakav uspjeh jer su se ovi narodi opredijelili za zajedničku borbu protiv izdaje i okupacije. Ni jedan narod koji se masovno opredijelio za revoluciju ne može snositi krivicu za pojavu izdajnika i za njihova nedjela. Ali, isto tako ne treba nikad zaboraviti da su iz njegovih njedara nikli takvi zločinci i krvnici kao što su bile ustaše, četnici i ostali... Najstrašnija sudsina zadesila je djecu ovog područja. Mnoga djeca nisu upamtila roditelje... Od ukupno poginule djece za vrijeme rata u Hrvatskoj preko

41% bila su djeca s Korduna. Točnije, 6.068 malih nevinih života poslali su zlikovci u smrt».

- Ratom 1990.-1995. posebno »Olujom«, strateškim planom izgona Srba, većina srpskog stanovništva s prostora Korduna nestala je za sva vremena, jer su im životne osnove ili razorene ili zaposjednute istom matricom rata prognanim Hrvatima iz BiH. Srpski paradržavni instituti razarali su hrvatska naselja, vršili etničko čišćenje, a kasnije su hrvatski državni organi vratili višestrukom mjerom – generalno etničkim čišćenjem srpskog stanovništva, najčistijim tzv. čišćenjem bez ostatka – piše u knjizi Svetozar Livada. Dodaje: »Danas na tim područjima ne samo da nema održivog razvoja nego faktički nema nikakvog razvoja«.

B. M.

Izložba

Izložbu »El Shatt - zbjeg iz Hrvatske u pustinji Sinaja, Egipat, 1944.-1946.« u Hrvatskom povijesnom muzeju razgledalo je prošle godine više od 11 tisuća posjetitelja.

Na temelju stručnih znanstvenih istraživanja, a putem više od 900 predmeta iz Hrvatskog povijesnog muzeja te posuđene grude iz drugih muzejskih institucija, arhiva i privatnih ostavština,

Tisuće posjetitelja

izložba predstavlja organizaciju života u logoru El Shatt, poznatom još kao »grad u pustinji« ili »platneni grad«. Na proljeće izložba će gostovati na Visu (Arheološki muzej Split - Arheološki lokalitet Vis).

Hrvatski povijesni muzej u ovoj godini planira otvorena izložbi »Pištolji i revolveri iz Zbirke vatrenog oružja Hrvatskoga povijesnog muzeja«, »Portreti u Zbirci grafika Hrvatskoga povijesnog mu-

zeja« i »Ostavština Jelačić u Hrvatskom povijesnom muzeju«.

U tijeku su i pripremni radovi za preseljenje tog muzeja na novu lokaciju, na mjesto nekadašnje Tvornice duhana Zagreb. Otvorenje muzeja na toj lokaciji očekuje se za nekoliko godina kad će se prvi put predstaviti stalni postav s cjelevitim prikazom hrvatske povijesti od srednjeg vijeka do danas.

BUDIĆI

Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista Pakrac - Lipik organizirali su posjetu Budićima nedaleko Pakraca, gdje je 1942. godine formirana 12. slavonska brigada. Među posjetiteljima bila su i dvojica preživjelih boraca **Adam Lončarević** i **Ilija Vidić**, kao i požeški gradonačelnik **Zdravko Ronko**, predsjednik Županijske skupštine **Marijan Cesarec** i član Predsjedništva SABA RH **Borivoj Zarić**. Prigodom posjete uređen je okoliš devastiranog spomenika, a naglašena je potreba njegove obnove što ne bi predstavljalo veće novčano opterećenje.

Pero Matić

KARLOVAC

Savez Udruga antifašista Karlovačke županije i Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Karlovca, polaganjem vijenaca ispred spomenika Ivici Gojaku i biste Večeslava- Vece Holjevca obilježena je 67. godišnjica akcije ulaska partizana u okupirani Karlovac.

- Okupili smo se ovdje da se prisjetimo povijesnog događaja kada je grupa partizana pod vodstvom Vece Holjevca, 17. studenog 1941. godine ušla u okupirani grad Karlovac sa zadatkom da iz zatočeništva izbavi sekretara Gradskog komiteta komunističke partije Hrvatske, Marijana Čavića-Grgu, koji se nalazio na liječenju u bolnici na Dubovcu, rekao je predsjednik Saveza, **Martin Jendrašić**, podsjećajući kako je u toj akciji sudjelovalo još devet pripadnika partizanskog odreda Debela Kosa, a u kojoj je teško ranjen, kasnije i umro do posljedica ranavanja, Ivica Gojak, srednjoškolac, SKOJ-evac i član partizanskog odreda Debela Kosa.

K.T.

X X X

Predsjedništvo Saveza udruga antifašističkih boraca i antifašista Karlovačke županije podržalo je inicijativu istaknutog antifašiste **Josipa Boljkovca** i donijelo

odлуku da se pripremi osnivanje društva »Josip Broz Tito«. Članovi Predsjedništva podsjetili su da je u Hrvatskoj prvo takvo društvo osnovano prije desetak godina sa ciljem okupljanja svih osoba koje su privržene antifašizmu i osjećaju potrebu promoviranja ličnosti i djela Tita kao vodeće ličnosti antifašističkog pokreta na našim prostorima. Na sjednici je predsjednica karlovačkog Odbora za ljudska prava **Jelka Glumičić** predložila je i osnivanje udruge mladih antifašista.

K.T.

DUBROVNIK

Predstavnici županijske i gradske udruge antifašističkih boraca i antifašista i društva »J. B. Tito« (**Marinko Vlašić**, **Branko Goršeta** i **Antun Gavranić**) uzvratno su posjetili Savez boraca NOR-a Crne Gore i Grada Podgorice.

Izražavajući zadovoljstvo suradnjom sada samostalnih država Hrvatske i Crne Gore, obostrano su istakli potrebu zajedničkih aktivnosti naročito u njegovajučem uspomena i tekovima velikih događaja i ličnosti iz antifašističke borbe, kao što su epopeje Sutjeske i Neretve, Jajca i Tita. Dubrovčani su posebno zainteresirani i za posjećivanje spomen-obilježja dalmatinskim brigadama koje su dale velik doprinos oslobođanju Crne Gore.

Predstavnici dubrovačkih antifašista bili su i gosti na obilježavanju 65. godišnjice zasjedanja Antifašističkog vijeća Crne Gore u Kolašinu, na kojem je utemeljena suvremena suverena država.

G.G.

IVANEC

Polaganjem vijenaca pokraj spomenika u čast osnivanja Prve ivanečke partizanske čete pokraj lipa u Višnjici, u organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ivanec, počelo je svečano obilježavanje 65. obljetnice osnivanja prve partizanske postrojbe u ivanečkome kraju. O osnivanju i ratnom putu Prve ivanečke partizanske čete na svečanosti je govorio **Dragutin Turčin**, predsjednik Udruge Ivanec. Podsjetio je na okolnosti prije osnivanja čete kao djela pokreta otpora ovoga kraja. Ivanečka četa poslije je ušla u sastav Kalničkog partizanskog odreda, a njezino osnivanje dalo je nov zamah pokretu otpora u ovim krajevima.

Na ratni put čete podsjetio je i jedan od njezinih zapovjednika **Ćiro Grabrovec** a o značenju obilježavanja tog jubileja govorila **Štefica Novak**, predsjednica županijskog Društva »Josip Broz Tito«.

U povodu obilježavanja ove obljetnice

osnivanja priznanja SABA RH dodijeljena su bivšim borcima **Ćiri Grabrovcu** i **Ivanu Mohenskom**.

V.M.

O ratnom putu čete govorio je predsjednik Dragutin Turčin

IMOTSKI

Gradske su vlasti odlučile da se uredi zapušteni prostor nekadašnjeg spomen-obilježja na Điradi, u samom središtu Imotskog, gdje je 1972. godine bio podignut spomenik - Augustiničeva replika »Ranjenici« - u spomen na poginule priпадnike NOB-e, španjolske borce i žrtve fašističkog terora iz Imotske krajine. Spomenik je bio dio cijeline u kojoj se nalazio i 15 crnih granitnih ploča s ispisanim imenima 500-tinjak poginulih. Međutim, početkom devedesetih spomenik je maknut, a ostale samo neuređene ploče.

Odlukom gradskih vlasti na prostoru Đirade bit će uređeno dječje igralište i zabavni park, a granitne ploče s imenima poginulih ostat će gdje su i nekад bile postavljene. Gradonačelnik **Ante Đuzel** popratio je odluku riječima da se »na povijesti trebamo učiti i ne ponavljati greške, jer su i te žrtve bili sinovi Imotske krajine«.

S.D.

ROVINJSKO SELO

Počelo je uređivanje zelene površine i prostora oko spomen-obilježja žrtvama fašizma u Rovinjskom Selu. Na tom će se prostoru, koji se neće širiti, zadržati samo spomen-obilježje i popločani dio oko nje. Klupe će se djelomično također zadržati i postaviti nove nakon što i preostali dio oko spomenika bude popločan.

Idejni projekt izradio je arhitekt **Antonio Rubbi**, a radove izvodi Gajanakop iz Vodnjan. Za ovo će uređenje Grad Rovinj izdvojiti oko 80 tisuća kuna.

I.G.

LASINJA

U nepunih mjesec i pol po drugi put je oskvrnut spomenik žrtvama ustaškog pokolja u Prkosu Lasinjskom, jednom od najvećih masovnih stratišta Srba iz 1941. godine. Nepoznati vandali su ovog puta, najvjerojatnije noću, razbacali vijence koji su 21. prosinca postavljeni u povodu obilježavanja 67. godišnjice zločina nad gotovo 1.500 civila iz Prkosu Lasinjskog, Trepče, Sjeničaka i okolnih sela.

- Strašno je da neki ljudi nemaju pijeta prema nedužnim žrtvama. Nažalost, tako samo pokazuju da ne žele suživot dvaju naroda na ovim prostorima, rekla je **Danica Mičić**, koja je policiji prijavila vandalski čin. Podsjetimo, uoči obilježavanja obljetnice na zvjezdi petokraki nepoznati vandal ispisao je »NDH« te slovo »U«. Počinitelj dosad nije pronađen, a uvredljivi simboli i dalje su na spomeniku.

B.G.

BOKORDIĆI/ŠAJINI

Prošlo je 65 godina od fašističkog zločina nad nevinim žrtvama sela Bokordići na Sentvičenštini i Šajini na Barbanštini. Fašisti su 9. siječnja 1944. spalili oba sela i pobili 73 mještanina. Ispred spomen-obilježja u oba sela i pobili 73 mještanina. Ispred spomen-obilježja u oba sela tim povodom okupili žitelji, predstavnici općina Barban, Svetvinčenat i Matulji, mesta Lipa, boračkih organizacija obiju općina, županijskog SAB-a, delegacija civilnih invalida Istarske županije te mnogi drugi.

Komemoracija je počela u Bokordićima, gdje je jedan od svjedoka tragedije **Anton Macan** ispričao svoja sjećanja na taj dan, a potom su vijenci položeni na spomenik u Šajinima.

U noći s 8. na 9. siječnja pripadnici fašističke Crne legije 194. puka 71. pješačke divizije Wehrmacht zapalili su selo i divljački pobili 52 Šajinaca te 22 žitelja Bokordići. Uz to spalili su i opljačkali kuće te pobili stoku. Nakon Šajina fašisti su zločine počinili i u zaselku Računići.

G.I.

ŽUPANJA

Delegacija Udruge antifašističkih boraca i antifašista Županja posjetila je Vukovar i tom prilikom položila cvijeće na spomenik poginulim braniteljima u Domovinskom ratu, zapalila svjeću i odala počast svima koji su žrtvovali svoju mladost u obrani domovine. Posjetili smo i spomenik na »Ovčari« i položili cvijeće na

Cvijeće bake Jane

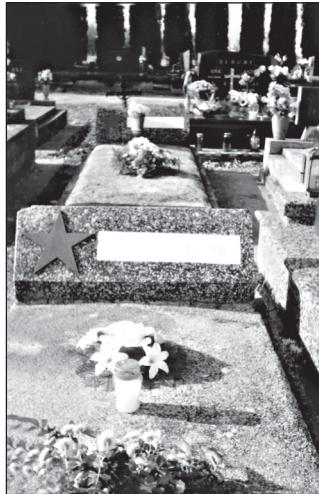
Danas starica od 85 godina, **Jana Kotarski** rodom iz Stare Subocke, udana u Lipovljane, čeka svoje mjesto u staračkom domu. Lipovljanci je znaju samo kao baku Janu, bez ikakvih dodatnih atributa.

Tokom Drugog svjetskog rata, u srpnju 1944. godine, prilikom prijevoza žita za Baniju, na lokaciji od slavonskog Trokuta preko Lipovljana do rijeke Save put su osiguravali pripadnici 12. osječke brigade i brigade Jan Žiška. Kojoj su od brigada pripadali, ne zna se. Bili su to dječaci od nekih šesnaest godina. Premoreni, na zadatku su zaspali i iznenadnim dolaskom neprijateljske vojske upali u klopu na poljima ne-

daleko Lipovljanskog groblja završili svoj borbeni put. Lipovljansko groblje im je ostalo vječno počivalište.

Baka Jana našla je odbačene križeve i njima obilježila humke nepoznatih dječaka. Nakon Drugog svjetskog rata tridesetak je godina održavala njihove grobove. Bilo joj je sve teže, a nitko drugi nije se pojavljivao da je zamijeni. Ipak je izmolila seoske vlasti da se grobovi urede i stave obilježja.

Sada baka Jana može mirno otici u dom za stare i nemoćne, nadajući se - kako je rekla, - da će ipak netko zapaliti svjeću i položiti cvijet na te grobove.

Nikola Zeman

mjestima gdje su pobijeni građani Vukovara kao žrtve neprijateljske agresije na Hrvatsku. Delegacija je također položila cvijeće kod spomen-obilježja na »Dudiku«, gdje su u II. svjetskom ratu također izvršena masovna strijeljanja onih koji se nisu slagali s politikom okupatora i njihovih saveznika.

Mara Vrabec

Županji u posjetu spomen-obilježju u Vukovaru

ZADAR

Brojnim akcijama na njegovanju tradicija NOB-e i posjetama mjestima vezanim za antifašističku borbu zadarska Udruga ratnih vojnih invalida dodala je nedavno posjetu Jajcu, gdje su njeni članovi i simpatizeri sudjelovali u svečanostima obilježavanja 65. godišnjice povijesnog zasjedanja AVNOJ-a. S naročitom pažnjom

razgledali su obnovljeni Muzej AVNOJ-a i družili se s brojnim prisutnim posjetiteljima iz svih krajeva bivše zajedničke države. Zadrani su se upisali i u spomen-knjigu, a u razgovoru s predsjednikom SABA RH **dr. sc. Vesnom Čulinović Konstantinović** upozorili na neprovodenje saborske Deklaracije o antifašizmu, odnosno nerješavanje statusa boraca NOR-a.

M. Grubiša

X X X

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije otvorenim će pismom tražiti od predsjednika Vlade i Sabora očitovanje o odnosu vlasti u Zadru prema antifašističkoj borbi, rečeno je na Izbornoj skupštini udruge, na kojoj je birano novo rukovodstvo.

Već 14 godina uzalud tražimo da se nekim ulicama vrati imena vezana uz Narodnooslobodilačku borbu - obrazložio je **Nikola Budija** pobrojavajući i neobilježavanje antifašističkih datuma te izjava po kojima ulazak partizana u Zadar nije značio i njegovo oslobođanje.

Dosadašnji predsjednik udruge **Jakov Jukić** upozorio je na neprovodenje saborske Deklaracije o antifašizmu koja je tri godine mrtvo slovo. Za novog predsjednika izabran je **Nikola Dobre**.

S.D.

PULA

Godinu i pol nakon što je bista antifašistice **Tanke Lorencin** ukradena s postolja ispred zgrade glavne pošte u Dantrovu parku, nedavno je igrom slučaja pronađena i bit će vraćena na mjesto odakle je skinuta. Naime, bista tešku 35 kg iz lijevane bronce pokušao je jednom sakupljaču antikviteta prodati 29-godišnji državljanin BiH, ali je u kriminalističkoj obradi utvrđeno da je on nije ukrao, pa se za počiniteljem i dalje traga.

Predsjednik SABA Istarske županije **Tomislav Ravnić** zadovoljan je što će brončano poprsje Tonke Lorencin biti vraćeno u Dantrov park, te najavio da će u dogovoru s gradskim vlastima u pulskom parku Josipa Broza Tita biti preseljene sve biste i spomenici istarskim velikanima i antifašistima.

J.L

Bista antifašistkinje Tanke Lorencin

ZAGREB

Sindikalna podružnica Kluba vojnih umirovljenika Zagreba održala je skup, na kojem su u prisustvu predsjednice **dr. sc. Vesne Čulinović Konstantinović** i drugih predstavnika SABA RH još jednom upozorili na dugogodišnje nerješavanje njihovih statusnih i materijalnih prava, o čemu je obrazloženje dao potpredsjednik **Božo Bauka**. Osim državnim tijelima pa i Ustavnom sudu, arargumentirano su se u vezi s tim obraćali i organizacijama za zaštitu ljudskih prava, od kojih su dobili podršku, ali problem i dalje ostaje otvoren.

O radu podružnice izvjestio je tajnik **Mladen Kamarčević**, podsjetivši i na prošlogodišnje obećanje predsjednika Hrvatskog sabora Luke Bebića da će ta pitanja biti rješavana po hitnom postupku u zakonodavnoj proceduri, ali ni to još nije realizirano. U raspravi je data podrška za ustrajanje u konačnom rješavanju problema vojnih umirovljenika, kao i akcijama koje na tom planu poduzima SABA RH.

B. Beč

Snimio B. Beč

Vojni umirovljenici godinama ne uspijevaju rješiti svoja statusna pitanja

XXX

Sekcija zrakoplovnih vojnih umirovljenika (u sastavu UABA Zagreb - Jug) održala je godišnju skupštinu, na kojoj se predsjedavajući **Vladimir Černjajev** osvrnuo na prošlogodišnje aktivnosti. Rekao je da u sekcijskom vlasti zajedništvo, što je doprinijelo uspješnom radu izvršnog odbora i drugih tijela, kao i tradicionalnim druženjima članova. Uz ostalo, sekcija je ostvarila i suradnju s Udruženjem umirovljenih pilota i padobranaca iz Zemuna, kao i zagrebačkim Klubom vojnih umirovljenika.

Odana je zahvalnost i priznanj skupini najaktivnijih članova sekcije, koji su se najviše angažirali na ostvarivanju postavljenih zadataka, a za podršku dodijeljene su umjetničke slike **Vinku Šunjari**, **Dordžiji Nediću** i **Marijanu Šoljanu**. Na skupštini je za predsjednika izabran počasni predsjednik **Vladimir Černjajev**. U programu rada za 2009. godinu uz ostalo se ističe rad na prikupljanju povijesne građe o životu i radu zrakoplovstva u NOB-i i miru, te pripreme za izdavanje zbornika »Sjećanja zrakoplovaca«.

B. Beč

Snimio B. Beč

Umirovljeni zrakoplovci rad svoje sekcije ocijenili su uspješnim

Na osnovi članka 31. točke 8. Statuta Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Predsjedništvo SABA RH na 4. sjednici održanoj 15. siječnja 2009. godine donijelo je

ODLUKU

o visini i načinu raspodjele članarine u Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske za 2009. godinu

Članak 1.

Članovi SABA RH plaćaju godišnju članarinu počevši od 1. siječnja 2009. godine:

30,00 - 50,00 kuna

Godišnja članarina može biti uplaćena odjednom ili u dvije rate, tj u siječnju prva polovica, a u lipnju mjesecu druga polovica, odnosno tijekom cijele godine.

Članovi slabih materijalnih prilika mogu uplatiti simboličan iznos.

Predsjedništvo SABA RH, županija, gradova i općina mogu odlučiti da članarina u 2009. godini bude manja od predloženog iznosa u ovoj odluci, zavisno o materijalnom statusu članova.

Članak 2.

Od prikupljenog iznosa članarine 85% ostaje županijskoj zajednici UABA, odnosno gradskoj ili općinskoj udruzi ABA. Odluku o međusobnoj raspodjeli donosi Predsjedništvo županije nakon prethodno usuglašenog prijedloga svih navedenih udruga. Od ukupno ubrane članarine 15% dostavlja se Predsjedništvu SABA RH na žiro račun broj: 2360000-1101546344.

Udruge ABA sa članstvom manjim od 50 članova mogu, ne moraju, ali mogu uplaćivati dio članarine Predsjedništvu SABA RH.

Članak 3.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 1. siječnja 2009. godine.

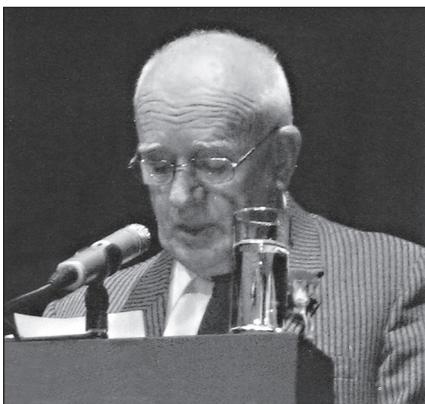
Članak 4.

Tumačenje ove odluke daje Predsjedništvo SABA RH.

**PREDsjednička
dr.sc. Vesna Čulinović-Konstantinović**

IN MEMORIAM

FABJAN TRGO
1924-2008.

Nakon tragičnog prometnog udesa pred svojom kućom u mjestu Suhi Potok, u Krilu Jesenice kod Omiša, preminuo je **Fabijan Trgo** - legendarni partizanski komesar, umirovljeni general-pukovnik, znanstvenik i član Savjeta antifašista Hrvatske.

U antifašističku borbu uključio se u njezim prvim danima kao 17-godišnji gimnazijalac i ubrzo postao komesar Imotskog sektora, a zatim i politički komesar 12. dalmatinske brigade. Svojom brigadom sudjelovao je i u najtežoj operaciji oslobođanja Knina, koji je oslobođen početkom prosinca 1944. godine kao posljedne neprijateljsko uporište u Dalmaciji. Zadnjih dana ratovanja sudjelovao je kod Ilirske Bistrice u predaji razbijenih i opkoljenih dijelova 97. njemačkog korpusa. Tog istog dana, 6. svibnja 1945. postavljen je za političkog komesara 26. dalmatinske divizije u svojoj 21. godini kao jedan od najmladih ratnih komesara divizija NOVJ.

Njegov poslijeratni razvoj vezan je za vojnu službu, gdje se uzdigao u rukovodioča visokog ranga i čina. Postao je ugledan i priznat vojni povjesničar, te dugi niz godina bio na čelu Vojno-povjesnog instituta, dajući kao znanstvenik velik osobni doprinos povijesti našeg antifašističkog i oslobođilačkog rata.

Bio je i plodan pisac, recenzent i suradnik u pripremanju mnogih knjiga tematike NOB-e, a u novije vrijeme sudjelovao je u pripremi izdavanja knjiga »Split u Titovo doba«, »Povijest VIII. dalmatinskog korpusa« i »Antifašistički Split - ratna kronika grada 1941-1945.«

Fabjan Trgo bio je vertikala ljudske skromnosti, poštenja, vrlo pristupačan čovjek i drug, dosljedan antifašist. Njegov odlazak zato predstavlja veliki gubitak za sve nas.

Ante Adorić

VINKO MILINKOVIĆ
1917-2008.

Roden u Stari Mikanovci (Vinkovci). Dolaskom na studije u Zagreb uključuje se u napredni narodnooslobodilački pokret. Početkom okupacije u rodnom selu uhapšen je, kasnije je prebačen u logor Kerestinec. U poznatoj akciji bijega zatočenika, uspio se domoci rodne kuće. Priklučuje se Psunjskom partizanskom odredu. Koncem 1941. godine, u jednoj od akcija upada u klopku žandara. Deportiran je u Jasenovac, kasnije u Zemun i nacistički logor u Norveškoj. Vratio se u zemlju tek početkom rujna 1945. godine.

Nakon oslobođenja, među ostalim, radio je kao profesor na Poljoprivrednom fakultetu u Zagrebu i Sarajevu – doktorirao je agronomiju. Poslije umirovljenja nastanio se u Rijeci, aktivno je djelovao u društvu »Esperanto«. Bio je vrijedan član Udruge antifašističkih boraca i antifašista Rijeke.

PETAR MIJOČ
1916-2008.

Roden u zaselku Pozla Gora (Pojezerje). Okupacija ga je zatekla na tromeđi Srbije, Makedonije i Bugarske. Zarobljen je i odveden u zatvor u Sofiju. Ubrzo je izručen NDH, prihvatac pod pritiskom službu u žandarmeriji u Jablancu. Povezuje se ilegalno s pripadnicima NOP-a te pristupa partizanskim jedinicama. Bio je borac Druge neretvanske čete, komandir čete u Neretvanskom partizanskom odredu, zamjenik komandanta bataljona, komandant bataljona u 11. dalmatinskoj brigadi s kojom do konca rata završava trnovit borbeni put, kao načelnik štaba brigade.

Poslije oslobođenja ostaje na službi u JA. Službova je u više garnizona. Umirovljen je u činu potpukovnika. Bio je aktivan u radu društveno-političkih organizacija i Udrudi antifašističkih boraca i antifašista Splita.

BRANKO LOVRIN
1929-2008.

Roden u Ižu. Kao dječak s majkom utamničen je u zloglasnom talijanskom koncentracijskom logoru Molat. Otac Božo borio se u partizanskim jedinicama. Branko

je iz logora Molat premješten u logor Freskati u Italiji iz kojeg se vraća u rodni Iž nakon kapitulacije Italije.

Nakon oslobođenja nastavlja školovanje, diplomirao je na Visokoj upravnoj školi u Zagrebu. Obnašao je odgovorne rukovodeće dužnosti u tvornici »Boris Kidrič« u Zadru, u Općinskom i Kotarskom komitetu SK, u Zadarskoj komori. Više je godina bio predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije, te predsjednik Udruge molatskih logoraša. Za svoj dugogodišnji uspješni rad u društveno-političkim organizacijama zavrijedio je brojna odličja i priznanja.

STJEPAN BELOŠIĆ
1915-2008.

Roden u Piškorevcima (Đakovo). Pred Drugi svjetski rat uključio se u NOP, povezuje s komunistima i sudjeluje u pripremi ustanka u Đakovštini. Biran je u rukovodeća tijela narodne vlasti i obnašao čelne partijske dužnosti. Tijekom NOB-a bio je vrlo hrabar i uspješan aktivist.

Nakon oslobođenja zemlje završava studij likovne umjetnosti u Zagrebu. Kao akademski kipar i direktor Galerije likovnih umjetnosti u Osijeku djeluje na promociji kulture i antifašizma. Poznatija su mu djela: spomenik miru »Majka i dijete« u Parku kralja Držislava i bista Ive Lole Ribara ispred Gimnazije u Đakovu koja je uništena tokom Domovinskog rata.

OBAVIJEŠT

Molimo udruge SABA RH i sve one koji šalju priloge za rubriku IN MEMORIAM da o umrlim osobama navedu provjerene i potpune podatke iz životopisa. Uz godinu rođenja, valja pomenuti (ako je osoba sudionik NOB-a) i jedinice i dužnosti koje je obnašala. Također, nakon oslobođenja gdje je i što radila, te aktivnosti u društveno-političkim a poglavito u antifašističkim organizacijama.

U pojedinim napisima ima podosta netočnosti što nije u redu zbog pijateta umrle osobe, njegove obitelji, znalaca i štovatelja te čitatelja našeg lista.

Neizbrisiv trag antifašista u povijesti

Antifašisti okupljeni u Jajcu 29.11. 2008. godine, povodom obilježavanja 65. godišnjice II. zasjedanja AVNOJ-a, imaju dužnost podsjetiti na svoju emancipatorsku prošlost. Oni su ostavili neizbrisiv trag u povijesti XX. stoljeća na koju su ponosni. Snaga, hrabrost i mudrost kojima su tada rukovođeni i dalje su im svojstveni. Njihovo veliko djelo narodnog oslobođenja ugrađeno je u temelje odluka II. zasjedanja AVNOJ-a, koje kao planetarno civilizacijska tekovina, nadilazi prostor i vrijeme u kome je nastala.

Pokret jugoslavenskih antifašista rođen je u borbi protiv »Sila osvovine«, u vrijeme kad je zemlja bila vojnički poražena

Muzej u Jajcu

i politički podijeljena. Komunistička partija na čelu s Josipom Brozom Titom propagirala je i nosila ideju revolucije shvaćenu kao proces čiji se domet vrijednuje postignućem realnih društvenih promjena. A to znači stvaranje državne zajednice svih jugoslavenskih naroda na principima moderne demokracije koja isključuje svaku hegemoniju jednih nad drugima.

Ujedinjeni na toj ideji narodi tadašnje Jugoslavije uspostavili su zavidnu toleranciju i miran suživot. Još prije kraja rata započet je proces ekonomskog, socijalnog, kulturnog i sveopćeg oporavka i razvitka zemlje, koji će ju već za desetak godina dovesti u red prosperitetnih država svijeta. Kao članica pobjedničke Antifašističke (antihitlerovske) koalicije Jugoslavija se kao jedina mala zemlja s tzv. Jaltskog spiska preobratila od zemlje stratišta u zemlju slobodnih i ravno-pravnih naroda i građana. Kao ugledni član međunarodne zajednice, kao svojevrsni most između Istoka i Zapada i predvodnik Pokreta nesvrstanih, postaje planetarno nezaobilazni činilac borbe za demokratizaciju međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa.

NE svim krivotvorenjima povijesti

Ta povjesna činjenica obvezuje antifašiste da to civilizacijsko naslijede AVNOJ-a brane od današnjih pokušaja krivotvorenja i ciničnog omalovažavanja. To će postići samo tako:

- Što će složno reći »NE« svim naknadnim krivotvoriteljima povijesti koji faštite izjednačavaju s antifašistima,

a kolaborante i ratne zločince proglašavaju domoljubima i herojima;

- Što će njegovati uspomenu na djelo svojih članova u II. svjetskom ratu, izražavati poštovanje prema njihovim doprinosima u poslijeratnoj obnovi i izgradnji zemlje, starati se o održavanju i obnovi spomeničke baštine te velike epopeje, i nastojati da istinu o sebi i svom autentičnom obliku borbe za pravdu, slobodu i jednakost svih naroda i država učine prisutnom u znanosti, literaturi, školskim udžbenicima i umjetničkim sadržajima svih vrsta;

- Što će svagdje javno i jasno prokazivati idejnou tendencioznost ispravljanja tobožnjih grešaka i zabluda iz vremena II. svjetskog rata koji vodi ka otvaranju žarišta međudržavnih, međunacionalnih i međuvjerskih sukoba;

- Što će bezrezervno, jasno i glasno osuditi antiavnojevsku prirodu i etnoekspanzionističku politiku etničkog čišćenja i genocidnih ratova 1991-1995.

- Što će predano raditi na razvijanju civiliziranog suživota građana, naroda i novonastalih država i na čuvanju mira vođenog principima tolerancije i uzajamnog uvažavanja unutar i između modernih demokratskih društava.

- I što će uvijek biti spremni na osudu svih etno i neofašističkih pokreta koji streme i prijete novim krvavim neredima u ime velikodržavnih planova i etnoideologija.

Ostajemo vjerni europskom antifašizmu

Konačno, antifašisti – sljedbenici slobodarske AVNOJ-evske vizije ne žele osvajanje nikakve vlasti, niti traže bilo kakav politički ekskluzivitet za sebe. Antifašisti nemaju ambiciju da budu savjest vremena, niti se, a priori, svrstavaju uz bilo čiji ideološko-politički koncept. Antifašisti ostaju vjerni izvornim idealima i načelima na kojima je europski antifašizam izrastao u oslobodilačku snagu svoga vremena.

Jer, antifašizam je još od svoje pojave na svjetskoj povijesnoj sceni tridesetih godina XX. stoljeća, pa do danas, znao uspostaviti jasnu i pouzdanu liniju razgraničenja između ropsstva i slobode, totalitarizma i demokracije.

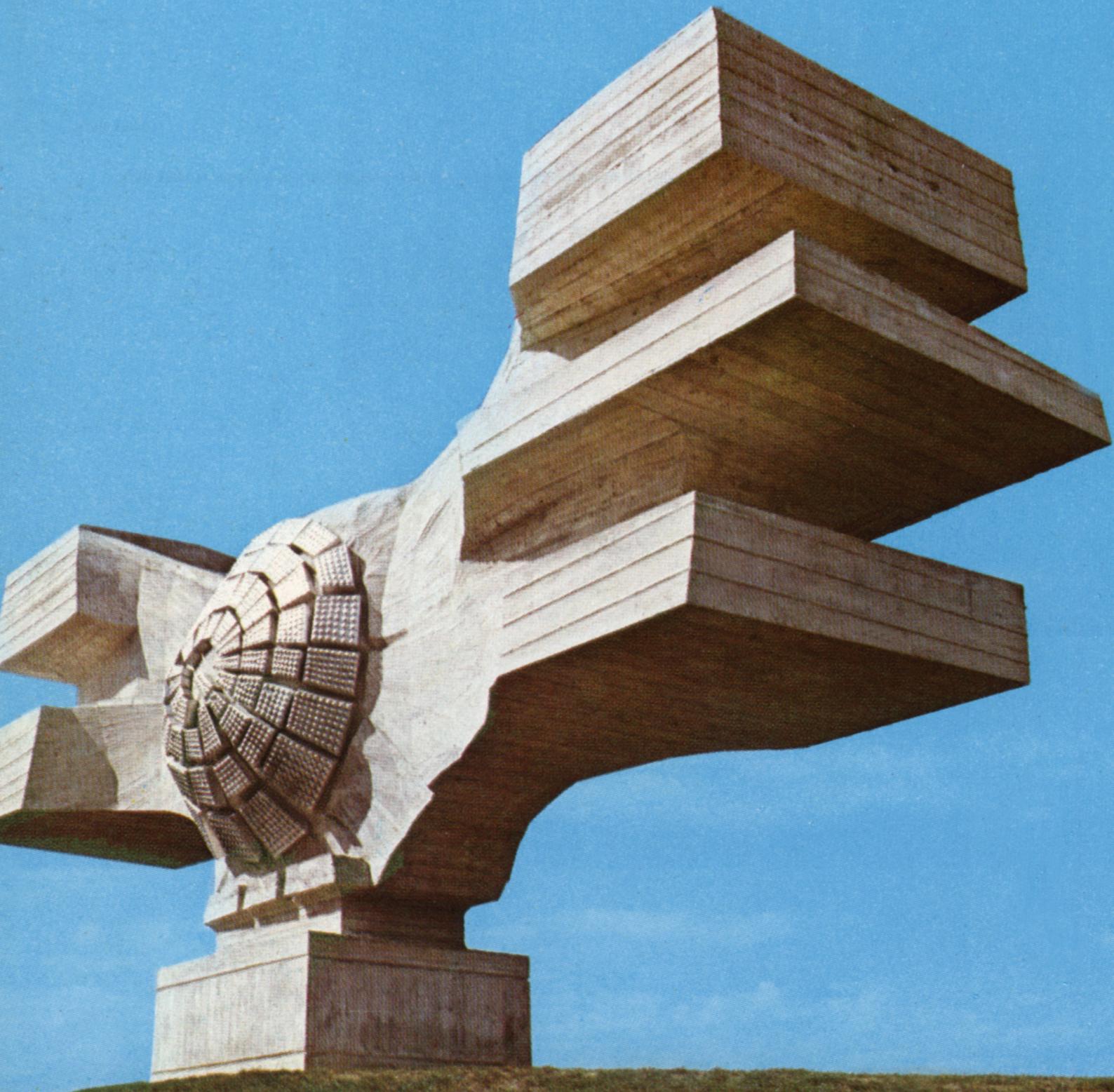
Mi ostajemo vjerni tome. Naša jedina ideologija je IDEOLOGIJA SLOBODE I MIRA planetarno ozbiljena u idejnoj, političkoj i društvenoj praksi svakog pojedinca, svakog naroda i svake države. Samo tako ova Planeta može ići putem DEMOKRACIJE i životnog prosperiteta svih građana svijeta.

Jajce, 29. 11. 2008.

Slapovi Plive

IN MEMORIAM
DUŠAN DŽAMONJA
(1928 - 2009.)

**Spomenik revolucije u Podgariću,
podignut 1967. godine**